

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ काण्डम् १ ॥

॥ प्रथमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

इ॒षे त्वो॒र्जे त्वा॑ वा॒यवः॑ स्थोपा॒यवः॑ स्थ दे॒वो वः॑
सवि॒ता प्रा॑र्पयतु श्रेष्ठ॑तमाय॒ कर्म॑ण॒ आ प्या॑यध्वमघ्निया
देवभा॒गमूर्ज॑स्वतीः पय॑स्वतीः प्र॒जाव॑तीरनमी॒वा अ॑य॒क्ष्मा मा
वः स्तेन॑ ई॒शत॒ माऽघ॑श॒सो रु॒द्रस्य॑ हे॒तिः परि॑ वो वृणक्तु
ध्रु॒वा अ॒स्मिन्गोप॑तौ स्यात ब॒ह्वीर्य॑ज॒मान॑स्य प॒शून्पा॑हि॥ (१)

इ॒षे त्रिच॑त्वारि॒शत्॥ [१]

यज्ञ॑स्य॒ घोष॑द॒सि प्र॑त्युष्ट॒रक्षः॑ प्र॒त्युष्टा॒ अरा॑तयः
प्रेय॑म॒गाद्धि॑षणा॒ ब॒र्हिर॑च्छ॒ मनु॑ना कृ॒ता स्व॒धया॒ वित॑ष्टा
त आ॒व॑हन्ति क॒वयः॑ पु॒रस्ता॑द्दे॒वेभ्यो॒ जुष्ट॑मि॒ह ब॒र्हिरा॒सदे॑
दे॒वानां॑ परि॒षूत॑म॒सि व॒र्षवृ॑द्धम॒सि दे॒व॑ब॒र्हिर्मा त्वा॒ऽन्व॑ङ्गा
ति॒र्यक्प॑र्व॒ ते रा॒ध्या॑समाच्छे॒त्ता ते मा रि॑षं दे॒व॑ब॒र्हिः
श॒तव॑ल्शं॒ वि रो॑ह स॒हस्र॑वल्शा॒ (२)

वि व॒यं रु॒हेम पृथि॒व्याः स॒म्पृचः॑ पा॒हि सु॒स॒म्भृतां॑ त्वा
स॒म्भ॒रा॒म्यदि॑त्यै रा॒स्नाऽसी॒न्द्रा॒ण्यै स॒न्नह॑नं पू॒षा ते॑ ग्र॒न्थिं ग्र॑न्थातु
स ते॒ माऽऽस्था॒दिन्द्र॑स्य त्वा बा॒हुभ्या॑मुद्य॑च्छे बृह॒स्पते॑र्मूर्धा
ह॑रा॒म्युर्व॑न्तरि॒क्षम॑न्वि॒हि दे॒वङ्ग॑मम॑सि॥ (३)

सहस्र॑वल॒शा अ॒ष्टात्रि॑ंशच्च॥ _____ [२]

शु॒भ्रध्वं॑ दै॒व्याय॑ क॒र्मणे॑ दे॒वय॑ज्यायै मा॒तरि॒श्व॒नो घ॒र्मोऽसि॑
द्यौर॑सि पृथि॒व्यासि॑ वि॒श्वधा॑या अ॒सि पर॑मे॒ण धा॒म्रा दृ॒ह॒स्व
मा ह्वा॑र्व॒सूनां॑ प॒वित्र॑म॒सि श॒तधा॑रं व॒सूनां॑ प॒वित्र॑म॒सि
स॒हस्र॑धा॒रं हु॒तः स्तो॒को हु॒तो द्र॒प्सोऽग्न॑ये बृह॒ते ना॒काय॑
स्वाहा॑ द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑ सा वि॒श्वायुः॑ सा वि॒श्वव्य॑चाः
सा वि॒श्वक॑र्मा स॒म्पृच्य॑ध्वमृ॒ताव॑रीरू॒र्मिणी॑र्मधु॒मत्त॑मा म॒न्द्रा
धन॑स्य सा॒तये॑ सोमे॒न त्वाऽऽत॑न॒च्मीन्द्रा॑य दधि॒ विष्णो॑
ह॒व्यं र॑क्षस्व॥ (४)

सोमे॑ना॒ष्टौ च॑॥ _____ [३]

क॒र्मणे॑ वां दे॒वेभ्यः॑ श॒केयं॑ वे॒षाय॑ त्वा प्र॒त्युष्ट॑ रक्षः प्र॒त्युष्टा
अ॒रा॒तयो॑ धू॒रसि॑ धूर्व॒ धूर्व॑न्तं धूर्व॒ तं योऽस्मान्धूर्व॑ति॒ तं धूर्व॑

यं वयं धूर्वा॑म॒स्त्वं दे॒वाना॑म॒सि स॒स्त्रित॑मं प॒प्रित॑मं जुष्ट॑तमं
व॒ह्नि॒तमं दे॒व॒हू॒तम॒म॒हु॒तम॑सि ह॒वि॒र्धानं॑ द॒ह॒स्व मा ह्वा॑र्मि॒त्रस्य॑
त्वा चक्षु॑षा प्रेक्षे॒ मा भे॑र्मा सं वि॒क्था॒ मा त्वा॑ (५)

हि॒सि॑ष॒मुरु॒ वा॒ताय॑ दे॒वस्य॑ त्वा स॒वि॒तुः प्र॑स॒वे-
ऽश्वि॑नो॒र्बा॒हु॒भ्यां पृ॒ष्णो ह॒स्ता॑भ्याम॒ग्नये॒ जुष्टं॑ निर्व॒पाम्य॒ग्नी-
षो॒मा॑भ्यामि॒दं दे॒वाना॑मि॒दमु॑ नः स॒ह स्फा॑त्यै त्वा
ना॒रा॑त्यै सु॒व॒र॒भि वि॒ ख्ये॑षं वै॒श्वान॒रं ज्योति॑र्द॒ह॒न्ता॒न्दुर्या॑
द्यावा॑पृ॒थि॒व्यो॒रु॒र्वन्त॑रि॒क्षम॑न्वि॒ह्यदि॑त्यास्त्वो॒पस्थे॑ सा॒दया॑म्य॒ग्ने
ह॒व्यं र॑क्ष॒स्व॥ (६)

मा त्वा षट्त्वारि॑ंशच्च॥ [४]

दे॒वो वः॑ स॒वि॒तोत्पु॑ना॒त्वच्छि॑द्रेण प॒वि॒त्रेण॑ व॒सोः सूर्य॑स्य
र॒श्मि॒भिरा॑पो दे॒वीर॑ग्रेपु॒वो अ॒ग्रेगु॑वोऽग्रे॒ इमं॑ य॒ज्ञं न॑य॒ताग्रे॑
य॒ज्ञप॑तिं ध॒त्त यु॒ष्मानि॑न्द्रोऽवृणी॒त वृ॒त्रतू॑र्ये यू॒यमि॑न्द्रमवृणी॒ध्वं
वृ॒त्रतू॑र्ये प्रोक्षि॑ताः स्था॒ग्नये॑ वो जुष्टं प्रोक्षा॑म्य॒ग्नीषो॒मा॑भ्या॒
शु॒न्ध॒ध्वं दै॒व्याय॑ कर्म॒णे दे॒वय॑ज्याया॒ अव॑धू॒तं र॑क्षोऽव॑धू॒ता
अ॒रा॒तयो॑ऽदि॒त्यास्त्वग॑सि॒ प्रति॑ त्वा (७)

पृथिवी वै॑त्त्वधि॒षव॑णमसि वानस्प॒त्यं प्रति॒ त्वा-
 ऽदि॒त्या॒स्त्वग्वे॑त्त्व॒ग्नेस्त॒नूर॑सि वा॒चो वि॒सर्ज॑नं दे॒ववी॑तये त्वा
 गृ॒ह्णाम्य॒द्रिर॑सि वानस्प॒त्यः स इ॒दं दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यः सु॒शमि॑
 शमि॒ष्वेष॑मा व॒दोर्ज॑मा व॒द द्यु॒मद्व॑दत व॒यः स॑ङ्घा॒तं जे॑ष्म
 व॒र॒षवृ॑द्धमसि॒ प्रति॒ त्वा व॒र॒षवृ॑द्धं वे॒त्तु परा॑पू॒तः रक्षः॑
 परा॑पू॒ता अ॒रा॒तयो॑ रक्ष॑सां भा॒गोऽसि॑ वा॒युर्वो॑ वि॒वि॒नक्तु॑ दे॒वो
 वः सवि॒ता हि॒र॒ण्यपा॑णिः प्रति॑ गृह्णातु॥ (८)

त्वा भा॒ग एका॑दश च॥ _____ [५]

अव॑धू॒तः रक्षो॑ऽव॑धू॒ता अ॒रा॒तयो॑ऽदि॒त्या॒स्त्वग्ग॑सि॒ प्रति॒ त्वा
 पृथि॒वी वै॑त्तु दि॒वः स्क्व॑म्भ॒निर॑सि॒ प्रति॒ त्वाऽदि॒त्या॒स्त्वग्वे॑त्तु
 धि॒षणा॑ऽसि पर्व॒त्या प्रति॑ त्वा दि॒वः स्क्व॑म्भ॒निर्वे॑त्तु धि॒षणा॑-
 ऽसि पा॒र्व॒तेयी॑ प्रति॑ त्वा पर्व॒तिर्वे॑त्तु दे॒वस्य॑ त्वा सवि॒तुः
 प्र॑स॒वेऽश्विनो॑र्बा॒हुभ्यां॑ पू॒ष्णो ह॑स्ता॒भ्यामधि॑वपामि धा॒न्यम॑सि
 धि॒नुहि॑ दे॒वान्प्रा॑णाय॒ त्वाऽपा॑नाय॒ त्वा व्या॑नाय॒ त्वा दी॒र्घाम॑नु
 प्र॑सि॒ति॒मायु॑षे धां दे॒वो वः सवि॒ता हि॒र॒ण्यपा॑णिः प्रति॑
 गृह्णातु॥ (९)

प्रा॒णाय॑ त्वा पञ्च॑दश च॥ _____ [६]

धृष्टिरसि ब्रह्मं यच्छापां ऽग्ने ऽग्निमामादं जहि निष्क्रव्यादं
 सेधा देवयजं वह निदग्धं रक्षो निदग्धा अरातयो ध्रुवमसि
 पृथिवीं दृ२हा ऽऽयुर्दृ२ह प्रजां दृ२ह सजातानस्मै यजमानाय
 पर्यूह धृत्रमस्यन्तरिक्षं दृ२ह प्राणं दृ२हापानं दृ२ह सजाता-
 नस्मै यजमानाय पर्यूह धरुणमसि दिवं दृ२ह चक्षुर् (१०)

दृ२ह श्रोत्रं दृ२ह सजातानस्मै यजमानाय पर्यूह
 धर्मा ऽसि दिशो दृ२ह योनिं दृ२ह प्रजां दृ२ह
 सजातानस्मै यजमानाय पर्यूह चितः स्थ प्रजामस्मै
 रयिमस्मै सजातानस्मै यजमानाय पर्यूह भृगूणामङ्गिरसां
 तपसा तप्यध्वं यानि घर्मे कपालान्युपचिन्वन्ति वेधसः।
 पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू वि मुञ्चताम्॥ (११)

चक्षुर्गृष्टाचत्वारिंशच्च॥ _____ [७]

सं वपामि समापो अद्भिरङ्गमतु समोषधयो रसेन
 स२ रेवतीर्जगतीभिर्मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यध्वमद्भ्यः परि
 प्रजाताः स्थ समद्भिः पृच्यध्वं जनयत्यै त्वा सं यौम्यग्रयै
 त्वा ऽग्नीषोमाभ्यां मुखस्य शिरो ऽसि घर्मो ऽसि विश्वायुरु

प्रथस्वोरु ते यज्ञपतिः प्रथतां त्वचं गृहीष्वाऽन्तरितं
 रक्षोऽन्तरिता अरातयो देवस्त्वा सविता श्रपयतु वर्षष्टे
 अधि नाकेऽग्निस्ते तनुवं माऽति धागग्ने हव्यं रक्षस्व
 सं ब्रह्मणा पृच्यस्वैकताय स्वाहा द्विताय स्वाहा त्रिताय
 स्वाहा॥ (१२)

सविता द्वाविंशतिश्च॥ [८]

आदद् इन्द्रस्य बाहुरसि दक्षिणः सहस्रभृष्टिः शततेजा
 वायुरसि तिग्मतेजाः पृथिवि देवयजन्योषध्यास्ते मूलं मा
 हिंसिषमपहतोऽरुः पृथिव्यै व्रजं गच्छ गोस्थानं वर्षतु
 ते द्यौर्बधान देव सवितः परमस्यां परावति शतेन पाशैर्यो-
 ऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमतो मा मौगपहतोऽरुः
 पृथिव्यै देवयजन्यै व्रजं (१३)

गच्छ गोस्थानं वर्षतु ते द्यौर्बधान देव सवितः परमस्यां
 परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमतो मा
 मौगपहतोऽरुः पृथिव्या अदेवयजनो व्रजं गच्छ गोस्थानं
 वर्षतु ते द्यौर्बधान देव सवितः परमस्यां परावति शतेन
 पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमतो मा (१४)

मौ॒ग॒रु॒स्ते दि॒वं मा स्का॒न् वस॑वस्त्वा॒ परि॑गृह्णन्तु
 गा॒य॒त्रेण॒ छन्द॑सा रु॒द्रास्त्वा॒ परि॑गृह्णन्तु त्रैष्टु॑भेन॒ छन्द॑साऽ-
 ऽदि॒त्यास्त्वा॒ परि॑गृह्णन्तु जा॒ग॒तेन॒ छन्द॑सा दे॒वस्य॑ सवि॒तुः
 स॒वे क॒र्म कृ॑ण्वन्ति वे॒धसं ऋ॒तम॑स्यृ॒तस॑दनमस्यृ॒तश्री॑र॒सि
 धा अ॑सि स्व॒धा अ॑स्यु॒र्वी चा॑सि वस्वी॑ चा॒सि पु॒रा कू॑रस्य
 वि॒सृ॒पो वि॑र॒प्शि॒न्नुदा॑दाय॒ पृथि॑वीं जी॒रदा॑नुर्या॒मैर॑यं च॒न्द्रम॑सि
 स्व॒धाभि॑स्ता॒न्धीरा॑सो अनु॒दृश्य॑ यजन्ते॥ (१५)

दे॒व॒य॒ज॒न्यै व्र॒जन्त॑मतो॒ मा वि॑र॒प्शि॒न्नेका॑दश च॥ [१]

प्र॒त्युष्ट॑ꣳ रक्षः॒ प्र॒त्युष्टा॒ अरा॑तयोऽग्ने॒र्वस्ते॑जि॒ष्ठेन॒ तेज॑सा॒
 नि॒ष्ट॒पामि॒ गो॒ष्ठं मा निर्मृ॑क्षं वा॒जिनं॑ त्वा स॒पत्न॑सा॒हꣳ
 सम्मा॑ज्मि॒ वाचं॑ प्रा॒णं चक्षुः॑ श्रोत्रं॒ प्र॒जां योनिं॑ मा निर्मृ॑क्षं
 वा॒जिनीं॑ त्वा स॒पत्न॑सा॒हीꣳ सम्मा॑ज्म्या॒शासा॑ना सौम॒न॒सं
 प्र॒जाꣳ सौभा॑ग्यं त॒नूम्। अ॒ग्नेर॑नु॒व्रता॑ भू॒त्वा सन्न॑ह्ये सु॒कृता॑य॒
 कम्। सु॒प्र॒जस॑स्त्वा व॒यꣳ सु॒पत्नी॑रुपं (१६)

सेदि॒म। अ॒ग्ने स॒पत्न॑द॒म्भ॒न॒मद॑ब्धासो अदा॑भ्यम्। इ॒मं
 वि॒ष्या॑मि वरु॒णस्य॒ पाशं॑ यम॒ब॒ध्री॑त सवि॒ता सु॒शेवः॑। धा॒तुश्च॒
 यो॒नौ सु॒कृ॒तस्य॑ लो॒के स्यो॒नं मै स॒ह प॒त्या करो॑मि।

समायुषा सम्प्रजया समग्ने वर्चसा पुनः। सम्पत्नी पत्याऽहं
गच्छे समात्मा तनुवा मम। महीनां पयोऽस्योषधीनां
रसस्तस्य तेऽक्षीयमाणस्य निर् (१७)

वंपामि महीनां पयोऽस्योषधीनां रसोऽदब्धेन त्वा
चक्षुषाऽवैक्षे सुप्रजास्त्वाय तेजोऽसि तेजोऽनु प्रेह्यग्निस्ते
तेजो मा वि नैदग्नेर्जिह्वाऽसि सुभूर्देवानां धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो
यजुषेयजुषे भव शुक्रमसि ज्योतिरसि तेजोऽसि देवो वः
सवितोत्पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः
शुक्रं त्वा शुक्रायां धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो यजुषेयजुषे गृह्णामि
ज्योतिस्त्वा ज्योतिष्यर्चिस्त्वाऽर्चिषि धाम्नेधाम्ने देवेभ्यो
यजुषेयजुषे गृह्णामि॥ (१८)

उप नी रश्मिभिः शुक्रं षोडश च॥ [१०]

कृष्णोऽस्याखरेष्ठोऽग्नये त्वा स्वाहा वेदिरसि बर्हिषे त्वा
स्वाहा बर्हिरसि सुग्न्यस्त्वा स्वाहा दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा
पृथिव्यै त्वा स्वधा पितृभ्य ऊर्गभव बर्हिषद्भ्य ऊर्जा पृथिवीं
गच्छत विष्णोः स्तूपोऽस्यूर्णाम्रदसं त्वा स्तृणामि स्वासस्थं

दे॒वेभ्यो॑ गन्ध॒र्वोऽसि॑ वि॒श्वाव॑सुर्वि॒श्वस्मा॑दी॒षतो॑ यज॑मानस्य
परि॒धिरि॒ड ईडि॑त इन्द्र॑स्य बा॒हुर॑सि (१९)

दक्षि॑णो यज॑मानस्य परि॒धिरि॒ड ईडि॑तो मि॒त्रावरु॑णौ
त्वोत्तर॑तः परि॒धत्तां ध्रु॑वेण॒ धर्म॑णा॒ यज॑मानस्य परि॒धिरि॒ड
ईडि॑तः सूर्य॑स्त्वा पु॒रस्ता॑त्पातु॒ कस्या॑श्चिद॒भि॒श॑स्त्या
वी॒तिहो॑त्रं त्वा कवे॑ द्युमन्त॑ꣳ समि॑धीम॒ह्यग्रे॑ बृहन्त॑मध्व॒रे
वि॒शो य॒न्त्रे स्थो॑ वसू॑नाꣳ रु॒द्राणा॑मादि॒त्यानाꣳ सद॑सि सीद
जुहू॑रुप॒भृद्भुवा॑ऽसि घृ॒ताची॑ नाम्ना॑ प्रि॒येण॒ नाम्ना॑ प्रि॒ये सद॑सि
सीद॑ता अ॒सद॑न्त्सुकृ॒तस्य॑ लो॒के ता वि॑ष्णो पाहि पा॒हि य॒ज्ञं
पा॒हि य॒ज्ञप॑तिं पा॒हि मां य॑ज्ञ॒निय॑म्॥ (२०)

बा॒हुर॑सि प्रि॒ये सद॑सि पञ्चदश च॥ [११]

भुव॑नमसि॒ वि प्र॑थ॒स्वाग्रे॑ यष्ट॑रि॒दं नमः॑। जु॒हेह्य॑ग्निस्त्वा॑
ह्वय॑ति देव॒य॒ज्याया॑ उप॑भृदेहि॒ देव॑स्त्वा सवि॒ता ह्वय॑ति
देव॒य॒ज्याया॑ अ॒ग्नावि॑ष्णू मा वा॒मव॑ क्रमिषं॒ वि जि॑हाथां
मा मा॒ सन्ता॑प्तं लो॒कं मे॑ लो॒ककृ॑तौ कृणु॑तं वि॒ष्णोः
स्थान॑मसी॒त इन्द्रो॑ अकृ॒णोद्दी॒र्याणि॑ समा॒रभ्यो॑र्ध्वो अ॒ध्वरो

दिविस्पृशमहुतो यज्ञो यज्ञपतेरिन्द्रावान्त्स्वाहा बृहद्वाः पाहि
माँऽग्ने दुश्चरितादा मा सुचरिते भज मुखस्य शिरोऽसि सं
ज्योतिषा ज्योतिरङ्गाम्॥ (२१)

अहुत् एकविंशतिश्च॥ [१२]

वाजस्य मा प्रसवेनोद्ग्राभेणोदग्रभीत्। अथा सपत्ना५ इन्द्रो
मे निग्राभेणाधरा५ अकः। उद्ग्राभं च निग्राभं च ब्रह्म देवा
अवीवृधन्। अथा सपत्नानिन्द्राग्री मे विषूचीनान्व्यस्यताम्।
वसुभ्यस्त्वा रुद्रेभ्यस्त्वाऽऽदित्येभ्यस्त्वाऽक्त५ रिहाणा
वियन्तु वयः। प्रजां योनिं मा निर्मृक्षमा प्यायन्तामाप
ओषधयो मरुतां पृषतयः स्थ दिवं (२२)

गच्छ ततो नो वृष्टिमेरय। आयुष्पा अग्नेऽस्यायुर्मे पाहि
चक्षुष्पा अग्नेऽसि चक्षुर्मे पाहि ध्रुवाऽसि यं परिधिं पर्यधत्था
अग्ने देव पुणिभिर्वीयमाणः। तन्त एतमनु जोषं भरामि नेदेष
त्वदपचेतयातै यज्ञस्य पाथ उप समित५ सः५ स्रावभागाः
स्थेषा बृहन्तः प्रस्तरेष्ठा बर्हिषदश्च (२३)

देवा इमां वाचमभि विश्वे गृणन्त आसद्यास्मिन्बर्हिषि
मादयध्वमग्नेर्वामपन्नगृहस्य सदसि सादयामि सुम्नाय सुम्निनी

सु॒म्ने मा॑ धत्तं धु॒रि धु॒र्यौ पा॒त॒म॒ग्नेऽद॒व्यायोऽशी॑ततनो पा॒हि
मा॒ऽद्य दि॒वः पा॒हि प्र॑सित्यै पा॒हि दु॒रि॑ष्ठ्यै पा॒हि दु॒र॒द्भ॒न्यै
पा॒हि दु॒श्च॑रिता॒दवि॑षन्नः पि॒तुं कृ॑णु सु॒षदा॒ योनि॑ः॒ स्वाहा॒
दे॒वा गा॑तुविदो गा॒तुं वि॒त्वा गा॒तुमि॑त॒ मन॑सस्पत इ॒मं नो॑ दे॒व
दे॒वेषु॑ य॒ज्ञः स्वाहा॑ वा॒चि स्वाहा॑ वा॒ते धाः॥ (२४)

दिवंश्च वि॒त्वा गा॒तुन्न॑योदश च॥ [१३]

उ॒भा वा॑मिन्द्रा॒ग्नी आ॒हुव॑ध्या॒ उ॒भा रा॑धंसः सु॒ह मा॑दय॒ध्व्यै।
उ॒भा दा॒तारा॑वि॒षाः र॑यी॒णामु॒भा वा॑जस्य सा॒तये॑ हुवे
वा॒म्। अ॒श्रव॑ः हि भू॒रि॒दाव॑त्तरा वा॒ वि जा॑मातुरु॒त वा॑ घा
स्या॒लात्। अथा॒ सोम॑स्य॒ प्रय॑ती यु॒वभ्या॑मिन्द्रा॒ग्नी स्तोमं॑
जन॑यामि नव्य॒म्। इन्द्रा॑ग्नी नव॒तिं पु॒रो दा॑सप॒त्नीर॑धूनुत॒म्।
सा॒कमे॑के॒न क॑र्मणा। शुचिं॑ नु स्तोमं॑ नव॑जातम॒द्येन्द्रा॑ग्नी
वृ॒त्रह॑णा जु॒षेथा॑म्॥ (२५)

उ॒भा हि वा॑ः सु॒हवा॒ जोह॑वीमि॒ ता वा॑जः॒ स॒द्य
उ॑श॒ते धे॑ष्ठा॑। व॒यमु॑ त्वा पथ॑स्पते॒ रथं॑ न वा॑जसा॒तये।
धि॒ये पू॑षन्नयु॒ज्महि॑। प॒थस्प॑थः परि॑पतिं वच॒स्या का॑मे॒न
कृ॒तो अ॒भ्या॑नड॒र्कम्। स नो॑ रा॒सच्छु॑रुधंश्चन्द्रा॒ग्ना धि॑यं

धिय॑ः सीषधाति॑ प्र पूषा॑। क्षेत्र॑स्य॒ पति॑ना व॒यः॑ हितेनै॒व
जयाम॑सि। गामश्च॑ पोषयित्वा स नो॑ (२६)

मृडाती॒दृशे॑। क्षेत्र॑स्य पते॒ मधु॑मन्तमूर्मि॑ धे॒नुरि॑व॒ पयो॑
अ॒स्मासु॑ धुक्ष्व। म॒धुश्चुतं॑ घृ॒तमि॑व॒ सुपू॑तमृतस्य॑ नः॒ पत॑यो
मृडय॑न्तु। अ॒ग्ने नय॑ सु॒पथा॑ रा॒ये अ॒स्मान् विश्वा॑नि दे॒व
व॒युना॑नि वि॒द्वान्। यु॒यो॒ध्यस्म॑ञ्जु॒हुरा॑णमे॒नो भूयि॑ष्ठान्ते॒ नम॑
उक्तिं॑ विधेम। आ दे॒वाना॑मपि॒ पन्था॑मगन्म॒ यच्छु॑क्रवा॑म॒
तदनु॑ प्रवो॑दुम्। अ॒ग्निर्वि॒द्वान्त्स य॑जा॒त् (२७)

सेदु॑ होता॒ सो अ॑ध्व॒रान्त्स ऋ॑तून्कल्पयाति। यद्वाहि॑ष्ठं
तद॒ग्नये॑ बृ॒हदर्च॑ विभावसो। म॒हिषी॑व॒ त्वद्र॑यिस्त्वद्वाजा॒
उदी॑रते। अ॒ग्ने त्वं पा॑रया॒ नव्यो॑ अ॒स्मान्त्स्व॒स्तिभि॑रति॒
दुर्गा॑णि॒ विश्वा॑। पू॒श्च पृ॑थ्वी ब॒हुला॑ न॒ उर्वी॑ भवा॑ तो॒काय॑
तन॑याय॒ शं योः। त्वम॑ग्ने व्रत॒पा अ॑सि दे॒व आ म॑र्त्ये॒ष्वा।
त्वं य॒ज्ञेष्वी॑ड्यः। यद्वो॑ व॒यं प्र॑मिनाम॒ व्रतानि॑ वि॒दुषा॑ दे॒वा
अवि॑दुष्टरासः। अ॒ग्निष्ट॑द्वि॒श्वमा॑ पृ॒णाति॑ वि॒द्वान् येभि॑र्दे॒वाः
ऋ॑तुभिः क॒ल्पया॑ति॥ (२८)

[इषे त्वां यज्ञस्य शुन्ध्वं कर्मणे देवोऽवधूतन्धृष्टिः सं वपांम्या दंदे प्रत्युष्टं कृष्णोऽसि
भुवनमसि वाजस्योभा वां चतुर्दश॥14॥ इषे दृहं भुवनमष्टाविंशतिः॥28॥ इषे त्वां
कल्पयाति॥]

॥द्वितीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

आपं उन्दन्तु जीवसे दीर्घायुत्वाय वर्चस ओषधे
त्रायस्वैनं स्वधिते मेनं हिंसीर्देवश्रूरेतानि प्र वपे
स्वस्त्युत्तराण्यशीयाऽऽपो अस्मान्मातरः शुन्धन्तु घृतेन नो
घृतपुवं पुनन्तु विश्वमस्मत्प्र वहन्तु रिप्रमुदाभ्यः शुचिरा
पूत एमि सोमस्य तनूरसि तनुवं मे पाहि महीनां पयोऽसि
वर्चोधा असि वर्चो (१)

मयि धेहि वृत्रस्य कनीनिकाऽसि चक्षुष्पा असि
चक्षुर्मे पाहि चित्पतिस्त्वा पुनातु वाक्पतिस्त्वा पुनातु
देवस्त्वा सविता पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य
रश्मिभिस्तस्य ते पवित्रपते पवित्रेण यस्मै कं पुने
तच्छकेयमा वो देवास ईमहे सत्यधर्माणो अध्वरे यद्वो
देवास आगुरे यज्ञियासो हवामह इन्द्राग्नी द्यावापृथिवी आपं

ओषधीस्त्वं दीक्षाणामधिपतिरसीह मा सन्तं पाहि॥ (२)

वर्च ओषधीरष्टौ च॥ [१]

आकू॑त्यै प्र॒युजे॑ऽग्नये॒ स्वाहा॑ मे॒धायै॑ मन॑सेऽग्नये॒ स्वाहा॑
दी॒क्षायै॑ तप॑सेऽग्नये॒ स्वाहा॑ सर॑स्वत्यै पू॒ष्णेऽग्नये॒ स्वाहा॑ऽऽपो॑
देवी॑र्बृ॒हती॑र्वि॒श्वश॑म्भुवो॒ द्यावा॑पृथि॒वी उ॒र्वन्तरि॑क्षं बृ॒हस्पति॑र्नो
ह॒विषा॑ वृ॒धातु॑ स्वाहा॒ विश्वे॑ दे॒वस्य॑ ने॒तुर्म॑र्तोऽवृणीत स॒ख्यं
विश्वे॑ रा॒य इ॒षुध्य॑सि द्यु॒म्रं वृ॑णीत पु॒ष्यसे॒ स्वाह॑र्खा॒मयोः
शिल्पे॑ स्थ॒स्ते वा॒मा र॑भे ते मां (३)

पा॒त॒माऽस्य॑ य॒ज्ञस्यो॑द॒च इ॒मां धि॒यः॑ शि॒क्ष॑माणस्य दे॒व
ऋतुं॑ दक्षं वरुण॒ सः शि॑शाधि॒ यया॑ऽति॒ विश्वा॑ दुरि॒ता तरे॑म
सु॒त॒र्मा॑ण॒मधि॑ नावः॑ रुहे॒मोर्ग॑स्याङ्गि॒रस्यूर्ण॑म्रदा ऊ॒र्जं मे॑ यच्छ
पा॒हि मा॒ मा मां॑ हिः॒सीर्वि॑ष्णोः श॒र्मासि॑ शर्म॒ यज॑मानस्य॒ शर्म॑
मे यच्छ॒ नक्ष॑त्राणां मा॒ऽतीका॑शात् पा॒हीन्द्र॑स्य॒ योनि॑रसि (४)

मा मां॑ हिः॒सीः कृ॒ष्यै त्वा॑ सु॒स॒स्यायै॑ सु॒पिप्प॒लाभ्य॑स्त्वौष॑-
धी॒भ्यः॑ सू॒प॒स्था दे॒वो वन॑स्पति॒रूर्ध्वो मां॑ पा॒ह्योद॑चः स्वाहा॑ य॒ज्ञं
मन॑सा॒ स्वाहा॑ द्यावा॑पृथि॒वीभ्या॑ः॒ स्वाहो॑रोर॒न्तरि॑क्षा॒त्स्वाहा॑

य॒ज्ञं वा॒ता॒दा र॑भे॥ (५)

मा यो॒नि॒र॒सि त्रि॒श॒च्च॥ [२]

दै॒वीं धि॒यं म॒नाम॑हे सु॒मृ॒डी॒काम॑भि॒ष्टये॑ वर्चो॒धां य॒ज्ञवा॑ह॒सः
सु॒पा॒रा नो॑ अ॒स॒द्व॒शे॑। ये दे॒वा म॒नो॑जा॒ता म॒नो॒यु॒जः सु॒द॒क्षा
दक्ष॑पि॒ता॒स्ते नः॑ पा॒न्तु ते नो॑ऽव॒न्तु तेभ्यो॑ न॒म॒स्तेभ्यः॑ स्वाहा-
ऽग्ने॑ त्व॒ सु जा॑गृ॒हि व॒यः सु॑ म॒न्दि॒षीम॑हि गोपा॒य नः॑
स्व॒स्तये॑ प्र॒बुधे॑ नः॒ पुन॑र्ददः। त्वम॑ग्ने व्रत॒पा अ॑सि दे॒व आ
म॒र्त्येष्वा॑। त्वं (६)

य॒ज्ञेष्वी॑ड्यः॥ वि॒श्वे दे॒वा अ॒भि मा मा॑ऽव॒वृ॒त्रन् पू॒षा स॒न्या
सोमो॑ रा॒ध॑सा दे॒वः स॒वि॒ता वसो॑र्वसु॒दावा॒ रा॒स्वेय॑त्सोमाऽ-
ऽभू॒यो भ॑र मा पृ॒णन्पू॒र्त्या वि रा॑धि माऽह॒मायु॑षा च॒न्द्रम॑सि
मम॑ भो॒गाय॑ भव व॒स्रम॑सि मम॑ भो॒गाय॑ भवो॒स्त्राऽसि॑ मम॑
भो॒गाय॑ भव ह॒योऽसि॑ मम॑ भो॒गाय॑ भव (७)

छा॒गोऽसि॑ मम॑ भो॒गाय॑ भव मे॒षोऽसि॑ मम॑ भो॒गाय॑ भव
वा॒यवे॑ त्वा व॒रु॒णाय॑ त्वा नि॒र॒ऋ॒त्यै त्वा रु॒द्राय॑ त्वा दे॒वीरा॑पो
अपां॑ नपा॒द्य ऊ॒र्मि॒र्ह॒विष्य॑ इन्द्रि॒यावा॑न्म॒दि॒न्त॑म॒स्तं वो मा-
ऽव॑क्रमिष॒मच्छि॑न्नं तन्तुं पृथि॒व्या अनु॑ गे॒षं भ॒द्राद॑भि श्रेयः

प्रेहि बृहस्पतिः पुरएता ते अस्त्वथेमव स्य वर आ पृथिव्या
 आरे शत्रून् कृणुहि सर्ववीर एदमंगन्म देवयजनं पृथिव्या
 विश्वे देवा यदजुषन्त पूर्व ऋक्सामाभ्यां यजुषा सन्तरन्तो
 रायस्पोषेण समिषा मदेम॥ (८)

आ त्व९ हयोऽसि मम् भोगाय भव स्य पञ्चवि९शतिश्च॥ [३]

इयं ते शुक्र तनूरिदं वर्चस्तया सं भव भ्राजं गच्छ जूरसि
 धृता मनसा जुष्टा विष्णवे तस्यास्ते सत्यसंवसः प्रसवे वाचो
 यत्रमंशीय स्वाहा शुक्रमस्यमृतमसि वैश्वदेव९ हविः सूर्यस्य
 चक्षुराऽरुहमग्नेरक्षणः कनीनिकां यदेतंशेभिरीयसे भ्राजमानो
 विपश्चिता चिदसि मनाऽसि धीरसि दक्षिणा- (९)

ऽसि यज्ञियाऽसि क्षत्रियाऽस्यदितिरस्युभयतःशीर्ष्णी सा
 नः सुप्राची सुप्रतीची सं भव मित्रस्त्वा पदि बध्नातु पूषा-
 ऽध्वनः पात्विन्द्रायाध्यक्षायानु त्वा माता मन्यतामनु पिताऽनु
 भ्राता सगर्भ्योऽनु सखा सयूथ्यः सा दैवि देवमच्छेहीन्द्राय
 सोम९ रुद्रस्त्वाऽऽवर्तयतु मित्रस्य पथा स्वस्ति सोमसखा
 पुनरेहि सह रय्या॥ (१०)

दक्षिणा सोमसखा पञ्च च॥ [४]

वस्व्यसि रुद्राऽस्यदितिरस्यादित्याऽसि शुक्राऽसि
 चन्द्राऽसि बृहस्पतिस्त्वा सुमे रण्वतु रुद्रो वसुभिरा चिकेतु
 पृथिव्यास्त्वा मूर्धन्ना जिघर्मि देवयजन् इडायाः पदे घृतवति
 स्वाहा परिलिखितः रक्षः परिलिखिता अरांतय इदमहः
 रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं
 द्विष्म इदमस्य ग्रीवा (११)

अपि कृन्ताम्यस्मे रायस्त्वे रायस्तोते रायः सं देवि
 देव्योर्वश्या पश्यस्व त्वष्टीमती ते सपेय सुरेता रेतो
 दधाना वीरं विदेय तवं सन्दृशि माऽहः रायस्पोषेण वि
 योषम्॥ (१२)

अस्य ग्रीवा एकान्नत्रिंशच्च॥ [५]

अःशुना ते अःशुः पृच्यतां परुषा परुर्गन्धस्ते काममवतु
 मदाय रसो अच्युतोऽमात्योऽसि शुक्रस्ते ग्रहोऽभि त्यं
 देवः सवितारमूण्योः कविक्रतुमर्चामि सत्यसंवसः
 रत्नधामभि प्रियं मतिमूर्ध्वा यस्यामतिर्भा अदिद्युतथ्सवीमनि
 हिरण्यपाणिरमिमीत सुक्रतुः कृपा सुवः। प्रजाभ्यस्त्वा
 प्राणाय त्वा व्यानाय त्वा प्रजास्त्वमनु प्राणिहि प्रजास्त्वामनु

प्राणन्तु॥ (१३)

अनुं सप्त च॥ _____ [६]

सोमं ते क्रीणाम्यू॒र्जस्वन्तं॒ पय॑स्वन्तं वी॒र्या॑वन्तमभिमाति-
षाह॑ शु॒क्रं ते शु॒क्रेण॑ क्रीणामि च॒न्द्रं च॒न्द्रेणा॑मृतम॒मृतेन॑
स॒म्यत्ते गौर॑स्मे च॒न्द्राणि॑ तप॑सस्त॒नूर॑सि प्र॒जाप॑तेर्वर्ण॒स्तस्या॑स्ते
सह॑स्रपोषं पु॒ष्यन्त्याश्च॑र॒मेण॑ प॒शुना॑ क्रीणाम्य॒स्मे ते ब॑न्धु॒र्मयि॑
ते रा॒यः श्र॑यन्ताम॒स्मे ज्योतिः॑ सोमविक्र॒यिणि॑ तमो॑ मि॒त्रो
न ए॒हि सु॑मि॒त्रधा॒ इन्द्र॑स्यो॒रु मा वि॑श दक्षि॒णमु॑श॒न्नश॑न्तः
स्यो॒नः स्यो॒नः स्वान॑ भ्राजा॒ङ्गारे॑ ब॒म्भारे॑ ह॒स्त सु॑ह॒स्त
कृ॒शान॑वे॒ते वः सोम॑क्रय॒णास्ता॑न्नक्ष॒ध्वं मा वो॑ दभन्न॥ (१४)

ऊरुं द्वाविंशतिश्च॥ _____ [७]

उ॒दायु॑षा स्वा॒युषो॑दोष॒धीना॑ रसे॒नोत्प॑र्जन्य॒स्य
शु॒ष्मेणो॑द॒स्थाम॑मृ॒ता अनु॑। उ॒र्वन्तरि॑क्षमन्वि॒ह्यदि॑त्याः स॒दो-
ऽस्य॑दि॒त्याः स॒द आ॑सी॒दास्त॑भ्रा॒ह्मामृ॑ष॒भो अ॒न्तरि॑क्षममि॒मीत॑
व॒रि॒माणं॑ पृथि॒व्या आ॑सी॒दद्वि॑श्वा भुव॑नानि स॒म्राड्वि॑श्वे॒त्तानि॑
व॒रु॑णस्य व्र॒तानि॑ वने॑षु व्य॒न्तरि॑क्षं त॒तान् वा॒जम॑र्व॒त्सु प॑यो
अ॒घ्निया॑सु ह॒त्सु (१५)

ऋतुं वरुणो विक्ष्वंघ्रिं दिवि सूर्यमदधात्सोममद्रावुदुत्यं
जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः। दृशे विश्वाय सूर्यम्॥ उस्त्रावेतं
धूर्षाहावनश्चू अवीरहणौ ब्रह्मचोदनौ वरुणस्य स्कम्भनमसि
वरुणस्य स्कम्भसर्जनमसि प्रत्यस्तो वरुणस्य पाशः॥ (१६)

हृत्सु पञ्चत्रिंशच्च॥ [८]

प्रच्यवस्व भुवस्पते विश्वान्यभि धामानि मा त्वां परिपरी
विदन्मा त्वां परिपन्थिनो विदन्मा त्वा वृकां अघायवो मा
गन्धर्वो विश्वावसुरा दघच्छेनो भूत्वा परां पतु यजमानस्य
नो गृहे देवैः सङ्स्कृतं यजमानस्य स्वस्त्ययन्यस्यपि
पन्थामगस्महि स्वस्तिगामनेहसं येन विश्वाः परि द्विषो
वृणक्ति विन्दते वसु नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षसे
महो देवाय तदृतं संपर्यत दूरेदृशे देवजाताय केतवे
दिवस्पुत्राय सूर्याय शंसत वरुणस्य स्कम्भनमसि
वरुणस्य स्कम्भसर्जनमस्युन्मुक्तो वरुणस्य पाशः॥ (१७)

मित्रस्य त्रयोविंशतिश्च॥ [९]

अग्नेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वा सोमस्याऽऽतिथ्यमसि
विष्णवे त्वाऽतिथेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वाऽग्नये त्वा

रायस्पोष॑दा॒न्त्रे वि॒ष्णवे॑ त्वा श्ये॒नाय॑ त्वा सोम॒भृते॑ वि॒ष्णवे॑
 त्वा या ते॒ धामा॑नि ह॒विषा॑ यज॑न्ति ता ते॒ विश्वा॑ परि॒भूर॑स्तु
 य॒ज्ञं ग॑य॒स्फानः॑ प्र॒तर॑णः सु॒वीरोऽवी॑रहा प्र च॒रा सोम॑
 दुर्या॒नदि॑त्याः सदोऽस्यदि॑त्याः सद॒ आ (१८)

सी॒द वरु॑णोऽसि धृ॒तव्र॑तो वा॒रुण॑म॒सि शं॒योर्दे॒वानां॑
 स॒ख्यान्मा॑ दे॒वाना॑म॒पस॑श्छि॒त्स्म॒ह्याप॑तये त्वा गृ॒ह्णामि॑
 परि॑पतये त्वा गृ॒ह्णामि॑ तनू॒नत्रे॑ त्वा गृ॒ह्णामि॑ शा॒क्राय॑ त्वा
 गृ॒ह्णामि॑ श॒क्मन्नो॑जि॒ष्ठाय॑ त्वा गृ॒ह्णाम्यना॑धृष्टम॒स्यना॑धृष्यं
 दे॒वाना॑मो॒जोऽभि॑शस्ति॒पा अ॑न॒भि॒शस्ते॑ऽन्यमनु॑ मे दी॒क्षां
 दी॒क्षाप॑तिर्म॒न्यता॑मनु॒ तप॑स्तप॒स्पति॑र॒ञ्जसा॑ स॒त्यमु॑प॒ गेष॑
 सु॒विते॑ मा॒ धाः॥ (१९)

आ मैकं च॥ _____ [१०]

अ॒शु॒रशु॑स्ते देव सो॒माऽऽप्या॑यता॒मिन्द्रा॑यैकधन॒विद॑
 आ तु॒भ्यमिन्द्रः॑ प्यायता॒मा त्वमिन्द्रा॑य प्याय॒स्वाऽऽप्या॑यय
 सखी॑न्त्स॒न्या मे॒धया॑ स्व॒स्ति ते॑ देव सोम सु॒त्याम॑शी॒येष्टा॑
 रायः॑ प्रेषे भ॒गाय॑र्तमृ॒तवा॑दिभ्यो नमो॑ दि॒वे नमः॑ पृथि॒व्या
 अ॒ग्ने॑ व्रतपते॒ त्वं व्र॑तानां॑ व्र॒तप॑तिरसि॒ या मम॑ त॒नूरे॑षा सा

त्वयि (२०)

या तव तनूरियः सा मयि सह नौ व्रतपते व्रतिनोर्व्रतानि
या ते अग्ने रुद्रिया तनूस्तया नः पाहि तस्यास्ते स्वाहा या
ते अग्नेऽयाशया रंजाशया हंराशया तनूर्वर्षिष्ठा गह्वरेष्ठोग्रं
वचो अपावधीं त्वेषं वचो अपावधीः स्वाहा॥ (२१)

त्वयि चत्वारिंशच्च॥ [११]

वित्तायनी मेऽसि तित्तायनी मेऽस्यवतान्मा
नाथितमवतान्मा व्यथितं विदेरग्निर्नभो नामाग्ने अङ्गिरो
योऽस्यां पृथिव्यामस्यायुषा नाम्नेहि यत्तेऽनाधृष्टं नाम यज्ञियं
तेन त्वाऽऽदधेऽग्ने अङ्गिरो यो द्वितीयस्यां तृतीयस्यां
पृथिव्यामस्यायुषा नाम्नेहि यत्तेऽनाधृष्टं नाम (२२)

यज्ञियं तेन त्वाऽऽदधे सिंहीरसि महिषीरस्युरु
प्रथस्वोरु ते यज्ञपतिः प्रथतां ध्रुवाऽसि देवेभ्यः शुन्धस्व
देवेभ्यः शुम्भस्वेन्द्रघोषस्त्वा वसुभिः पुरस्तात्पातु
मनोजवास्त्वा पितृभिर्दक्षिणतः पातु प्रचेतास्त्वा रुद्रैः
पश्चात्पातु विश्वकर्मा त्वाऽऽदित्यैरुत्तरतः पातु सिंहीरसि
सपत्नसाही स्वाहा सिंहीरसि सुप्रजावनिः स्वाहा

सि॒ंही- (२३)

-रसि रायस्पोषवनिः स्वाहा सि॒ंहीर॑स्यादित्यवनिः
स्वाहा सि॒ंहीर॑स्या वह देवान्देवयते यजमानाय स्वाहा
भूतेभ्यस्त्वा विश्वायुरसि पृथिवीं दृ॒ह ध्रुव॑क्षिदस्यन्तरिक्षं
दृ॒हाच्युत॑क्षिदसि दिवं दृ॒हाग्ने॑र्भस्मास्यग्नेः पुरीषमसि॥ (२४)

नाम सुप्रजावनिः स्वाहा सि॒ंहीः पञ्चत्रिंशच्च॥ [१२]

युञ्जते मनं उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो
विपश्चितः। वि होत्रा दधे वयुनाविदेक इन्मही देवस्य
सवितुः परिष्टुतिः॥ सुवाग्देव दुर्या॒ आ वेद देवश्रुतौ देवेष्व
घोषेथामा नो वीरो जायतां कर्मण्यो य॒ सर्व॑ऽनुजीवाम्
यो बहूनामसद्वशी। इदं विष्णुर्वि चक्रमे त्रेधा नि दधे पदम्।
समूढमस्य (२५)

पा॒सुर इरा॑वती धेनुमती हि भूत॒ सूर्यव॑सिनी मनवे
यशस्यै। व्यस्कभ्राद्रोदसी विष्णुरेते दाधार पृथिवीमभितो
मयूखैः॥ प्राची प्रेतमध्वरं कल्पयन्ती ऊर्ध्वं यज्ञं नयतं
मा जी॒ह्वर॑तमत्र रमेथां वर्ष्मन्पृथिव्या दिवो वा विष्णवुत
वा पृथिव्या महो वा विष्णवुत वाऽन्तरिक्षाद्धस्तौ पृणस्व

बहुभिर्वसुवैरा प्र यच्छु (२६)

दक्षिणादोत सुव्यात्। विष्णोर्नुकं वीर्याणि प्र वोचं यः
पार्थिवानि विममे रजांसि यो अस्कंभायदुत्तरं सधस्थं
विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायो विष्णो रराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि
विष्णोः शजत्रे स्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्ध्रुवमसि वैष्णवमसि
विष्णवे त्वा॥ (२७)

अस्य यच्छैकान्नचत्वारिंशच्च॥ [१३]

कृणुष्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवा इमेन।
तृष्वीमनु प्रसितिं द्रूणानोऽस्तासि विध्यं रक्षसस्तपिष्ठैः॥ तवं
भ्रमास आशुया पतन्त्यनु स्पृश धृषता शोशुचानः। तपूँष्यग्रे
जुह्वा पतङ्गानसन्दितो वि सृज विष्वगुल्काः॥ प्रति स्पशो
वि सृज तूर्णितमो भवा पायुर्विशो अस्या अदब्धः। यो नो
दूरे अघशंसो (२८)

यो अन्त्यग्रे मार्किष्टे व्यथिरा दधर्षीत्। उदग्रे तिष्ठ प्रत्या-
ऽस्तनुष्व न्यमित्रा ओषतात्तिग्महेते। यो नो अरातिः
समिधान चक्रे नीचा तं धक्ष्यतसं न शुष्कम्॥ ऊर्ध्वो भव
प्रति विध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्व दैव्यान्यग्रे। अव स्थिरा तनुहि

यातुजूनं॑ जा॒मिमजा॑मिं प्र मृ॒णीहि॑ शत्रून्॥ स ते (२९)

जाना॑ति सु॒म॒तिं य॑विष्ठ॒ य ई॒व॑ते॒ ब्रह्म॑णे गा॒तुमै॑रत्।
विश्वा॑न्यस्मै सु॒दिना॑नि रा॒यो द्यु॒म॒न्य॒र्यो वि दुरो॑ अ॒भि
द्यौ॑त्॥ सेद॑ग्रे अस्तु सु॒भगः॑ सु॒दानु॑र्यस्त्वा॒ नित्ये॑न ह॒विषा॑
य उ॒क्थैः। पि॒प्री॑षति॒ स्व आ॑युषि दुरो॒णे वि॒श्वेद॑स्मै सु॒दिना॑
साऽस॑दिष्टिः॥ अर्चा॑मि ते सु॒म॒तिं घोष्य॑र्वा॒ख्यं ते वा॒वाता॑
जरता- (३०)

मि॒यङ्गीः। स्वश्वा॑स्त्वा सु॒रथा॑ म॒र्जये॑मा॒स्मे क्ष॒त्राणि॑
धा॒रये॑रनु द्यून्॥ इ॒ह त्वा॒ भूर्या॑ च॒रेदु॑प॒ त्मन्दोषा॑वस्तर्दी॒दिवा॑-
स॒मनु॑ द्यून्। की॒ड॑न्तस्त्वा सु॒मन॑सः स॒पेमा॑भि द्यु॒म॒ना
त॑स्थि॒वा॒सो जना॑नाम्॥ यस्त्वा॒ स्वश्वः॑ सु॒हिर॑ण्यो अ॒ग्न
उ॒पया॑ति॒ वसु॑मता॒ रथे॑न। तस्य॑ त्रा॒ता भ॑वसि॒ तस्य॑ सखा॒
यस्त॑ आ॒तिथ्य॑मा॒नुष॑ग्जुजोषत्॥ म॒हो रु॑जामि (३१)

ब॒न्धुता॒ वचो॑भिस्त॒न्मा पि॒तुर्गो॑त॒माद॑न्वि॒याय॑॥ त्वं
नो॑ अ॒स्य वच॑सश्चि॒किद्धि॑ हो॒त॒र्य॑विष्ठ सु॒क्रतो॑ द॒मूनाः॑॥
अ॒स्व॑प्रजस्त॒रण॑यः सु॒शेवा॑ अ॒तन्द्रा॑सोऽवृ॒का अश्र॑मिष्ठाः।
ते पा॒यवः॑ स॒ध्रिय॑ञ्चो नि॒षद्या॑ऽग्रे तव॑ नः पा॒न्त्वमू॑र॥ ये

पा॒यवो॑ मा॒मते॑यं ते॒ अग्ने॑ प॒श्यन्तो॑ अ॒न्धं दु॑रि॒ताद॑रक्षन्।
र॒रक्ष॑ ता॒न्ध॒सुकृ॑तो॒ विश्व॑वे॒दा दि॑प्सन्त॒ इद्रि॑पवो॒ ना ह॑ (३२)

दे॒भुः॥ त्वया॑ व॒यः स॑ध॒न्यस्त्वो॒तास्त॑व॒ प्रणी॑त्य॒श्याम॒
वा॒जान्। उ॒भा श॑सो॒ सूद॑य स॒त्यता॑तेऽनु॒ष्टुया॑ कृ॒णु॒ह्य॒हया॑ण॥
अ॒या ते॒ अग्ने॑ स॒मिधा॑ वि॒धेम॒ प्रति॒ स्तोम॑ः श॒स्यमा॑नं
गृ॒भाय। द॒हा॒शसो॑ र॒क्षसः॑ पा॒ह्यस्मा॑न्द्रु॒हो नि॒दोऽमि॑त्रम॒हो
अव॑द्यात्॥ र॒क्षो॒हणं॑ वा॒जिन॒माऽऽजि॑घर्मि मि॒त्रं प्रथि॑ष्ठ॒मुप॑
या॒मि श॑र्म। शि॒शा॒नो अ॒ग्निः क्र॑तु॒भिः स॒मिद्धः॑ स नो॒
दि॒वा (३३)

स रि॒षः पा॑तु न॒क्तम्॥ वि ज्यो॑ति॒षा बृ॒हता॑
भा॑त्य॒ग्निरा॒विर्वि॑श्वानि कृ॒णुते॑ म॒हित्वा। प्रा॑दे॒वीर्मा॒याः
स॑ह॒ते दु॑रे॒वाः शि॑शी॒ते शृ॒ङ्गे र॒क्ष॑से वि॒निक्षे॑॥ उ॒त स्वा॒नासो॑
दि॒विष॑न्त्व॒ग्नेस्ति॒ग्मायु॑धा र॒क्ष॑से ह॒न्त॒वा उ॑। म॒दे चि॑दस्य॒
प्र॑रु॒जन्ति॒ भामा॑ न व॑र॒न्ते परि॒बाधो॑ अ॒दे॒वीः॥ (३४)

अ॒घश॑सः स ते॒ जर॑ता॒ रुजा॑मि ह॒ दिवै॑क॒चत्वा॑रि॒शच्च॥ [१४]

॥तृतीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
हस्ताभ्यामाददेऽभिरसि नारिरसि परिलिखितुं रक्षः
परिलिखिता अरातय इदमहं रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि
योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमस्य ग्रीवा अपि
कृन्तामि दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वा शुन्धतां
लोकः पितृषदनो यवोऽसि यवयास्मद्वेषो (१)

यवयारातीः पितृणां सदनमस्युद्विवं स्तभाना-
ऽन्तरिक्षं पृण पृथिवीं दृह द्युतानस्त्वा मारुतो मिनोतु
मित्रावरुणयोर्ध्रुवेण धर्मणा ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिं
सुप्रजावनिं रायस्पोषवनिं पर्यूहामि ब्रह्म दृह क्षत्रं
दृह प्रजां दृह रायस्पोषं दृह घृतेन द्यावापृथिवी
आ पृणेत्यामिन्द्रस्य सदोऽसि विश्वजनस्य छाया परि त्वा
गिर्वणो गिर इमा भवन्तु विश्वतो वृद्धायुमनु वृद्धयो जुष्टा
भवन्तु जुष्टय इन्द्रस्य स्यूरसीन्द्रस्य ध्रुवमस्यैन्द्रमसीन्द्राय
त्वा॥ (२)

द्वेषं इमा अष्टादश च॥ _____ [१]

रक्षो॒हणो॑ वल॒ग॒ह॒नो॑ वैष्ण॒वान्ख॑नामी॒दम॑हं तं
 व॒ल॒ग॒मुद्व॑पामि॒ यं नः॑ स॒मा॒नो यम॑स॒मानो॑ निच॒खाने॑द॒मै॒न॒म॒ध॒रं
 करो॑मि॒ यो नः॑ स॒मा॒नो योऽस॑मानोऽराती॒यति॑ गा॒य॒त्रेण॑
 छन्द॒साऽव॑बाढो वल॒गः कि॑म॒त्र भ॒द्रं तन्नौ॑ सह वि॒राड॑सि
 स॒प॒त्न॒हा स॒म्राड॑सि भ्रातृ॒व्य॒हा स्व॒राड॑स्यभि॒माति॒हा
 वि॒श्वाराड॑सि॒ विश्वा॑सां ना॒ष्ट्राणां॑ ह॒न्ता (३)

रक्षो॒हणो॑ वल॒ग॒ह॒नः प्रोक्षा॑मि वैष्ण॒वान् रक्षो॒हणो॑
 वल॒ग॒ह॒नोऽव॑ न॒यामि॑ वैष्ण॒वान् यवो॑ऽसि॒ य॒व॒या॒स्मद्वे॒षो
 य॒व॒या॒रा॒ती रक्षो॒हणो॑ वल॒ग॒ह॒नोऽव॑ स्तृ॒णामि॑ वैष्ण॒वान्
 रक्षो॒हणो॑ वल॒ग॒ह॒नोऽभि॑ जु॒होमि॑ वैष्ण॒वान् रक्षो॒हणो॑
 वल॒ग॒ह॒नावु॑पं द॒धामि॑ वैष्ण॒वी रक्षो॒हणो॑ वल॒ग॒ह॒नो॑ पर्यू॒हामि॑
 वैष्ण॒वी रक्षो॒हणो॑ वल॒ग॒ह॒नो॑ परि॑ स्तृ॒णामि॑ वैष्ण॒वी रक्षो॒हणो॑
 वल॒ग॒ह॒नो॑ वैष्ण॒वी बृ॒ह॒न्न॑सि बृ॒ह॒द्रा॑वा बृ॒ह॒तीमि॒न्द्राय॑ वाचं
 वद॥ (४)

हन्तेन्द्राय द्वे च॥ _____ [२]

वि॒भूर॑सि प्र॒वा॒ह॒णो॑ वहि॑रसि ह॒व्य॒वा॒ह॒नः श्वा॒त्रो-

ऽसि प्रचेतास्तुथोऽसि विश्ववेदा उशिगंसि कविरङ्घारिरसि
 बम्भारिरवस्युरसि दुवस्वाञ्छुन्ध्यूरसि मार्जालीयः सम्राडसि
 कृशानुः परिषद्योऽसि पवमानः प्रतक्काऽसि नभस्वानसम्मृष्टो-
 ऽसि हव्यसूद ऋतधामाऽसि सुवर्ज्योतिर्ब्रह्मज्योतिरसि
 सुवर्धामाऽजोऽस्येकपादहिरसि बुध्नियो रौद्रेणानीकेन पाहि
 माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ (५)

अनीकेनाष्टौ च॥ [३]

त्व९ सोम तनूकृद्ध्यो द्वेषोभ्योऽन्यकृतेभ्य उरु यन्तासि
 वरूथः५ स्वाहा जुषाणो अमुराज्यस्य वेतु स्वाहाऽयं नो
 अग्निर्वरिवः कृणोत्वयं मृधः पुर एतु प्रभिन्दन्। अय९
 शत्रूञ्जयतु जरहृषाणोऽयं वाजं जयतु वाजंसातौ॥ उरु
 विष्णो वि क्रमस्वोरु क्षयाय नः कृधि। घृतं घृतयोने पिब
 प्रप्रं यज्ञपतिं तिर॥ सोमो जिगाति गातुविद् (६)

देवानामेति निष्कृतमृतस्य योनिमासदमदित्याः सदो-
 ऽस्यदित्याः सद आ सीदैष वो देव सवितुः सोमस्त९
 रक्षध्वं मा वो दभदेतत् त्व९ सोम देवो देवानुपांगा इदमहं
 मनुष्यो मनुष्यान्सह प्रजया सह रायस्पोषेण नमो देवेभ्यः

स्वधा पितृभ्य इदमहं निर्वरुणस्य पाशात्सुवरभि (७)

वि ख्येषं वैश्वानरं ज्योतिरग्रे व्रतपते त्वं व्रतानां
व्रतपतिरसि या मम तनूस्त्वय्यभूदियं सा मयि या
तवं तनूर्मय्यभूदेषा सा त्वयि यथायथं नो व्रतपते
व्रतिनोर्व्रतानि॥ (८)

गातुविदभ्येकं त्रिंशच्च॥ [४]

अत्यन्यानां नान्यानुपांगामर्वाक्त्वा परैरविदं परोऽवरैस्तं
त्वा जुषे वैष्णवं देवयज्यायै देवस्त्वा सविता मध्वा-
ऽनक्तोषधे त्रायस्वैनं स्वधिते मैनं हिंसीर्दिवमग्रेण
मा लेखीरन्तरिक्षं मध्येन मा हिंसीः पृथिव्या सं भव
वनस्पते शतवल्शो वि रोह सहस्रवल्शा वि वयं
रुहेम यं त्वाऽयं स्वधितिस्तेतिजानः प्रणिनायं महते
सौभगायाऽच्छिन्नो रायः सुवीरः॥ (९)

यं दशं च॥ [५]

पृथिव्यै त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वा शुन्धतां लोकः
पितृषदनो यवोऽसि यवयास्मद् द्वेषो यवयारातीः पितृणां
सदनमसि स्वावेशोऽस्यग्रेगा नैतृणां वनस्पतिरधि त्वा

स्थास्यति तस्य वित्ताद्देवस्त्वा सविता मध्वाऽनक्तु
 सुपिप्पलाभ्यस्त्वौषधीभ्य उद्विवः स्तभानान्तरिक्षं पृण
 पृथिवीमुपरेण दृह ते ते धामान्युश्मसी (१०)

गमध्ये गावो यत्र भूरिशृङ्गा अयासः। अत्राह तदुरुगायस्य
 विष्णोः परमं पदमव भाति भूरैः॥ विष्णोः कर्माणि पश्यत
 यतो ब्रतानि पस्पशे। इन्द्रस्य युज्यः सखा॥ तद्विष्णोः परमं
 पदं सदा पश्यन्ति सूरयः। दिवीव चक्षुराततम्॥ ब्रह्मवनिं
 त्वा क्षत्रवनिं सुप्रजावनिं रायस्पोषवनिं पर्यूहामि ब्रह्म
 दृह क्षत्रं दृह प्रजां दृह रायस्पोषं दृह परिवीरसि
 परि त्वा दैवीर्विशो व्ययन्तां परीमं रायस्पोषो यजमानं
 मनुष्या अन्तरिक्षस्य त्वा सानावव गूहामि॥ (११)

उश्मसी पोषमेकान्नविंशतिश्रं॥ [६]

इषे त्वोपवीरस्युपो देवान्दैवीर्विशः प्रागुर्वहीरुशिजो
 बृहस्पते धारया वसूनि हव्या ते स्वदन्तां देव त्वष्टर्वसुं रणव
 रेवती रमध्वमग्नेर्जनित्रमसि वृषणौ स्थ उर्वश्यस्यायुरसि
 पुरुरवा घृतेनाक्ते वृषणं दधाथां गायत्रं छन्दोऽनु प्र जायस्व
 त्रैष्टुभं जागंतं छन्दोऽनु प्रजायस्व भवतं (१२)

नः समनसौ समोकसावरेपसौ। मा यज्ञं हिंसिष्टं मा
यज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः॥ अग्रावग्निश्चरति
प्रविष्ट ऋषीणां पुत्रो अधिराज एषः। स्वाहाकृत्य ब्रह्मणा ते
जुहोमि मा देवानां मिथुयाकर्भागधेयम्॥ (१३)

भवतमेकत्रिंशच्च॥ [७]

आ दद ऋतस्य त्वा देवहविः पाशेनाऽऽरभे धर्षा
मानुषान्द्वस्त्वौषधीभ्यः प्रोक्षाम्यपां पेरुरसि स्वात्तं
चिथ्सदेवं हव्यमापो देवीः स्वदतैनं सं ते प्राणो वायुनां
गच्छतां सं यजत्रैरङ्गानि सं यज्ञपतिराशिषा घृतेनाक्तौ
पशुं त्रायेथां रेवतीर्यज्ञपतिं प्रियधाऽऽविंशतोरौ अन्तरिक्ष
सजूर्देवेन (१४)

वार्तेनाऽस्य हविषस्त्मना यज्ञ समस्य तनुवां भव वर्षीयो
वर्षीयसि यज्ञे यज्ञपतिं धाः पृथिव्याः सम्पृचः पाहि नमस्त
आतानाऽनर्वा प्रेहि घृतस्य कुल्यामनु सह प्रजया सह
रायस्पोषेणाऽऽपो देवीः शुद्धायुवः शुद्धा यूयं देवा ऊङ्क्
शुद्धा वयं परिविष्टाः परिवेष्टारो वो भूयास्म॥ (१५)

देवेन चतुश्चत्वारिंशच्च॥ [८]

वाक्त् आ प्यायतां प्राणस्तु आ प्यायतां चक्षुस्तु आ
 प्यायतां५ श्रोत्रं तु आ प्यायतां या ते प्राणाञ्छुग्जगाम या
 चक्षुर्या श्रोत्रं यत् ते कूरं यदास्थितं तत् तु आ प्यायतां
 तत् ते एतेन शुन्धतां नाभिस्तु आ प्यायतां पायुस्तु आ
 प्यायतां शुद्धाश्चरित्राः शमद्भ्यः (१६)

शमोषधीभ्यः शं पृथिव्यै शमहोभ्यामोषधे त्रायस्वेन५
 स्वधिते मेन५ हि५सी रक्षसां भागोऽसीदमह५ रक्षोऽधमं
 तमो नयामि योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमेनमधमं
 तमो नयामीषे त्वा घृतेन द्यावापृथिवी प्रोण्वार्थामच्छिन्नो
 रायः सुवीर उर्वन्तरिक्षमन्विहि वायो वीहि स्तोकानां५
 स्वाहोर्ध्वनभसं मारुतं गच्छतम्॥ (१७)

अद्भ्यो वीहि पञ्च च॥ [१]

सं ते मनसा मनः सं प्राणेन प्राणो जुष्टं देवेभ्यो हव्यं
 घृतवथ्स्वाहैन्द्रः प्राणो अङ्गेऽङ्गे नि दैध्यदैन्द्रोऽपानो अङ्गेऽङ्गे
 वि बोभुवद्देवं त्वष्टर्भूरिं ते स५समेतु विषुरूपा यथ्सलक्ष्माणो
 भवंथ देवत्रा यन्तमवसे सखायोऽनु त्वा माता पितरौ मदन्तु
 श्रीरस्यग्निस्त्वा श्रीणात्वापः समरिणन्वातस्य (१८)

त्वा॒ ध्रज्यै॑ पू॒ष्णो र॒ङ्हा॑ अ॒पामोष॑धीना॒ः रोहि॑ष्यै घृतं
 घृत॑पावानः पिबत॒ वसा॑ वसापावानः पिबतान्तरिक्षस्य
 ह॒विर॑सि॒ स्वाहा॑ त्वा॒ऽन्तरिक्षाय॑ दि॒शः प्र॒दिश॑ आ॒दिशो॑
 वि॒दिश॑ उ॒दिशः॑ स्वाहा॑ दि॒ग्भ्यो नमो॑ दि॒ग्भ्यः॥ (१९)

वातस्याष्टाविंशतिश्च॥ [१०]

स॒मु॒द्रं ग॑च्छ॒ स्वाहा॒ऽन्तरिक्षं॑ गच्छ॒ स्वाहा॑ दे॒वः स॑वि॒तारं॑
 गच्छ॒ स्वाहा॑ऽहोरा॒त्रे ग॑च्छ॒ स्वाहा॑ मि॒त्रावरु॑णौ गच्छ॒ स्वाहा॑
 सोमं॑ गच्छ॒ स्वाहा॑ य॒ज्ञं ग॑च्छ॒ स्वाहा॑ छ॒न्दा॑सि गच्छ॒
 स्वाहा॑ द्यावा॑पृथि॒वी ग॑च्छ॒ स्वाहा॑ नभो॑ दि॒व्यं ग॑च्छ॒ स्वाहा॑-
 ऽग्निं वै॑श्वान॒रं ग॑च्छ॒ स्वाहा॑ऽद्भ्यस्त्वौष॑धीभ्यो॒ मनो॑ मे॒ हार्दि॑
 यच्छ॒ तनू॑ त्वचं॒ पुत्रं॑ नप्तारमशीय॒ शुग॑सि॒ तम॑भि शोच॒ यो-
 ऽस्मान् द्वेष्टि॑ यं च॒ वयं॑ द्विष्मो॒ धाम्नो॑ धाम्नो॒ राजन्नि॒तो व॑रुण
 नो मु॒ञ्च यदा॑पो॒ अघ्निया॑ वरुणेति॒ शपा॑महे॒ ततो॑ वरुण नो
 मु॒ञ्च॥ (२०)

अ॒सि प॒ङ्क्ति॑श्च॥ [११]

ह॒विष्म॑तीरि॒मा आपो॑ ह॒विष्मा॑न् दे॒वो अ॑ध्व॒रो ह॒विष्मा॑ः

आ वि॒वास॑ति ह॒विष्मा॑ अस्तु सूर्यः॑॥ अ॒ग्नेर्वो॒-
ऽप॑न्न॒गृह॑स्य॒ सद॑सि सा॒दयामि॑ सु॒म्राय॑ सु॒मिनीः॑ सु॒म्रे
मा॑ ध॒त्तेन्द्रा॑ग्नि॒योर्भा॑ग॒धेयीः॑ स्थ मि॒त्रावरु॑णयोर्भा॒ग॒धेयीः॑ स्थ
वि॒श्वेषां॑ दे॒वानां॑ भा॒ग॒धेयीः॑ स्थ य॒ज्ञे जा॑गृत॥ (२१)

ह॒विष्म॑ती॒श्चतु॑स्त्रि॒शत्॥ [१२]

हृ॒दे त्वा॒ मन॑से त्वा दि॒वे त्वा॒ सूर्या॑य त्वो॒र्ध्वमि॒मम॑ध्व॒रं
कृ॒धि दि॒वि दे॒वेषु॑ हो॒त्रा य॑च्छु सोमं॑ रा॒ज॒न्नेह्य॑वं रोह॒ मा भे॑र्मा सं
वि॒क्त्वा मा॒ त्वा हि॑सिषं प्र॒जास्त्व॑मु॒पाव॑रोह प्र॒जास्त्वामु॒पाव॑
रोह॑न्तु शृ॒णोत्व॑ग्निः स॒मिधा॒ हव॑ मे शृ॒ण्वन्त्वापो॑ धि॒षणा॑श्च
दे॒वीः। शृ॒णोत॑ ग्रा॒वाणो॑ वि॒दुषो॑ नु (२२)

य॒ज्ञश्च॑ शृ॒णोतु॑ दे॒वः सं॒वि॒ता ह॑वं मे। दे॒वीरा॑पो अ॒पां न॒पाद्य
ऊ॒र्मिर्ह॑वि॒ष्य इन्द्रि॒यावा॑न्म॒दिन्त॑म॒स्तं दे॒वेभ्यो॑ दे॒वत्रा॑ ध॒त्त
शु॒क्रश्च॑ शु॒क्रपे॑भ्यो॒ येषां॑ भा॒गः स्थ॑ स्वाहा॒ कार्षि॑र॒स्यपा॑पां
मृ॒ध्रश्च॑ संमु॒द्रस्य॑ वो॒क्षित्या॑ उन्नये। यम॑ग्ने पृथ्सु म॒र्त्यमा॑वो
वा॒जेषु॑ यं जु॒नाः। स॒ यन्ता॑ श॒श्वती॑रिषः॥ (२३)

नु स॒प्तच॑त्वारि॒शच्च॑॥ [१३]

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस्त्व॥ शर्धो मारुतं पृक्ष
ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्गयस्त्वं पूषा विधृतः पांसि नु
त्मना॥ आ वो राजानमध्वरस्य रुद्र॥ होतार॥ सत्ययज॥
रोदस्योः। अग्निं पुरा तनयितोरचित्ताद्धिरण्यरूपमवसे
कृणुध्वम्॥ अग्निर्होता निषसादा यजीयानुपस्थे मातुः
सुरभावु लोके। युवा कविः पुरुनिष्ठ - (२४)

ऋतावा धर्ता कृष्टीनामुत मध्यं इद्धः॥ साध्वीमकर्देववीतिं
नो अद्य यज्ञस्य जिह्वामविदाम गुह्याम्। स आयुरागाँत्सुर-
भिर्वसानो भद्रामकर्देवहूतिं नो अद्य॥ अक्रन्ददग्निः
स्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन्। सद्यो जज्ञानो
विहीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः॥ त्वे वसूनि
पुर्वणीक (२५)

होतर्दोषा वस्तोरेरिरे यज्ञियांसः। क्षामेव विश्वा भुवनानि
यस्मिन्त्स॥ सौभंगानि दधिरे पावके॥ तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम
विश्वाः सुक्षितयः पृथक्। अग्ने कामाय येमिरे॥ अश्याम
तं काममग्ने तवोत्यश्याम रयि॥ रयिवः सुवीरम्। अश्याम
वाजमभि वाजयन्तोऽश्याम द्युम्नमजराजरं ते॥ श्रेष्ठं यविष्ठ

भार॒ता॒ग्ने॑ द्यु॒मन्त॒माभ॑र। (२६)

वसो॑ पुरु॒स्पृह॑ र॒यिम्॥ स श्वि॑ता॒नस्त॑न्य॒तू रो॑चन॒स्था
अ॒जरे॑भि॒र्नान॑दद्वि॒र्यवि॑ष्ठः। यः पा॑व॒कः पु॑रु॒तमः॑ पु॒रूणि॑
पृथू॒न्यग्नि॑र॒नुया॑ति भ॒र्वन्॑॥ आयु॑ष्टे वि॒श्वतो॑ दध॒दय॑म॒ग्निर्व॑रे॒ण्यः।
पुन॑स्ते प्रा॒ण आय॑ति॒ परा॒ यक्ष्म॑ सु॒वामि॑ ते॥ आ॒युर्दा॑ अ॒ग्ने
ह॒विषो॑ जुषा॒णो घृ॑तप्र॒तीको॑ घृ॒तयो॑निरेधि। घृ॒तं पी॒त्वा मधु॑
चा॒रु ग॒व्यं पि॒तेव॑ पु॒त्रम॑भि (२७)

र॑क्षतादि॒मम्॥ तस्मै॑ ते प्र॒ति॒ह॒र्यते॑ जा॒तवे॑दो वि॒चर्ष॑णे।
अ॒ग्ने जना॑मि सु॒ष्टुति॑म्॥ दि॒वस्प॑रि॒ प्रथ॑मं ज॒ज्ञे अ॒ग्नि॒र॒स्मद्
द्वि॒तीयं॑ परि॒ जा॒तवे॑दाः। तृ॒तीय॑म॒प्सु नृ॑मणा॒ अज॑स्र॒मिन्धा॑न
ए॒नं ज॑रते स्वा॒धीः॥ शु॒चिः पा॑व॒क व॒न्द्योऽग्ने॑ बृ॒हद्वि॑ रो॒चसे॑।
त्वं घृ॑तेभि॒राहु॑तः॥ दृ॒शानो॑ रु॒क्म उ॒र्व्या व्य॑द्यौद् दु॒र्मर्ष॑मायुः
श्रि॒ये रु॑चा॒नः। अ॒ग्नि॒र॒मृतो॑ अभ॒वद्वयो॑भि॒र- (२८)

यदे॑नं द्यौर॒जन॑य॒त्सुरेताः॑॥ आ य॒दि॒षे नृ॑पतिं ते॒ज
आ॒न॒द्बु॒चि रे॒तो नि॑षि॒क्तं द्यौर॑भी॒कै। अ॒ग्निः श॑र्ध॒मन॑व॒द्यं
युवा॑नः स्वा॒धियं॑ जन॒यत्सू॑दय॒च्च॥ स ते॒जी॑यसा॒ मन॑सा॒

त्वोतं उ॒त शि॒क्ष स्व॒प॒त्यस्य॑ शि॒क्षोः। अ॒ग्ने रा॒यो नृ॒तम॑स्य
प्रभू॒तौ भू॒याम॑ ते सु॒ष्टुत॑यश्च॒ वस्वः॥ अ॒ग्ने स॒ह॒न्त॒मा भ॑र
द्यु॒म॒स्य प्रा॒स॒हा र॒यिम्। वि॒श्वा यश्- (२९)

च॑र्ष॒णीर॒भ्यासा॑ वा॒जेषु॑ सा॒स॒ह॒त्॥ तम॑ग्ने पृ॒तना॒स॒ह॑
र॒यि॑ स॒ह॒स्व आ भ॑र। त्व॑ हि स॒त्यो अ॒द्भु॒तो दा॒ता
वा॒ज॒स्य गो॑म॒तः॥ उ॒क्षान्ना॑य व॒शान्ना॑य सोम॑पृ॒ष्ठाय वे॒धसै॑।
स्तोमै॑र्वि॒धेमा॒ग्रये॑॥ व॒द्वा हि सू॒नो अ॒स्य॑द्वा॒स॒द्वा च॒क्रे
अ॒ग्निर्ज॑नुषाज्मा॒न्नम्। स त्वं न॑ ऊ॒र्ज॑सन् ऊ॒र्जं धा॒ राजे॑व
जे॒रवृ॑के क्षे॒ष्यन्तः॥ अ॒ग्न आ॒यू॑षि (३०)

पव॑स॒ आ सु॒वोर्ज॑मिषं च नः। आ॒रे बा॑धस्व दु॒च्छुना॑म्॥
अ॒ग्ने पव॑स्व स्व॒पा अ॒स्मे वर्चः॑ सु॒वीर्य॑म्। दध॑त्पोष॑ र॒यिं
म॒यि॑॥ अ॒ग्ने पा॒वक॑ रोचिषा॑ म॒न्द्रया॑ दे॒व जि॒ह्वाया॑। आ दे॒वान्
व॑क्षि॒ यक्षि॑ च॥ स नः॑ पा॒वक॑ दी॒दिवो॑ऽग्ने दे॒वा इ॒हा व॑ह।
उप॑ य॒ज्ञ इ॒ह वि॑श्च॒ नः॥ अ॒ग्निः शु॒चि॒व्रत॑तमः शु॒चि॒र्वि॒प्रः शु॒चिः
क॒विः। शु॒ची रो॑चत॒ आहु॑तः॥ उद॑ग्ने शु॒चय॑स्तव॒ शु॒क्रा भ्राज॑न्त
ई॒रते॑। तव॒ ज्योती॑ऽप्य॒र्चयः॥ (३१)

[देवस्य॑ रक्षो॒हणो॑ वि॒भूस्त्व॑ सो॒मात्य॒न्यानगा॑ पृथि॒व्या इ॒षे त्वाऽऽदे॑ वाक्ते सं ते॑
समु॒द्रं ह॒विष्म॑तीर॒हृदे॑ त्वम॑ग्रे रु॒द्रश्चतु॑र्दश॥ दे॒वस्य॑ ग॒म्ये ह॒विष्म॑तीः पव॑स॒ एक॑त्रिंशत्॥
दे॒वस्या॒र्चयः॑॥]

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

आ द॑दे॒ ग्रावा॑स्यध्व॒रकृ॑द् दे॒वेभ्यो॑ ग॒म्भीर॑मि॒मम॑ध्व॒रं
कृ॑ध्युत्त॒मेन॑ प॒विनेन्द्रा॑य॒ सोम॑ सु॒षुतं॑ मधु॒मन्तं॑ प॒यस्व॑न्तं
वृ॒ष्टि॒वनि॑मिन्द्रा॑य॒ त्वा वृ॒त्रघ्न॑ इन्द्रा॑य॒ त्वा वृ॒त्रतु॑र॒ इन्द्रा॑य
त्वाऽभि॑माति॒घ्न इन्द्रा॑य॒ त्वाऽऽदि॑त्यव॒न्त इन्द्रा॑य॒ त्वा
वि॒श्वदे॑व्याव॒ते श्वा॒त्राः स्थ॑ वृ॒त्रतु॑रो रा॒धो॑गू॒र्ता अ॒मृत॑स्य॒
प॒त्नी॒स्ता दे॑वीर्दे॒वत्रे॑मं य॒ज्ञं ध॒त्तोप॑हू॒ताः सोम॑स्य पि॒बतो॑प॒हूतो॑
युष्मा॑क॒ (१)

सोमः॑ पि॒बतु॑ यत्ते॑ सोम॑ दि॒वि ज्योति॑र्यत् पृथि॒व्यां
यदु॒राव॑न्तरि॒क्षे तेना॒स्मै यज॑माना॒योरु॑ रा॒या कृ॑ध्यधि॑ दा॒त्रे
वो॑चो॒ धिष॑णे वी॒डू स॒ती वी॑डयेथा॒मूर्जं॑ दधाथा॒मूर्जं॑ मे ध॒त्तं मा
वा॑ हि॒सिषं॑ मा मा॑ हि॒सिष्टं॑ प्रा॒गपा॑गुद॒गध॑रा॒क्तास्त्वा
दि॒श आ धा॑व॒न्त्वम्ब॒ नि ष्व॑र। यत्ते॑ सो॒मादा॑भ्यं॒ नाम् जागृ॑वि॒

तस्मै ते सोम सोमाय स्वाहा॥ (२)

युष्माकं॑ स्वर॒ यत्ते नव॑ च॥ [१]

वा॒चस्प॑तये पवस्व वाजि॒न् वृषा॑ वृष्णो॑ अ॒शुभ्या॑
गभ॑स्तिपूतो दे॒वो दे॒वाना॑ प॒वित्र॑मसि॒ येषा॑ भा॒गो-
ऽसि॒ तेभ्य॑स्त्वा॒ स्वां कृ॑तोऽसि॒ मधु॑मतीर्न॒ इष॑स्कृधि॒
विश्वे॑भ्यस्त्वेन्द्रि॒येभ्यो॑ दि॒व्येभ्यः॒ पार्थि॑वेभ्यो॒ मन॑स्त्वाष्टृ॒र्वन्त-
रि॑क्षमन्वि॒हि स्वाहा॑ त्वा सुभ॒वः सूर्या॑य दे॒वेभ्य॑स्त्वा
मरी॑चिपेभ्य॒ एष ते॒ योनिः॑ प्रा॒णाय॑ त्वा॥ (३)

वा॒चः स॒प्तच॑त्वारि॒ंशत्॥ [२]

उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽस्य॒न्तर्य॑च्छ॒ मघ॑वन् पा॒हि सोम॑मुरु॒ष्य
रायः॒ समि॑षो॒ यज॑स्वान्तस्ते॒ दधा॑मि॒ द्यावा॑पृथि॒वी
अ॒न्तरु॑र्वन्तरि॑क्षं॒ स॒जोषा॑ दे॒वैरव॑रैः॒ परै॑श्चान्तर्या॒मे
म॑घवन् मादयस्व॒ स्वां कृ॑तोऽसि॒ मधु॑मतीर्न॒ इष॑स्कृधि॒
विश्वे॑भ्यस्त्वेन्द्रि॒येभ्यो॑ दि॒व्येभ्यः॒ पार्थि॑वेभ्यो॒ मन॑स्त्वाष्टृ॒र्वन्त-
रि॑क्षमन्वि॒हि स्वाहा॑ त्वा सुभ॒वः सूर्या॑य दे॒वेभ्य॑स्त्वा
मरी॑चिपेभ्य॒ एष ते॒ योनि॑रपा॒नाय॑ त्वा॥ (४)

देवेभ्यः सुत च॥ _____ [३]

आ वा॑यो भूष शुचि॑पा॒ उप॑ नः सह॑स्रं ते नि॒युतो॑
वि॒श्ववा॑र। उ॒पो ते॒ अ॒न्धो म॑द्य॒मया॑मि यस्य॑ देव दधि॑षे
पूर्व॑पेयम्॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि वा॒यवे॒ त्वेन्द्र॑वायू इ॒मे
सु॒ताः। उ॒प॒ प्रयो॑भिरा ग॒त॒मिन्द्र॑वो वा॒मु॒शन्ति॒ हि॥
उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसीन्द्र॑वा॒युभ्यां॑ त्वैष ते॒ योनिः॑ स॒जोषा॑भ्यां
त्वा॥ (५)

आ वा॑यो त्रिच॑त्वारि॒ंशत्॥ _____ [४]

अ॒यं वा॑ मि॒त्राव॑रुणा सु॒तः सोम॑ ऋ॒तावृ॑धा। ममेदि॒ह श्रु॑त॒ं
हव॑म्। उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि मि॒त्राव॑रुणाभ्यां त्वैष ते॒ योनि॑र्
ऋ॒तायु॑भ्यां त्वा॥ (६)

अ॒यं वा॑ वि॒ंशतिः॥ _____ [५]

या वा॑ क॒शा म॑धु॒म॒त्य॒श्वि॑ना सू॒नृता॑वती। तया॑
य॒ज्ञं मि॑मिक्षतम्। उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽस्य॒श्विभ्यां॑ त्वैष ते॒
योनि॑र्मा॒ध्वीभ्यां॑ त्वा॥ (७)

या वा॑म॒ष्टाद॑श॥ _____ [६]

प्रा॒त॒र्यु॒जौ वि॑ मु॒च्येथा॒म॒श्वि॑ना॒वेह॑ गच्छ॒तम्। अ॒स्य सोम॑स्य

पीतये॥ उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां त्वेष ते योनिरश्विभ्यां
त्वा॥ (८)

प्रातर्युजावेकान्नविंशतिः॥ [७]

अयं वेनश्चोदयत् पृश्निगर्भा ज्योतिर्जरायू रजसो विमाने॥
इममपां संज्ञमे सूर्यस्य शिशुं न विप्रा मतिर्भी रिहन्ति॥
उपयामगृहीतोऽसि शण्डाय त्वेष ते योनिर्वीरतां पाहि॥ (९)

अयं वेनः पञ्चविंशतिः॥ [८]

तं प्रलथा पूर्वथा विश्वथेमथा ज्येष्ठतातिं बर्हिषदं
सुवर्विदं प्रतीचीनं वृजनं दोहसे गिराऽऽशुं जयन्तमनु यासु
वर्धसे। उपयामगृहीतोऽसि मर्काय त्वेष ते योनिः प्रजाः
पाहि॥ (१०)

तं षड्विंशतिः॥ [९]

ये देवा दिव्येकादश स्थ पृथिव्यामध्येकादश
स्थाऽप्सुषदो महिनैकादश स्थ ते देवा यज्ञमिमं
जुषध्वमुपयामगृहीतोऽस्याग्रयणोऽसि स्वाग्रयणो जिन्व
यज्ञं जिन्व यज्ञपतिमभि सर्वना पाहि विष्णुस्त्वां पातु विशं

त्वं पा॒हीन्द्रि॒येणै॒ष ते॒ योनि॒र्विश्वे॑भ्यस्त्वा दे॒वेभ्यः॑॥ (११)

ये दे॒वास्त्रि॒च॒त्वारि॑शत्॥ [१०]

त्रि॒श॒त्रय॑श्च गु॒णिनो॑ रु॒जन्तो॑ दि॒वः रु॒द्राः पृ॒थि॒वीं च॑
स॒चन्ते॑। ए॒का॒द॒शासो॑ अ॒प्सुष॑दः सु॒तः सोमं॑ जुष॒न्ताः
स॒र्व॒नाय॑ वि॒श्वे॑॥ उ॒प॒या॒म॒गृ॒हीतो॑ऽस्या॒ग्र॒यो॒ऽसि॒ स्वा॑ग्र॒यो॒ऽसि॒
जि॒न्वं य॒ज्ञं जि॒न्वं य॒ज्ञप॑तिम॒भि स॒र्व॒ना पा॒हि वि॒ष्णु॒स्त्वां पा॑तु
वि॒शं त्वं पा॒हीन्द्रि॒येणै॒ष ते॒ योनि॒र्विश्वे॑भ्यस्त्वा दे॒वेभ्यः॑॥ (१२)

त्रि॒श॒द्वि॒च॒त्वारि॑शत्॥ [११]

उ॒प॒या॒म॒गृ॒हीतो॑ऽसीन्द्रा॒य त्वा बृ॒ह॒द्व॒ते व॒यंस्व॑त उ॒क्था॒यु॒वे
यत् तं॑ इन्द्र बृ॒ह॒द्व॒य॒स्तस्मै॑ त्वा वि॒ष्णवे॑ त्वै॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॑य
त्वो॒क्था॒यु॒वे॑॥ (१३)

उ॒प॒या॒म॒गृ॒हीतो॑ द्वावि॑शतिः॥ [१२]

मूर्धा॑नं दि॒वो अ॑र॒तिं पृ॒थि॒व्या वै॑श्वान॒र॒मृ॒ताय॑ जा॒तम॒ग्निम्।
क॒विः स॒म्राज॑म॒ति॒थिं जना॑नामा॒सन्ना पा॑त्रं ज॒नय॑न्त
दे॒वाः॥ उ॒प॒या॒म॒गृ॒हीतो॑ऽस्य॒ग्र॒ये त्वा वै॑श्वान॒राय॑ ध्रु॒वो॒ऽसि
ध्रु॒व॒क्षि॑ति॒र्ध्रु॒वाणां॑ ध्रु॒व॒त॒मोऽच्यु॑तानाम॒च्यु॒त॒क्षि॒त्त॒म ए॒ष ते॒

योनि॑र॒ग्रये॑ त्वा वै॒श्वान॒राय॑॥ (१४)

मूर्धानं॑ पञ्च॒त्रिंशत्॑॥ [१३]

मधु॑श्च माध॒वश्च शु॒क्रश्च शु॒चिश्च नभ॑श्च नभ॒स्य॑श्चेषश्चो॒र्जश्च
सह॑श्च सह॒स्य॑श्च तप॑श्च तप॒स्य॑श्चोपया॒मगृ॑हीतोऽसि स॒ं स॒र्पो-
ऽस्य॑ ह॒स्पत्या॑य त्वा॥ (१५)

मधु॑स्त्रिं॒शत्॑॥ [१४]

इन्द्रा॑ग्नी आ ग॒तं सु॒तं गी॒र्भिर्नभो॑ वरे॒ण्यम्। अ॒स्य
पा॒तं धि॒येषि॒ता॥ उ॒पया॒मगृ॑हीतोऽसीन्द्रा॒ग्निभ्या॑ त्वैष ते
योनि॑रिन्द्रा॒ग्निभ्या॑ त्वा॥ (१६)

इन्द्रा॑ग्नी वि॒ंशतिः॑॥ [१५]

ओमा॑सश्च॒र्षणी॑धृतो वि॒श्वे दे॒वास आ ग॑त। दा॒श्वांसो॑
दा॒शुषः॑ सु॒तम्॥ उ॒पया॒मगृ॑हीतोऽसि वि॒श्वेभ्य॑स्त्वा दे॒वेभ्य॑ ए॒ष
ते योनि॑र्वि॒श्वेभ्य॑स्त्वा दे॒वेभ्यः॑॥ (१७)

इन्द्रा॑ग्नी ओमा॑सो वि॒ंशतिर्वि॒ंशतिः॑॥ [१६]

म॒रुत्व॑न्तं वृष॒भं वा॑वृधा॒नम॑क॒वारिं दि॒व्यं शा॒समिन्द्र॑म्।
वि॒श्वासा॑ह॒मव॑से नूत॑नायो॒ग्रं स॑होदा॒मिह॑ तं हु॒वेम॑॥

उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽसी॒न्द्रा॒य त्वा म॒रु॒त्वं॑त ए॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॒य
त्वा म॒रु॒त्वं॑ते॥ (१८)

म॒रु॒त्वं॑न्तु॒ ष॒ड्विं॑शतिः॥ [१७]

इन्द्र॑ म॒रु॒त्वं इ॒ह पा॑हि॒ सोमं॑ यथा॑ शा॒र्या॒ते अ॒पि॒बः सु॒तस्य॑।
तव॑ प्र॒णी॑ती॒ तव॑ शूर॒ शर्म॑न्ना वि॒वास॑न्ति क॒वयः॑ सु॒य॒ज्ञाः॥
उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽसी॒न्द्रा॒य त्वा म॒रु॒त्वं॑त ए॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॒य
त्वा म॒रु॒त्वं॑ते॥ (१९)

इ॒न्द्रेका॒न्न॒त्रिं॑शत्॥ [१८]

म॒रु॒त्वा॑ ऽ इन्द्र॑ वृष॒भो र॑णा॒य पि॒बा सोम॑मनु॒ष्वधं॑ म॒दा॒य।
आ सि॑ञ्च॒स्व ज॒ठरे॑ म॒ध्वं ऊ॒र्मिं त्व॑ ऽ रा॒जा॑सि प्र॒दि॒वः
सु॒ता॒ना॑म्॥ उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽसी॒न्द्रा॒य त्वा म॒रु॒त्वं॑त ए॒ष ते॒
योनि॒रिन्द्रा॒य त्वा म॒रु॒त्वं॑ते॥ (२०)

इन्द्र॑ म॒रु॒त्वो म॒रु॒त्व॒नेका॒न्न त्रिं॑श॒देका॒न्न त्रिं॑शत्॥ [१९]

म॒हा॑ ऽ इन्द्रो॒ य ओज॑सा प॒र्जन्यो॑ वृष्टि॒मा॑ ऽ इ॒वा
स्तोमै॑र्व॒त्सस्य॑ वावृ॒धे॥ उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽसि॑ महेन्द्रा॒य त्वै॒ष
ते॒ योनि॑र्महेन्द्रा॒य त्वा॥ (२१)

म॒हा॒नेका॒न्न॒विं॑शतिः॥ [२०]

महा९ इन्द्रो नृवदा चर्षणिप्रा उत द्विबर्हा अमिनः
 सहोभिः। अस्मद्रियंग्वावृधे वीर्यायोरुः पृथुः सुकृतः
 कर्तृभिर्भूत्॥ उपयामगृहीतोऽसि महेन्द्राय त्वेष ते
 योनिर्महेन्द्राय त्वा॥ (२२)

महानृवत्पद्विंशतिः॥ [२१]

कदा चन स्तरीरसि नेन्द्रं सश्वसि दाशुषै। उपोपेन्नु
 मघवन् भूय इन्नु ते दानं देवस्य पृच्यते॥ उपयामगृहीतो-
 ऽस्यादित्येभ्यस्त्वा॥ कदा चन प्र युच्छस्युभे नि पांसि
 जन्मनी। तुरीयादित्य सवनं त इन्द्रियमा तस्थावमृतं दिवि॥
 यज्ञो देवानां प्रत्येति सुम्नमादित्यासो भवता मृडयन्तः।
 आ वोऽर्वाची सुमतिर्ववृत्याद्९होश्चिद्या वरिवोवित्तरासत्॥
 विवस्व आदित्येष ते सोमपीथस्तेन मन्दस्व तेन तृप्य
 तृप्यास्म ते वयं तर्पयितारो या दिव्या वृष्टिस्तया त्वा
 श्रीणामि॥ (२३)

वुः सप्तविंशतिश्च॥ [२२]

वाममद्य सवितर्वाममु श्वो दिवेदिवे वाममस्मभ्य९ सावीः।
 वामस्य हि क्षयस्य देव भूररया धिया वामभाजः स्याम॥

उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽसि॑ दे॒वाय॑ त्वा स॒वि॒त्रे॥ (२४)

वामं चतुर्विंशतिः॥ [२३]

अद॑ब्धेभिः स॒वितः॑ पा॒युभि॑श्च॒ शिवे॑भिर्द्य परि॑ पाहि
नो ग॒यम्। हि॒र॒ण्य॒जिह्वः॑ सु॒वि॒ताय॑ न॒व्यसे॑ रक्षा॒ माकि॑र्नो
अ॒घ॒श॒स ई॒शत॑॥ उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽसि॑ दे॒वाय॑ त्वा
स॒वि॒त्रे॥ (२५)

अद॑ब्धेभिस्त्रयोविंशतिः॥ [२४]

हि॒र॒ण्य॒पाणि॑मू॒तये॑ स॒वि॒ता॒र॒मुप॑ ह्वये। स चे॒त्ता दे॒वता॑
प॒दम्॥ उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तोऽसि॑ दे॒वाय॑ त्वा स॒वि॒त्रे॥ (२६)

हि॒र॒ण्य॒पाणिं॑ चतुर्दश॥ [२५]

सु॒शर्मा॑ऽसि सु॒प्रति॑ष्ठा॒नो बृ॒हदु॒क्षे नम॑ ए॒ष ते
योनि॑र्वि॒श्वेभ्य॑स्त्वा दे॒वेभ्यः॑॥ (२७)

सु॒शर्मा॑ द्वादश॥ [२६]

बृ॒ह॒स्पति॑सु॒तस्य॑ त इ॒न्द्रो इ॒न्द्रि॒याव॑तः प॒त्नीव॑न्तं ग्र॒हं
गृ॒ह्णाम्य॑ग्रा(३)इ प॒त्नी॒वा(३)ः स॒जूर्दे॒वेन॑ त्वष्ट्रा सोमं पिब
स्वाहा॑॥ (२८)

बृहस्पतिस्तुतस्य पञ्चदशः ॥ [२७]

हरिरसि हारियोजुनो हर्योः स्थाता वज्रस्य भर्ता पृश्नेः
प्रेता तस्य ते देव सोमेष्टयजुषः स्तुतस्तौमस्य शस्तोक्थस्य
हरिवन्तं ग्रहं गृह्णामि हरीः स्थ हर्योर्धानाः सहसौमा इन्द्राय
स्वाहा ॥ (२९)

हरिः षड्विंशतिः ॥ [२८]

अग्न आयूँषि पवस् आ सुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व
दुच्छुनाम् ॥ उपयामगृहीतोऽस्यग्रये त्वा तेजस्वत एष ते
योनिर्ग्रये त्वा तेजस्वते ॥ (३०)

अग्न आयूँषि त्रयोविंशतिः ॥ [२९]

उत्तिष्ठन्नोजसा सह पीत्वा शिप्रे अवेपयः। सोममिन्द्र
चमू सुतम् ॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वौजस्वत एष ते
योनिर्निन्द्राय त्वौजस्वते ॥ (३१)

उत्तिष्ठन्नेकविंशतिः ॥ [३०]

तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य। विश्वमा भांसि
रोचनम् ॥ उपयामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा भ्राजस्वत एष ते

योनिः सूर्याय त्वा भ्राजस्वते॥ (३२)

तरणिर्विश्वशक्तिः॥ [३१]

आ प्यायस्व मदिन्तम् सोम विश्वाभिरूतिभिः। भवा नः
सप्रथस्तमः॥ (३३)

आ प्यायस्व नवः॥ [३२]

ईयुष्टे ये पूर्वतरामपश्यन् व्युच्छन्तीमुषसं मर्त्यासः।
अस्माभिरू नु प्रतिचक्ष्याऽभूदो ते यन्ति ये अपरीषु
पश्यान्॥ (३४)

ईयुरेकान्नविश्वशक्तिः॥ [३३]

ज्योतिष्मतीं त्वा सादयामि ज्योतिष्कृतं त्वा सादयामि
ज्योतिर्विदं त्वा सादयामि भास्वतीं त्वा सादयामि ज्वलन्तीं
त्वा सादयामि मल्मलाभवन्तीं त्वा सादयामि दीप्यमानां
त्वा सादयामि रोचमानां त्वा सादयाम्यजस्रां त्वा सादयामि
बृहज्ज्योतिषं त्वा सादयामि बोधयन्तीं त्वा सादयामि जाग्रतीं
त्वा सादयामि॥ (३५)

ज्योतिष्मतीः षड्विंशत्॥ [३४]

प्र॒या॒साय॒ स्वाहा॑ऽऽया॒साय॒ स्वाहा॑ वि॒या॒साय॒ स्वाहा॑
 सं॒या॒साय॒ स्वाहो॑द्या॒साय॒ स्वाहा॑ऽव॒या॒साय॒ स्वाहा॑ शु॒चे
 स्वाहा॑ शोका॒य॒ स्वाहा॑ तप्य॒त्वै स्वाहा॑ तप॑ते स्वाहा॑
 ब्रह्म॑ह॒त्यायै॒ स्वाहा॑ सर्व॑स्मै स्वाहा॑॥ (३६)

प्र॒या॒साय॒ चतुर्विंश॑तिः॥ _____ [३५]

चित्त॑ः सं॒न्ता॒नेन॑ भ॒वं यु॒क्ता रु॒द्रं तनि॑म्ना पशु॒पति॑ः
 स्थूल॑हृद॒येना॒ग्निः हृद॑येन रु॒द्रं लोहि॑तेन शर्वं म॒तस्ना॒भ्यां
 महा॑दे॒वम॒न्तःपार्श्वे॑नौषिष्ठ॒हनः॑ शिङ्गी॒निको॒श्याभ्या॑म्॥ (३७)

चित्तमष्टादश॥ _____ [३६]

आ तिष्ठ॑ वृ॒त्रह॑न् रथं यु॒क्ता ते ब्रह्म॑णा ह॒री॑। अ॒र्वाची॑नः
 सु ते॒ मनो॑ ग्रा॒वा कृ॑णोतु व॒ग्नुना॑॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसी॒न्द्राय॑
 त्वा षोड॑शि॒नं ए॒ष ते॒ योनि॑रिन्द्रा॒य त्वा षोड॑शि॒नै॑॥ (३८)

आ तिष्ठ॑ षड्विंशतिः॥ _____ [३७]

इन्द्र॑मि॒द्धरी॑ व॒ह॒तोऽप्र॑तिधृष्टशवस॒मृषी॑णां च स्तु॒तीरु॑पं य॒ज्ञं
 च॒ मानु॑षाणाम्॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसी॒न्द्राय॑ त्वा षोड॑शि॒नं ए॒ष
 ते॒ योनि॑रिन्द्रा॒य त्वा षोड॑शि॒नै॑॥ (३९)

इन्द्रमित्रयोर्विंशतिः॥ _____ [३८]

असा॑वि सोमं॑ इन्द्र॑ ते शवि॑ष्ठ धृष्ण॑वा ग॑हि। आ त्वा॑
पृ॒णक्ति॑न्द्रि॒यꣳ रजः॑ सूर्यं॑ न र॒श्मिभिः॑॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो-
ऽसीन्द्रा॑य त्वा षोड॒शिनं॑ ए॒ष ते॑ योनि॒रिन्द्रा॑य त्वा
षोड॒शिनै॑॥ (४०)

असा॑वि सप्तविंशतिः॑॥ [३९]

सर्व॑स्य प्रति॒शीव॑री भूमि॑स्त्वोपस्थ॒ आऽधि॑त। स्यो॒नास्मै॑
सुष॑दा भव॒ यच्छा॑स्मै शर्म॑ स॒प्रथाः॑॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसीन्द्रा॑य
त्वा षोड॒शिनं॑ ए॒ष ते॑ योनि॒रिन्द्रा॑य त्वा षोड॒शिनै॑॥ (४१)

सर्व॑स्य षड्विंशतिः॑॥ [४०]

महा॑ꣳ इन्द्रो॑ वज्र॑बाहुः षोड॒शी शर्म॑ यच्छतु। स्व॒स्ति
नो॑ म॒घवा॑ करोतु॒ हन्तु॑ पा॒प्मानं॑ योऽस्मान् द्वेष्टि॑॥
उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसीन्द्रा॑य त्वा षोड॒शिनं॑ ए॒ष ते॑ योनि॒रिन्द्रा॑य
त्वा षोड॒शिनै॑॥ (४२)

सर्व॑स्य महान्ष्टड्विंशतिः॑ षड्विंशतिः॑॥ [४१]

स॒जोषा॑ इन्द्र॒ सग॑णो म॒रुद्भिः॑ सोमं॑ पिब वृ॒त्रह॑ञ्छूर
वि॒द्वान्। ज॒हि शत्रू॑ꣳ रप॒ मृधो॑ नुद॒स्वाऽथा॑भयं कृणुहि

वि॒श्वतो॑ नः॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसीन्द्रा॒य त्वा षोड॑शि॒न ए॒ष ते॒
योनि॑रिन्द्रा॒य त्वा षोड॑शिने॑॥ (४३)

स॒जोषाँ॑स्त्रि॒ंशत्॥ [४२]

उ॒दु त्यं जा॒तवे॑दसं दे॒वं व॑हन्ति के॒तवः॑। दृ॒शे
वि॒श्वाय॑ सूर्य॑म्॥ चि॒त्रं दे॒वाना॑मु॒दगा॑दनी॒कं चक्षु॑र्मि॒त्रस्य॑
वरु॑णस्या॒ग्नेः। आऽप्रा॒द्यावा॑पृथि॒वी अ॒न्तरि॑क्ष॒ः सूर्य॑ आ॒त्मा
जग॑तस्त॒स्थुष॑श्च॥ अ॒ग्ने नय॑ सु॒पथा॑ रा॒ये अ॒स्मान् वि॒श्वानि॑
दे॒व व॒युना॑नि वि॒द्वान्। यु॒यो॒र्ध्यस्म॑ञ्जु॒हुरा॑णमे॒नो भूयि॑ष्ठां ते
नम॑उक्तिं विधेम॥ दि॒वं गच्छ॑ सु॒वः प॒त रू॒पेण॑ (४४)

वो रू॒पम॑भ्यैमि॒ वय॑सा॒ वयः॑। तु॒थो वो॑ वि॒श्ववे॑दा॒ वि
भ॑जतु॒ वर्षि॑ष्ठे॒ अधि॑ नाके॑॥ ए॒तत् ते॑ अ॒ग्ने रा॒ध ऐति॑
सोम॑च्युतं तन्मि॒त्रस्य॑ प॒था न॑य॒र्तस्य॑ प॒था प्रे॒तं च॒न्द्रद॑क्षिणा
य॒ज्ञस्य॑ प॒था सु॑वि॒ता न॑य॒न्ती ब्रा॑ह्म॒णम॑द्य रा॒ध्यास॑मृषि॒मार्षे॑यं
पि॒तृम॑न्तं पै॒तृम॑त्य॒ः सु॒धातु॑दक्षिणं वि सु॒वः प॑श्य॒ व्यन्त॑रि॒क्षं
यत॑स्व स॒दस्यै॑र॒स्मद्वा॑त्रा दे॒वत्रा॑ गच्छ॒त म॑धु॒मतीः॑ प्र॒दा॒ता र॑मा
वि॒श॒तान॑वहा॒यास्मा॑न् दे॒व्याने॑न प॒थेत॑ सु॒कृता॑ लो॒के सी॑द॒त
तन्नः॑ स॒ंस्कृ॑तम्॥ (४५)

रूपेण सदस्यैरष्टादश च॥ [४३]

धा॒ता रा॒तिः स॒वि॒ते॒दं जु॒षन्तां प्र॒जाप॑ति॒र्निधि॑पति॒र्नो अ॒ग्निः।
 त्वष्टा॑ विष्णुः प्र॒जया॑ स॒ररा॑णो यज॑मानाय॒ द्रवि॑णं दधातु॥
 समि॑न्द्र णो॒ मन॑सा नेषि गोभिः स॒ सूरि॑भिर्मघव॒न्त्सः
 स्व॒स्त्या। सं ब्र॑ह्मणा दे॒वकृ॑तं यदस्ति॒ सं दे॒वाना॑ सु॒म॒त्या
 य॒ज्ञिया॑नाम्॥ सं वर्च॑सा॒ पय॑सा॒ सं त॒नूभि॑रगन्महि॒ मन॑सा॒
 स॒ शि॒वेन॑। त्वष्टा॑ नो अत्र॒ वरि॑वः कृ॒णो- (४६)

त्वनुं॑ मा॒र्ष्टु त॒नुवो॑ यद्वि॒लि॒ष्टम्॥ यद॒द्य त्वा॑ प्र॒य॒ति य॒ज्ञे
 अ॒स्मिन्न॑ग्रे होता॑र॒मवृ॑णीमहीह। ऋ॒ध॒ग॒या॒ङ्घ॒गुता॑शमिष्टाः
 प्र॒जा॒नन् य॒ज्ञमु॑प॒याहि॑ वि॒द्वान्॥ स्व॒गा वो॑ दे॒वाः स॒दन॑मकर्म
 य आ॑ज॒गम॑ स॒वने॑दं जु॒षा॒णाः। ज॒क्षि॒वा॒सः प॒पि॒वा॒सश्च
 वि॒श्वेऽस्मे॒ ध॒त्त व॑सवो॒ वसू॑नि॥ या॒नाऽव॑ह उ॒श॒तो दे॒व
 दे॒वान्ता॑न् (४७)

प्रेर॑य॒ स्वे अ॑ग्रे स॒ध॒स्थै॑। वह॑माना॒ भर॑माणा ह॒वी॒षि॒ वसु॑
 घ॒र्म दि॒व॒मा ति॑ष्ठ॒तानु॑॥ य॒ज्ञं य॒ज्ञं ग॑च्छ॒ य॒ज्ञप॑तिं गच्छ॒ स्वां
 योनिं॑ गच्छ॒ स्वा॒हैष॑ ते॒ य॒ज्ञो य॑ज्ञपते स॒हसू॑क्तवाकः सु॒वीरः
 स्वा॒हा दे॒वा गा॑तुविदो गा॒तुं वि॒त्वा गा॑तुमि॒त॒ मन॑सस्पत॒ इ॒मं

नो देव देवेषु यज्ञं स्वाहा वाचि स्वाहा वाते धाः॥ (४८)

कृणोतु तानृष्टाचत्वारिंशच्च॥ [४४]

उरुं हि राजा वरुणश्चकार सूर्याय पन्थामन्वेतवा उ।
अपदे पादा प्रतिधातवेऽकरुतापवक्ता हृदयाविधश्चित्॥ शतं
ते राजन् भिषजः सहस्रमुर्वी गम्भीरा सुमतिष्टे अस्तु।
बाधस्व द्वेषो निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्र मुमुग्ध्यस्मत्॥
अभिष्टितो वरुणस्य पाशोऽग्रेरनीकमप आ विवेश। अपां
नपात् प्रतिरक्षन्नसूर्यं दमेदमे (४९)

समिधं यक्ष्यग्ने॥ प्रति ते जिह्वा घृतमुच्चरण्येत्समुद्रे ते
हृदयमप्स्वन्तः। सं त्वा विशन्त्वोषधीरुताऽऽपो यज्ञस्य
त्वा यज्ञपते हविर्भिः॥ सूक्तवाके नमोवाके विधेमावभृथ
निचङ्कुण निचेरुरसि निचङ्कुणाव देवैर्देवकृतमेनोऽयाडव
मर्त्यैर्मर्त्यकृतमुरोरा नो देव रिषस्पाहि सुमित्रा न आप
ओषधयः (५०)

सन्तु दुर्मित्रास्तस्मै भूयासुर्योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं
द्विष्मो देवीराप एष वो गर्भस्तं वः सुप्रीतं सुभृतमकर्म

दे॒वेषु॑ नः सु॒कृ॒तो॑ ब्रू॒तात् प्र॒तियु॒तो वरु॑णस्य॒ पाशः॑ प्र॒त्य॑स्तो॒
वरु॑णस्य॒ पाश॑ ए॒धोऽस्ये॑धिषी॒महि॑ स॒मिद॑सि॒ तेजो॑ऽसि॒ तेजो॑
मयि॑ धे॒ह्यपो॑ अ॒न्व॒चा॒रिष॑ꣳ र॒सेन॑ स॒म॑सृ॒क्ष्महि॑। प॒य॑स्वाꣳ
अ॒ग्र आऽग॑मं॒ तं मा॒ सꣳ सृ॑ज॒ वर्च॑सा॥ (५१)

दमेदम् ओषधय आ षट् च॥ [४५]

यस्त्वा॑ हृ॒दा की॒रिणा॑ म॒न्य॑मा॒नोऽम॑र्त्यं॒ मर्त्यो॑ जोह॑वीमि।
जा॒त॒वेदो॑ यशो॑ अ॒स्मासु॑ धे॒हि प्र॒जाभि॑र॒ग्रे अ॒मृत॑त्वम॒श्याम्॥
यस्मै॒ त्वꣳ सु॒कृ॒ते जा॒तवे॑द उ॒ लोक॑म॒ग्रे कृ॒णवः॑ स्यो॒नम्।
अ॒श्विन॑ꣳ स पु॒त्रिणं॑ वी॒रव॑न्तं॒ गोम॑न्तꣳ र॒यिं न॑शते
स्व॒स्ति॥ त्वे सु॑ पु॒त्र श॒व॒सोऽवृ॑त्रन् काम॑का॒तयः॑। न
त्वा॒मिन्द्रा॑ति॒ रिच्य॑ते॥ उ॒क्थउ॑क्थे॒ सोम॑ इन्द्रं॑ म॒माद॑
नी॒थेनी॑थे म॒घवा॑नꣳ (५२)

सु॒तासः॑। यदीꣳ स॒बाधः॑ पि॒तरं॑ न पु॒त्राः स॑मा॒नद॑क्षा
अ॒व॒से ह॑व॒न्ते॥ अ॒ग्रे र॒सेन॑ तेज॑सा॒ जा॒त॒वेदो॑ वि
रौ॒च॒से। र॒क्षो॒हाऽमी॑व॒चा॒तनः॑॥ अ॒पो अ॒न्व॒चा॒रिष॑ꣳ र॒सेन॑
स॒म॑सृ॒क्ष्महि॑। प॒य॑स्वाꣳ अ॒ग्र आऽग॑मं॒ तं मा॒ सꣳ सृ॑ज॒ वर्च॑सा॥
वसु॑र्वसु॒पति॑र॒हिक॑मस्य॒ग्रे वि॒भाव॑सुः। स्याम॑ ते

सुमतावपि॥ त्वामग्ने वसुपतिं वसूनामभि प्र मन्दे (५३)

अध्वरेषु राजन्। त्वया वाजं वाजयन्तो जयेमाभि
 ष्याम पृथ्सुतीर्मर्त्यानाम्। त्वामग्ने वाजसातमं विप्रां वर्धन्ति
 सुष्टुतम्। स नो रास्व सुवीर्यम्॥ अयं नो अग्निर्वरिवः
 कृणोत्वयं मृधः पुर एतु प्रभिन्दन्। अयं शत्रूञ्जयतु
 जर्हृषाणोऽयं वाजं जयतु वाजसातौ॥ अग्निनाऽग्निः
 समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा॥ हव्यवाङ् जुह्वांस्यः॥ त्वं ह्यग्ने
 अग्निना विप्रो विप्रेण सन्थसता। सखा सख्या समिध्यसे॥
 उदग्ने शुचयस्तव वि ज्योतिषा॥ (५४)

मघवानं मन्दे ह्यग्ने चतुर्दश च॥ [४६]

॥पञ्चमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

देवासुराः संयत्ता आसन् ते देवा विजयमुपयन्तो-
 ऽग्नौ वामं वसु सं न्यदधतेदमुं नो भविष्यति यदि
 नो जेष्यन्तीति तदग्निर्न्यकामयत् तेनापाक्रामत् तद्देवा
 विजित्यावरुरुत्समाना अन्वायन् तदस्य सहसाऽदिथ्सन्त

सोऽरोदीद्यदरोदीत् तद्रुद्रस्य रुद्रत्वं यदश्वशीयत् तद् (१)

रज्जुतः हिरण्यमभवत् तस्माद्रज्जुतः हिरण्यमदक्षिण्य-
मश्रुजः हि यो बर्हिषि ददाति पुराऽस्य संवत्सराद्गृहे
रुदन्ति तस्माद्बर्हिषि न देयः सोऽग्निरब्रवीद्भाग्यसान्यथ
व इदमिति पुनराधेयं ते केवलमित्यब्रुवन्नृध्रुवत् खलु स
इत्यब्रवीद्यो मदेवत्यमग्निमादधाता इति तं पूषाऽऽधत्त
तेन (२)

पूषाऽऽध्नीत् तस्मात् पौष्णाः पशवं उच्यन्ते तं त्वष्टाऽऽधत्त
तेन त्वष्टाऽऽध्नीत् तस्मात् त्वाष्ट्राः पशवं उच्यन्ते तं मनुरा-
ऽधत्त तेन मनुराध्नीत् तस्मान्मानव्यः प्रजा उच्यन्ते तं धाता-
ऽऽधत्त तेन धाताऽऽध्नीत्संवत्सरो वै धाता तस्मात्संवत्सरं
प्रजाः पशवोऽनु प्र जायन्ते य एवं पुनराधेयस्यर्द्धिं वे- (३)

दध्नीत्येव योऽस्यैवं बन्धुतां वेद बन्धुमान् भवति भागधेयं
वा अग्निराहित इच्छमानः प्रजां पशून् यजमानस्योप
दोद्रावोद्वास्य पुनरा दधीत भागधेयेनैवैनः समर्धयत्यथो
शान्तिरेवास्यैषा पुनर्वस्वोरा दधीतैतद्वै पुनराधेयस्य
नक्षत्रं यत्पुनर्वसू स्वायामेवैनं देवतायामाधाय ब्रह्मवर्चसी

भवति दूर्भेरा दधात्ययातयामत्वाय दूर्भेरा दधात्युच्च
 एवैनमोषधीभ्योऽवरुध्याऽऽधत्ते पञ्चकपालः पुरोडाशो भवति
 पञ्च वा ऋतवं ऋतुभ्य एवैनमवरुध्याऽऽधत्ते॥ (४)

अशीयत् तत् तेन वेदं दूर्भेः पञ्चविंशतिश्च॥ [१]

परा वा एष यज्ञं पशून् वपति योऽग्निमुद्वासयते
 पञ्चकपालः पुरोडाशो भवति पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्तः पशवो
 यज्ञमेव पशून् व रुन्धे वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते
 न वा एतस्य ब्राह्मणा ऋतायवः पुराऽन्नमक्षन् पङ्क्तो
 याज्यानुवाक्या भवन्ति पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्तः पुरुषो देवानेव
 वीरं निरवदायाग्निं पुनरा (५)

धत्ते शताक्षरा भवन्ति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय
 आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठति यद्वा अग्निराहितो नर्ह्यते
 ज्यायो भागधेयं निकामयमानो यदाग्नेयं सर्वं भवति
 सैवास्यर्धिः सं वा एतस्य गृहे वाक् सृज्यते योऽग्निमुद्वासयते
 स वाचं ससृष्टां यजमान ईश्वरोऽनु पराभवितोर्विभक्तयो
 भवन्ति वाचो विधृत्यै यजमानस्यापराभावाय (६)

विभक्तिं करोति ब्रह्मैव तदकरुपांशु यजति यथा वामं

वसुं विविदानो गूहति तादृगेव तदग्निं प्रति स्विष्टकृतं
 निराहु यथा वामं वसुं विविदानः प्रकाशं जिगमिषति
 तादृगेव तद्विभक्तिमुक्त्वा प्रयाजेन वर्षद्गरोत्यायतनादेव
 नैति यजमानो वै पुरोडाशः पशवं एते आहुती यदभितः
 पुरोडाशमेते आहुती (७)

जुहोति यजमानमेवोभयतः पशुभिः परि गृह्णाति
 कृतयजुः सम्भृतसम्भार इत्याहुर्न सम्भृत्याः सम्भारा न
 यजुः कर्तव्यमित्यथो खलु सम्भृत्या एव सम्भाराः कर्तव्यं
 यजुर्यज्ञस्य समृद्धौ पुनर्निष्कृतो रथो दक्षिणा पुनरुत्स्यूतं
 वासः पुनरुत्सृष्टोऽनुद्वान् पुनराधेयस्य समृद्धौ सप्त ते अग्ने
 समिधः सप्त जिह्वा इत्यग्निहोत्रं जुहोति यत्रयत्रैवास्य न्यक्तं
 तत (८)

एवैनमव रुन्धे वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते
 तस्य वरुण एवर्णयादाग्निवारुणमेकादशकपालमनु निर्वपेद्यं
 चैव हन्ति यश्चास्यर्णयात्तौ भागधेयेन प्रीणाति नाऽ-
 ऽर्तिमाच्छति यजमानः॥ (९)

भूमिर्भूम्ना द्यौर्वरिणाऽन्तरिक्षं महित्वा। उपस्थे ते
 देव्यदितेऽग्निमन्त्रादमन्त्राद्यायाऽऽदधे॥ आऽयं गौः
 पृश्निरक्रमीदसनन्मातरं पुनः। पितरं च प्रयन्त्सुवः॥
 त्रिंशद्धाम वि राजति वाक्पतङ्गाय शिश्रिये। प्रत्यस्य वह
 द्युभिः॥ अस्य प्राणादपानत्यन्तश्चरति रोचना। व्यख्यन्महिषः
 सुवः॥ यत् त्वा (१०)

क्रुद्धः परोवपं मन्युना यदवर्त्या। सुकल्पमग्रे तत् तव
 पुनस्त्वोद्दीपयामसि॥ यत् ते मन्युपरोक्षस्य पृथिवीमनु
 दध्वसे। आदित्या विश्वे तद्देवा वसवश्च समाभरन्॥
 मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधातु।
 बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मादयन्ताम्॥ सप्त
 ते अग्रे समिधः सप्त जिह्वाः सप्त (११)

ऋषयः सप्त धाम प्रियाणि। सप्त होत्राः सप्तधा त्वा
 यजन्ति सप्त योनीरा पृणस्वा घृतेन॥ पुनरूर्जा नि वर्तस्व
 पुनरग्न इषाऽऽयुषा। पुनर्नः पाहि विश्वतः॥ सह रय्या नि
 वर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया। विश्वप्स्त्रिया विश्वतस्परि॥ लेकः
 सलेकः सुलेकस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु

केतुः सकेतः सुकेतुस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु
विवस्वाः अदितिर्देवजूतिस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा
वियन्तु॥ (१२)

त्वा जिह्वाः सप्त सुकेतुस्ते नृस्रयोदश च॥ [३]

भूमिर्भूम्ना द्यौर्वरिणेत्याहाऽऽशिषैवैनमा धत्ते सर्पा वै
जीर्यन्तोऽमन्यन्तु स एतं कसर्णीरः काद्रवेयो मन्त्रमपश्यत्
ततो वै ते जीर्णास्तनूरपाघ्नत सर्पराज्ञिया ऋग्भिर्गार्हपत्यमा
दधाति पुनर्नवमेवैनमजरं कृत्वाऽऽधत्तेऽथो पूतमेव
पृथिवीमन्नाद्यं नोपानमथ्सैतं (१३)

मन्त्रमपश्यत् ततो वै तामन्नाद्यमुपानमद्यथ्सर्पराज्ञिया
ऋग्भिर्गार्हपत्यमादधात्यन्नाद्यस्यावरुद्ध्या अथो अस्यामेवैनं
प्रतिष्ठितमा धत्ते यत्त्वा क्रुद्धः परोवपेत्याहापहुत एवास्मै
तत् पुनस्त्वोद्दीपयामसीत्याह समिन्ध एवैनं यत्ते
मन्युपरोप्तस्येत्याह देवताभिरे- (१४)

वैनः सं भरति वि वा एतस्य यज्ञश्छिद्यते यो-
ऽग्निमुद्वासयते बृहस्पतिवत्यर्चोपं तिष्ठते ब्रह्म वै देवानां
बृहस्पतिर्ब्रह्मणैव यज्ञः सं दधाति विच्छिन्नं यज्ञः समिमं

दधा॒त्वित्या॑ह॒ सन्त॑त्यै॒ विश्वे॑ दे॒वा इ॒ह मा॑दयन्ता॒मित्या॑ह
सन्त॑त्यै॒व य॒ज्ञं दे॒वेभ्यो॑ऽनु॒ दिश॑ति स॒प्त ते॑ अ॒ग्रे स॒मिधः॑ स॒प्त
जि॒ह्वा - (१५)

इत्या॑ह स॒प्तस॑प्त॒ वै स॑प्त॒धाऽग्रेः॑ प्रि॒यास्त॑नुव॒स्ता ए॒वाव॑
रुन्धे पुन॑रू॒र्जा सह॑ र॒य्येत्य॑भितः॒ पुरो॑डाश॒माहु॑ती जुहोति॒
यज॑मानमे॒वोर्जा च॑ र॒य्या चो॑भयतः॒ परि॑ गृह्णात्यादित्या वा
अ॒स्माल्लो॒काद॑मुं लो॒कमा॑यन्ते॒ऽमुष्मि॑ल्लो॒के व्य॑तृष्यन्त इ॒मं
लो॒कं पुन॑रभ्यवेत्या॒ग्निमा॑धायै॒तान् हो॑मानजुहवुस्त आ॑र्ध्व॒वन्
ते सु॑व॒र्गल्लो॒कमा॑यन् यः प॑रा॒चीनं॑ पुनरा॒धेया॑द॒ग्निमा॑दधी॒त
स ए॒तान् हो॑मा॑ञ्जुह्या॒द्यामे॒वाऽऽदि॑त्या ऋ॒द्धिमा॑र्ध्व॒वन्
तामे॒वध्नो॑ति॥ (१६)

ए॒तमे॒व जि॒ह्वा ए॒तान् पञ्च॑विंशतिश्च॥ [४]

उ॒प॒प्रय॑न्तो॒ अध्व॑रं म॒न्त्रं वो॑चेमा॒ग्नयै॑। आ॒रे अ॒स्मे च॑
शृ॒ण्व॒ते॥ अ॒स्य प्र॒त्नाम॑नु द्युतः॑ शु॒क्रं दु॑दुहे अ॒ह॒यः। प॒यः
सह॑स्र॒सामृ॑षिम्॥ अ॒ग्नि॒र्मूर्धा दि॒वः क॒कुत् प॑तिः पृथि॒व्या
अ॒यम्। अ॒पाः रे॒ताः सि॑ जिन्वति॥ अ॒यमि॒ह प्र॑थ॒मो धा॑यि
धा॒तृभि॑र्होता॒ यजि॑ष्ठो अध्व॒रेष्वी॑ड्यः। यम॑प्र॒वानो॒ भृग॑वो

विरुचुर्वनेषु चित्रं विभुवं विशेविशे॥ उभा वामिन्द्राग्नी
आहुवध्या (१७)

उभा राधंसः सह मादयध्यै। उभा दाताराविषां
रयीणामुभा वाजस्य सातये हुवे वाम्॥ अयं ते
योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः। तं जानन्नग्न आ
रोहाथां नो वर्धया रयिम्॥ अग्न आयूँषि पवस आ
सुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्॥ अग्ने पवस्व
स्वपां अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। दधत्पोषं रयिं (१८)

मयि॥ अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रयां देव जिह्वया। आ
देवान् वक्षि यक्षि च॥ स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवां
इहाऽऽवह। उप यज्ञं हविश्च नः॥ अग्निः शुचिं व्रततमः
शुचिर्विप्रः शुचिः कविः। शुचीं रोचत आहुतः॥ उदग्ने
शुचयस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते। तव ज्योतीँष्यर्चयः॥
आयुर्दा अग्नेऽस्यायुर्मै (१९)

देहि वर्चोदा अग्नेऽसि वर्चो मे देहि तनूपा अग्नेऽसि
तनुवं मे पाह्यग्ने यन्मे तनुवा ऊनं तन्म् आ पूण चित्रावसो
स्वस्ति ते पारमशीयेन्धानास्त्वा शतं हिमां द्युमन्तः

समि॑धीमहि॒ वय॑स्वन्तो वय॑स्कृतं॒ यश॑स्वन्तो यश॑स्कृतं॒
 सुवीरा॑सो॒ अदा॑भ्यम्। अग्रे॑ सप॒त्नद॑म्भनं॒ वर्षि॑ष्ठे अधि॒
 नाके॑॥ सं त्वम॑ग्रे सूर्य॑स्य॒ वर्च॑साऽग॒थाः समृ॑षीणां॒ स्तुते॑न॒
 सं प्रि॒येण॒ धाम्ना॑। त्वम॑ग्रे सूर्य॑वर्चा॒ असि॒ सं मामा॑युषा॒
 वर्च॑सा प्र॒जया॑ सृज॥ (२०)

आहु॒वध्यै॑ र॒यि मे॒ वर्च॑सा स॒प्तद॑श च॥ [५]

सं प॑श्यामि प्र॒जा अ॒हमिड॑प्रजसो मान॒वीः। सर्वा॑ भवन्तु
 नो गृ॒हे॥ अम्भः॒ स्था॒म्भो वो भक्षी॑य॒ महः॑ स्थ॒ महो॑ वो
 भक्षी॑य॒ सहः॑ स्थ॒ सहो॑ वो भक्षी॑योर्जः॒ स्थोर्ज॑ वो भक्षी॑य॒ रेव॑ती
 रम॑ध्वम॒स्मिल्लो॑के॒ऽस्मिन् गो॑ष्ठे॒ऽस्मिन् क्षये॑ऽस्मिन् योना॑वि॒हैव॑
 स्तेतो॑ माऽपं गा॒त ब॒ह्वीर्मे॑ भूयास्त (२१)

स॒हि॒तासि॑ विश्वरू॒पीरा मो॒र्जा वि॒शाऽऽगौ॑प॒त्येना॒
 ऽऽरा॒यस्पोषे॑ण सहस्रपोषं॒ वः पु॒ष्यासं॑ मयि॒ वो रा॒यः
 श्रय॑न्ताम्॥ उपं त्वा॒ग्रे दि॒वेदि॑वे॒ दोषा॑वस्तर्धि॒या व॒यम्।
 नमो॑ भर॑न्त॒ एम॑सि। राज॑न्तमध्व॒राणां॑ गो॒पामृ॑तस्य॒
 दीदि॑विम्। वर्ध॑मान॒ऽस्व दमे॑॥ स नः॑ पि॒तेव॑ सूनवे॒ऽग्रे

सूपाय॒नो भ॑व। सच॑स्वा नः स्व॒स्तये॑॥ अ॒ग्ने (२२)

त्वं नो॒ अन्त॑मः। उ॒त त्रा॒ता शि॒वो भ॑व वरू॒थ्यः॥
तं त्वा॑ शोचिष्ठ दी॒दिवः॑। सु॒म्राय॑ नून॒मीम॑हे सखि॒भ्यः॥
वसु॑र॒ग्निर्वसु॑श्रवाः। अ॒च्छा॑ नक्षि द्यु॒मत्त॑मो र॒यिं दा॑ः॥ ऊ॒र्जा वः॑
प॒श्याम्यूर्जा॑ मा॑ प॒श्यत॑ रा॒यस्पोषे॑ण वः प॒श्यामि॑ रा॒यस्पोषे॑ण
मा प॒श्यते॒डाः॑ स्थ मधु॒कृतः॑ स्यो॒ना माऽऽवि॑श॒तेरा॒ मदः॑।
स॒हस्र॒पोषं॑ वः पु॒ष्यासं॑ (२३)

मयि॑ वो रा॒यः श्रय॑न्ताम्॥ तथ्स॑वि॒तुर्वरे॑ण्यं भ॒र्गो दे॒वस्य॑
धीम॑हि। धियो॒ यो नः॑ प्रचो॒दया॑त्॥ सो॒मान॒ः स्वर॑णं कृ॒णुहि॑
ब्र॒ह्मण॑स्पते। क॒क्षीव॑न्तं य औ॒शिज॑म्॥ क॒दा च॒न स्त॒रीर॑सि॒
नेन्द्र॑ सश्चसि दा॒शुषे॑। उ॒पोपे॑न्नु म॒घव॑न् भूय॒ इन्नु ते॑ दानं
दे॒वस्य॑ पृ॒च्यते॥ परि॑ त्वाऽ॒ग्ने पुरं॑ व॒यं वि॒प्रः सह॑स्य
धीम॑हि। धृ॒षद्व॑र्णं दि॒वेदि॑वे भे॒त्तारं॑ भङ्गु॒राव॑तः॥ अ॒ग्ने गृ॑हपते
सु॒गृह॑प॒तिर॒हं त्वया॑ गृ॒हप॑तिना भूयासः॑ सु॒गृह॑प॒तिर्मया॒ त्वं
गृ॒हप॑तिना भूयाः श॒तः हि॒मा॒स्तामा॒शिष॑मा शा॒से तन्त॑वे
ज्योति॑ष्मतीं॒ तामा॒शिष॑मा शा॒सेऽमु॒ष्मै ज्योति॑ष्मतीम्॥ (२४)

भूयास्त स्वस्तयेऽग्ने पुष्यासं धृषद्वर्णमेकान्नत्रिंशच्च॥ [६]

अयंज्ञो वा एष योऽसामोपप्रयन्तो अध्वरमित्याह
 स्तोममेवास्मै युनक्त्युपेत्याह प्रजा वै पशव उपेमं लोकं
 प्रजामेव पशूनिमं लोकमुपैत्यस्य प्रत्नामनुद्युतमित्याह
 सुवर्गो वै लोकः प्रत्नः सुवर्गमेव लोकः समारोहत्यग्निर्मूर्धा
 दिवः ककुदित्याह मूर्धानं- (२५)

मेवैनं समानानां करोत्यथो देवलोकादेव मनुष्यलोके
 प्रतितिष्ठत्ययमिह प्रथमो धायि धातृभिरित्याह मुख्यमेवैनं
 करोत्युभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या इत्याहौजो बलमेवाव
 रुन्धेऽयं ते योनिर्ऋत्विय इत्याह पशवो वै रयिः पशूनेवाव
 रुन्धे षड्भिरुपं तिष्ठते षड्वा- (२६)

ऋतव ऋतुष्वेव प्रति तिष्ठति षड्भिरुत्तराभिरुपं तिष्ठते
 द्वादश सं पद्यन्ते द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सर एव
 प्रति तिष्ठति यथा वै पुरुषोऽश्वो गौर्जीर्यत्येवमग्निराहितो
 जीर्यति संवत्सरस्य परस्तादाग्निपावमानीभिरुपं तिष्ठते
 पुनर्नवमेवैनमजरं करोत्यथो पुनात्येवोपं तिष्ठते योगं
 एवास्यैष उपं तिष्ठते (२७)

दमं एवास्यैष उपं तिष्ठते याज्ञैवास्यैषोपं तिष्ठते यथा

पापी॑याञ्छे॒यस॑ आ॒हृत्य॑ नम॒स्यति॑ ता॒दृगे॒व तदा॑यु॒र्दा
अ॒ग्नेऽस्या॑यु॒र्मे दे॒हीत्या॑हाऽऽयु॒र्दा ह्येष॑ वर्चो॒दा अ॒ग्नेऽसि॑
वर्चो॑ मे दे॒हीत्या॑ह वर्चो॒दा ह्येष॑ त॒नूपा अ॒ग्नेऽसि॑ त॒नुवं॑ मे
पा॒हीत्या॑ह (२८)

त॒नूपा ह्येषो॑ऽग्ने॒ यन्मे॑ त॒नुवा॑ ऊ॒नं तन्म॒ आ पृ॒णेत्या॑ह॒ यन्मे॑
प्र॒जायै॑ पशू॒नामू॒नं तन्म॒ आ पू॒रयेति॑ वावै॒तदा॑ह॒ चित्रा॑वसो
स्व॒स्ति ते॑ पा॒रम॑शी॒येत्या॑ह॒ रात्रि॒र्वै चि॒त्राव॑सु॒रव्यु॑ष्ठै॒ वा
ए॒तस्यै॑ पु॒रा ब्रा॑ह्म॒णा अ॑भैषु॒र्व्यु॑ष्टिमे॒वाव॑ रु॒न्ध इ॒न्धा॑नास्त्वा
श॒तः (२९)

हि॒मा इत्या॑ह श॒तायुः॑ पु॒रुषः॑ श॒तेन्द्रि॑य॒ आयु॑ष्ये॒वेन्द्रि॑ये
प्र॒ति ति॑ष्ठत्ये॒षा वै सू॒र्मी कर्ण॑कावत्ये॒तया॑ ह स्म॒
वै दे॒वा अ॑सु॒राणा॑ः श॒तत॑र॒हाः स्तृ॑ह॒न्ति यदे॑तया॑
स॒मिध॑मा॒दधा॑ति॒ वज्र॑मे॒वैतच्छ॑त॒घ्नीं यज॑मानो॒ भ्रातृ॑व्याय॒
प्र॒हर॑ति॒ स्तृ॒त्या अ॒छम्ब॑द्वा॒रः सं त्वम॑ग्ने॒ सूर्य॑स्य॒ वर्च॑सा
ग॒था इत्या॑है॒तत्त्वम॑सी॒दम॑हं भू॒यास॑मि॒ति वावै॑तदा॒ह त्वम॑ग्ने॒
सूर्य॑वर्चा अ॒सीत्या॑हाऽऽशि॒षमे॑वैता॒मा शा॑स्ते॥ (३०)

मूर्धानं वै तिष्ठत आह शतमहं षोडश च॥—————[७]

सं पश्यामि प्रजा अहमित्याह यावन्त एव ग्राम्याः
पशवस्तानेवाव रुन्धेऽम्भः स्थाम्भो वो भक्षीयेत्याहाम्भो
ह्येता महः स्थ महो वो भक्षीयेत्याह महो ह्येताः सहः
स्थ सहो वो भक्षीयेत्याह सहो ह्येता ऊर्जस्थोर्ज वो
भक्षीये- (३१)

त्याहोर्जो ह्येता रेवती रमध्वमित्याह पशवो वै रेवतीः
पशूनेवात्मन् रमयत इहैव स्तेतो माऽप गातेत्याह ध्रुवा
एवैना अनपगाः कुरुत इष्टकचिद्वा अन्योऽग्निः पशुचिदन्यः
संहितासि विश्वरूपीरिति वथ्समभि मृशत्युपैवैनं धत्ते
पशुचितमेनं कुरुते प्र (३२)

वा एषोऽस्माल्लोकाच्च्यवते य आहवनीयमुपतिष्ठते
गार्हपत्यमुप तिष्ठतेऽस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठत्यथो
गार्हपत्यायैव नि हुते गायत्रीभिरुप तिष्ठते तेजो वै
गायत्री तेज एवात्मन् धत्तेऽथो यदेतं तृचमन्वाह सन्तत्यै
गार्हपत्यं वा अनु द्विपादौ वीराः प्रजायन्ते य एवं विद्वान्
द्विपदाभिर्गार्हपत्यमुपतिष्ठत - (३३)

आऽस्य वीरो जायत ऊर्जा वः पश्याम्यूर्जा मां
 पश्यतेत्याहाऽऽशिषमेवैतामा शास्ते तथ्संवितुर्वरण्यमित्याह
 प्रसूत्यै सोमान्ऽऽ स्वरणमित्याह सोमपीथमेवाव रुन्धे
 कृणुहि ब्रह्मणस्पत इत्याह ब्रह्मवर्चसमेवाव रुन्धे कदा च न
 स्तरीरसीत्याह न स्तरीः रात्रिं वसति (३४)

य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते परि त्वाऽग्ने पुरं
 वयमित्याह परिधिमेवैतं परि दधात्यस्कन्दायाग्ने
 गृहपत इत्याह यथायजुरेवैतच्छ्रुतः हिमा इत्याह
 शतं त्वा हेमन्तानिन्धिषीयेति वावैतदाह पुत्रस्य नाम
 गृह्णात्यन्नादमेवैनं करोति तामाशिषमा शासे तन्तवे
 ज्योतिष्मतीमिति ब्रूयाद्यस्य पुत्रोऽजातः स्यात्तेजस्व्येवास्य
 ब्रह्मवर्चसी पुत्रो जायते तामाशिषमा शासेऽमुष्मै
 ज्योतिष्मतीमिति ब्रूयाद्यस्य पुत्रो जातः स्यात् तेज
 एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति॥ (३५)

ऊर्जं वो भक्षीयेति प्र गार्हपत्यमुपतिष्ठते वसति ज्योतिष्मतीमेकात्रिंशच्च॥—[८]

अग्निहोत्रं जुहोति यदेव किं च यजमानस्य स्वं
 तस्यैव तद्वेतः सिञ्चति प्रजनने प्रजननं हि वा

अ॒ग्नि॒रथौष॑धी॒रन्त॑गता द॒हति॒ तास्त॑तो॒ भूय॑सीः प्रजा॑यन्ते
 यथ्सा॒यं जु॑होति॒ रेत॑ ए॒व तथ्सि॑ञ्चति॒ प्रैव॑ प्रा॒त॒स्तने॑न
 जन॑यति॒ तद्रेतः॑ सि॒क्तं न त्वष्ट्राऽवि॑कृतं प्रजा॑यते याव॒च्छो
 वै रेत॑सः सि॒क्तस्य॒ (३६)

त्वष्ट्रा॑ रू॒पाणि॑ वि॒करोति॑ ताव॒च्छो वै तत्प्रजा॑यत ए॒ष वै
 दैव्य॑स्त्वष्ट्रा॒ यो यज॑ते ब॒ह्वीभि॑रुप॒ तिष्ठ॑ते रेत॑स ए॒व सि॒क्तस्य॑
 बहु॑शो रू॒पाणि॑ वि॒ करोति॑ स प्रैव जा॑यते॒ श्वः श्वो॑ भूया॑न् भवति॒
 य ए॒वं वि॒द्वान॒ग्निमु॑प॒तिष्ठ॑तेऽह॑र्दे॒वाना॒मासी॑द्रात्रि॒रसुरा॑णां ते-
 ऽसुरा॑ यद्दे॒वानां॑ वि॒त्तं वेद्य॑मासी॒त्तेन॑ सह (३७)

रात्रिं॑ प्रावि॑शन् ते दे॒वा ही॑ना अ॒मन्य॑न्त॒ तैऽपश्य॑न्नाग्ने॒यी
 रात्रि॑राग्ने॒याः प॒शवं॑ इ॒ममे॒वाग्नि॑ः स्त॑वाम् स नः॑ स्तुतः
 प॒शून् पुन॑र्दास्य॒तीति॑ तैऽग्नि॑म॒स्तुव॑न्त्स ए॒भ्यः स्तु॑तो रात्रि॒या
 अ॒ध्यह॑र॒भि प॒शून्नि॑रा॒र्जत् ते दे॒वाः प॒शून् वि॒त्वा का॑माः
 अकु॑र्वत् य ए॒वं वि॒द्वान॒ग्निमु॑प॒तिष्ठ॑ते प॒शुमा॑न् भव॒त्या- (३८)

दि॒त्यो वा अ॒स्माल्लो॒काद॑मुं लो॒कमै॒त्सोऽमुं लो॒कं
 ग॒त्वा पुन॑रि॒मं लो॒कम॒भ्यध्या॑य॒त्स इ॒मं लो॒कमा॑गत्य
 मृ॒त्योर्बि॑भेन्मृ॒त्युसं॑युत इ॒व ह्य॑यं लो॒कः सोऽम॑न्यते॒ममे॒वाग्नि॑ः

स्तवानि स मां स्तुतः सुवर्गं लोकं गमयिष्यतीति सौ-
ऽग्निमस्तौत्स एनं स्तुतः सुवर्गं लोकमगमयद्य - (३९)

एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते सुवर्गमेव लोकमेति
सर्वमायुरेत्यभि वा एषोऽग्नी आ रोहति य एनावुपतिष्ठते
यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढः कामयते तथा करोति नक्तमुप-
तिष्ठते न प्रातः सः हि नक्तं व्रतानि सृज्यन्ते सह श्रेयाश्च
पापीयाश्चासाते ज्योतिर्वा अग्निस्तमो रात्रिर्यन् - (४०)

नक्तमुपतिष्ठते ज्योतिषैव तमस्तरत्युपस्थेयोऽग्नी(३)र्नोप-
स्थेया(३) इत्याहुर्मनुष्यायेन्वै योऽहरहराहृत्याथैनं याचति
स इन्वै तमुपाच्छत्यथ को देवानहरहर्याचिष्यतीति
तस्मान्नोपस्थेयोऽथो खल्वाहुराशिषे वै कं यजमानो यजत
इत्येषा खलु वा - (४१)

आहिताग्नेराशीर्यदग्निमुपतिष्ठते तस्मादुपस्थेयः प्रजापतिः
पशूनसृजत ते सृष्टा अहोरात्रे प्राविशन् ताञ्छन्दो-
भिरन्विन्दद्यच्छन्दोभिरुपतिष्ठते स्वमेव तदन्विच्छति न
तत्र जाम्यस्तीत्याहुर्योऽहरहरुपतिष्ठत इति यो वा अग्निं
प्रत्यङ्मुपतिष्ठते प्रत्येनमोषति यः पराङ् विष्वङ् प्रजयां

प॒शुभिरेति॒ कवा॑तिर्यङ्ङि॒वोप॑ तिष्ठेत् नैनं॑ प्र॒त्योष॑न्ति न विष्व॑ङ्
प्र॒जया॑ प॒शुभिरेति॥ (४२)

सिक्तस्य॑ सह॒ भवति॒ यो यत्खलु॒ वै प॒शुभिस्त्रयो॑दश च॥—————[९]

मम॒ नाम॑ प्रथ॒मं जा॑तवेदः पि॒ता मा॒ता च॑ दधतु॒र्यदग्रे॑। तत्त्वं
बि॒भृहि॒ पुन॒रा मद॑तोस्तवा॒हं नाम॑ बिभराण्यग्रे॥ मम॒ नाम॒ तव॑
च जा॒तवेदो॑ वास॑सी इव वि॒वसा॑नौ ये चरा॑वः। आयु॑षे त्वं
जी॒वसे॑ व॒यं य॑थाय॒थं वि परि॑ दधा॒वहै पुन॑स्ते॥ नमो॒ऽग्नये॑-
ऽप्र॑तिविद्धाय॒ नमो॒ऽना॑धृष्टाय॒ नमः॑ स॒म्राजै॑। अषा॑ढो (४३)

अ॒ग्निर्बृ॑हद्व॒या विश्व॑जि॒त्सह॑न्त्यः श्रेष्ठो॑ गन्ध॒र्वः॥
त्वत्पि॑तारो अग्रे दे॒वास्त्वामा॑हुतय॒स्त्वद्वि॑वाचनाः। सं
मामा॑युषा॒ सं गौ॑प॒त्येन॒ सुहि॑ते मा धाः॥ अ॒यम॑ग्निः
श्रेष्ठ॑तमोऽयं भग॑वत्तमोऽयं॑ संह॒स्रसा॑तमः। अ॒स्मा अ॑स्तु
सु॒वीर्य॑म्॥ मनो॒ ज्योति॑र्जुषता॒माज्यं॑ विच्छि॒न्नं य॑ज्ञं॑ समि॒मं
द॑धातु। या इ॒ष्टा उ॒षसो॑ नि॒म्रुच॑श्च ताः सं द॑धामि ह॒विषा॑
घृ॒तेन॑॥ पय॑स्वती॒रोष॑धयः (४४)

पय॑स्वद्वी॒रुधां॑ पयः। अ॒पां पय॑सो॒ यत्पय॑स्तेन॒ मामिन्द्र॑
सं सृ॑ज॥ अग्रे॑ व्रतपते व्र॒तं च॑रिष्यामि॒ तच्छ॑केयं॒ तन्मे॑

राध्यताम्॥ अ॒ग्निः होता॑रमि॒ह तः हु॑वे दे॒वान् य॒ज्ञिया॑नि॒ह
यान् ह॒वाम॑हे॥ आ य॑न्तु दे॒वाः सु॑मन॒स्यमा॑ना वि॒यन्तु॑ दे॒वा
ह॒विषो॑ मे अ॒स्य॥ कस्त्वा॑ युनक्ति॒ स त्वा॑ युनक्तु॒ यानि॑ घ॒र्मे
क॒पाला॑न्युपचि॒न्वन्ति॑ (४५)

वे॒धसः॑। पू॒ष्णस्ता॑न्यपि॑ व्र॒त इ॒न्द्रवा॒यू वि॑मुञ्चताम्॥
अभि॑न्नो घ॒र्मो जी॒रदा॑नुर्यत॒ आत्त॑स्तद॒गन् पुनः॑। इ॒ध्मो
वेदिः॑ परि॒धय॑श्च॒ सर्वे॑ य॒ज्ञस्याऽऽयु॑रनु॒ सं च॑रन्ति॥
त्रय॑स्त्रि॒ंशत्त॑न्त॒वो ये वि॑त॒त्रिरे॑ य इ॒मं य॒ज्ञं स्व॑धया॒ दद॑न्ते
तेषां॑ छि॒न्नं प्र॒त्येत॑द॒धामि॒ स्वाहा॑ घ॒र्मो दे॒वाः अ॒प्येतु॑॥ (४६)

अषाढ ओषधय उपचिन्वन्ति पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [१०]

वै॒श्वान॒रो न॑ ऊ॒त्याऽऽप्र॑ या॒तु परा॑वतः। अ॒ग्निरु॒क्थेन॑
वाह॑सा॥ ऋ॒तावा॑नं॒ वैश्वान॑रमृ॒तस्य॒ ज्योति॑ष॒स्पति॑म्।
अज॑स्रं घ॒र्ममी॑महे॥ वै॒श्वान॒रस्य॑ द॒ःसना॑भ्यो बृ॒हद॑रि॒णादे॑कः
स्वप॑स्य॒या क॒विः। उ॒भा पि॒तरा॑ म॒हय॑न्नजायता॒ग्निर्द्या॑वापृ॒थिवी॑
भूरि॑रेतसा॥ पृ॒ष्ठो दि॒वि पृ॒ष्ठो अ॒ग्निः पृ॒थिव्यां॑ पृ॒ष्ठो वि॒श्वा
ओष॑धी॒रा वि॑वेश। वै॒श्वान॒रः सह॑सा पृ॒ष्ठो अ॒ग्निः स नो॑ दि॒वा
स (४७)

रिषः पातु नक्तम्॥ जातो यदग्ने भुवना व्यख्यः पशुं न
 गोपा इर्यः परिज्मा। वैश्वानर ब्रह्मणे विन्द गातुं यूयं पात
 स्वस्तिभिः सदा नः॥ त्वमग्ने शोचिषा शोशुचान आ रोदसी
 अपृणा जायमानः। त्वं देवाः अभिशस्तेरमुञ्चो वैश्वानर
 जातवेदो महित्वा॥ अस्माकमग्ने मघवत्सु धारयानामि
 क्षत्रमजरः सुवीर्यम्। वयं जयेम शतिनः सहस्रिणं
 वैश्वानर (४८)

वाजमग्ने तवोतिभिः॥ वैश्वानरस्य सुमतौ स्याम
 राजा हिकं भुवनानामभिर्श्रीः। इतो जातो विश्वमिदं
 वि चष्टे वैश्वानरो यतते सूर्येण॥ अव ते हेडो वरुण
 नमोभिरव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः। क्षयन्नस्मभ्यमसुर प्रचेतो
 राजन्नेनासि शिश्रथः कृतानि॥ उदुत्तमं वरुण पाशमस्मद-
 वाधमं वि मध्यमं श्रथाय। अथा वयमादित्य (४९)

व्रते तवानागसो अदितये स्याम॥ दधिक्राव्णो अकारिषं
 जिष्णोरश्वस्य वाजिनः॥ सुरभि नो मुखां करत् प्र ण
 आयूँषि तारिषत्॥ आ दधिक्राः शवसा पञ्च कृष्टीः सूर्य
 इव ज्योतिषाऽपस्ततान। सहस्रसाः शतसा वाज्यर्वा पृणक्तु

मध्वा॒ समि॒मा वचा॑ऽसि॥ अ॒ग्निर्मूर्धा॑ भुवः॑। मरु॑तो॒ यद्ध॑ वो
दि॒वः सु॑म्रा॒यन्तो॒ हवा॑महे। आ तू न॒ (५०)

उप॑ गन्त॒न॥ या वः॑ शर्म॑ शश॒मानाय॑ सन्ति॑ त्रि॒धातू॑नि
दा॒शुषे॑ यच्छ॒ताधि॑। अ॒स्मभ्यं॑ तानि॑ मरु॒तो वि॑ यन्त
र॒यिं नो॑ धत्त॒ वृष॑णः सु॒वीर॑म्॥ अदि॑तिर्न उरुष्य॒त्वदि॑तिः
शर्म॑ यच्छतु। अदि॑तिः पा॒त्वऽह॑सः॥ म॒हीमू॒ षु मा॒तरऽ
सुव्र॑ताना॑मृ॒तस्य॑ पत्नी॒मव॑से हुवेम। तु॒वि॒क्ष॒त्राम॒जर॑न्ती-
मुरु॒चीऽ सु॑शर्माण॒मदि॑तिऽ सु॒प्रणी॑तिम्॥ सु॒त्रामा॑णं पृथि॒वीं
द्याम॑ने॒हसऽ सु॑शर्माण॒मदि॑तिऽ सु॒प्रणी॑तिम्। दै॒वीं नाव॑ऽ
स्वरि॒त्राम॑ना॒गस॑म॒स्रव॑न्ती॒मा रु॑हे॒मा स्व॒स्तये॑॥ इ॒माऽ
सु नाव॑माऽरु॒हऽ श॒तारि॑त्राऽ श॒तस्फ्या॑म्। अ॒च्छि॑द्रां
पा॒रयि॑ष्णुम्॥ (५१)

दिवा॒ स संह॑स्त्रिणं॒ वैश्वान॑राऽऽदित्य॒ तू नो॑ऽने॒हसऽ सु॑शर्माण॒मेका॒त्रवि॑ऽश॒तिश्च॑॥—[११]

॥षष्ठमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे षष्ठमः प्रश्नः॥

सं त्वा॑ सि॒श्चामि॒ यजु॑षा प्र॒जामा॑यु॒र्धनं॑ च। बृह॒स्पति॑प्रसूतो
यज॑मान इ॒ह मा रि॑षत्॥ आज्य॑मसि स॒त्यम॑सि
स॒त्यस्या॑ध्यक्षमसि ह॒विर॑सि वै॒श्वान॑रं वै॒श्वदे॑वमुत्पू॒तशु॑ष्मः
स॒त्यौजाः॑ सहो॑ऽसि सह॑मानमसि सह॒स्वारा॑तीः
सह॑स्वारातीयतः सह॑स्व पृ॒तनाः॑ सह॑स्व पृ॒तन्य॑तः।
सह॑स्ववीर्यमसि तन्मा॑ जि॒न्वाऽऽज्य॑स्याऽऽज्य॑मसि स॒त्यस्य॑
स॒त्यम॑सि स॒त्यायु॑- (१)

रसि स॒त्यशु॑ष्ममसि स॒त्येन॑ त्वा॒ऽभि घा॑रयामि तस्य॑ ते
भक्षी॑य

पश्चा॒नां त्वा वा॒तानां॑ य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
पश्चा॒नां त्व॑र्तूनां य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
पश्चा॒नां त्वा दि॒शां य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
पश्चा॒नां त्वा प॑ञ्चज॒नानां॑ य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
च॒रोस्त्वा प॑ञ्च॒बिल॑स्य य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
ब्रह्म॑णस्त्वा तेज॑से य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृह्णामि
क्ष॒त्रस्य॑ त्वौज॑से य॒न्त्राय॑ (२)

धु॒त्राय॑ गृह्णामि
वि॒शे त्वा॑ य॒न्त्राय॑ धु॒त्राय॑ गृह्णामि
सु॒वीर्या॑य त्वा गृह्णामि सुप्रजा॒स्त्वाय॑ त्वा गृह्णामि
रा॒यस्पोषा॑य त्वा गृह्णामि ब्रह्मवर्च॒साय॑ त्वा गृह्णामि
भूर॒स्माक॑ ह॒विर्दे॒वाना॑मा॒शिषो॑ यज॑मानस्य दे॒वाना॑ त्वा
दे॒वता॑भ्यो गृह्णामि का॒माय॑ त्वा गृह्णामि॥ (३)

सत्यायुरोजसे यन्त्राय त्रयस्त्रिंशच्च॥ [१]

ध्रु॒वोऽसि॑ ध्रु॒वोऽह॑ संजा॒तेषु॑ भूयासं
धीर॒श्चेत्ता॑ वसु॒विदु॒ग्रोऽस्यु॒ग्रोऽह॑ संजा॒तेषु॑ भूयास-
मु॒ग्रश्चेत्ता॑ वसु॒विद॑भि॒भूर॑स्यभि॒भूर॑ह संजा॒तेषु॑ भूयास-
मभि॒भूश्चेत्ता॑ वसु॒विद्यु॑नज्मि॑ त्वा ब्रह्म॑णा दै॒व्येन॑ ह॒व्याया॒स्मै
वोढ॒वे जा॑तवेदः। इन्धा॑नास्त्वा सुप्र॒जसः॑ सु॒वीरा॒ ज्योर्जी॑वेम
बलि॒हतो॑ व॒यं ते॑॥ यन्मे॑ अ॒ग्ने अ॒स्य य॒ज्ञस्य॑ रि॒ष्या- (४)

द्य॒द्वा स्क॑न्दा॒दाज्य॑स्यो॒त वि॑ष्णो। तेन॑ ह॒न्मि स॒पत्नं॑
दुर्म॑रा॒युमैनं॑ दधामि॒ निर्ऋ॑त्या उ॒पस्थे॑। भूर्भुवः॑ सुव॒रुच्छु॑ष्मो
अ॒ग्ने यज॑मानायैधि॒ निशु॑ष्मो अ॒भिदा॑स॒ते। अ॒ग्ने दे॒वैर्द्ध॑
मन्वि॑द्ध॒ मन्द्र॑जि॒ह्वा म॑र्त्यस्य ते होत॑र्मूर्ध॒न्ना जि॑घर्मि

रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय मनोऽसि प्राजापत्यं
मनसा मा भूतेनाऽऽविश वागस्यैन्द्री संपत्क्षयणी (५)

वाचा मैन्द्रियेणाऽऽविश
वसन्तमृतूनां प्रीणामि स मा प्रीतः प्रीणातु
ग्रीष्ममृतूनां प्रीणामि स मा प्रीतः प्रीणातु
वर्षा ऋतूनां प्रीणामि ता मा प्रीताः प्रीणन्तु
शरदमृतूनां प्रीणामि सा मा प्रीता प्रीणातु
हेमन्तशिशिरावृतूनां प्रीणामि तौ मा प्रीतौ प्रीणीता-
मग्नीषोमयोरहं देवयज्यया चक्षुष्मान् भूयासम्-
ग्रेरहं देवयज्ययान्नादो भूयासं (६)

दधिरेस्यदब्धो भूयास-
ममुं दमेयमग्नीषोमयोरहं देवयज्यया वृत्रहा भूयास-
मिन्द्राग्नियोरहं देवयज्ययैन्द्रियाव्यन्नादो भूयास-
मिन्द्रस्याहं देवयज्ययैन्द्रियावी भूयासं
महेन्द्रस्याहं देवयज्यया जेमानं महिमानं गमेयमग्नेः
स्विष्टकृतोऽहं देवयज्ययाऽऽयुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां
गमेयम्॥ (७)

रिष्याँश्सपत्नक्षयण्यन्नादो भूयासुः पट्विंशच्च॥ [२]

अग्निर्मा दुरि॑ष्टात् पातु सवि॑ताऽघश॑साद्यो मेऽन्ति॑ दूरै॑-
ऽराती॑यति॒ तमे॑तेन॒ जेष॑ः सुरू॑पवर्षवर्ण॒ एही॑मान् भ॒द्रान्
दुर्या॑ः अभ्ये॒हि मामनु॑व्रता॒ न्यु शी॑र्षाणि॒ मृद्व॑मिड॒ एह्यदि॑त
एहि॒ सर॑स्वत्येहि॒ रन्ति॑रसि॒ रम॑तिरसि॒ सूनर्य॑सि॒ जुष्टे॒ जुष्टि॑
तेऽशी॑योप॑हूत उप॒हूत॑ (८)

तैऽशी॑य सा मे स॒त्याशी॑रस्य॒ यज्ञ॑स्य॒ भूया॑दरे॒डता॒
मन॑सा॒ तच्छ॑केयं॒ यज्ञो॑ दिवः॑ रोह॒तु य॒ज्ञो दि॒वं गच्छ॑तु॒ यो
दे॒व्यान् पन्था॑स्तेन॒ यज्ञो॑ दे॒वाः अप्ये॑त्व॒स्मास्विन्द्र॑ इन्द्रि॒यं
द॑धात्व॒स्मान्नाय॑ उ॒त य॒ज्ञाः स॑चन्ताम॒स्मासु॑ सन्त्वा॒शिषः॑
सा नः॑ प्रि॒या सु॒प्रतू॑र्तिर्म॒घोनी॒ जुष्टि॑रसि॒ जुष॑स्व नो॒ जुष्टा॑
नो- (९)

ऽसि॒ जुष्टि॑ ते गमे॒यं मनो॑ ज्योति॑र्जुषता॒माज्यं॑ विच्छि॑न्नं
य॒ज्ञः समि॑मं द॑धातु। बृह॒स्पति॑स्तनुतामि॒मं नो॑ विश्वे॑ दे॒वा
इ॒ह मा॑दयन्ताम्॥ ब्र॒ध्न पि॒न्वस्व॑ दद॑तो मे॒ मा क्षा॑यि कुर्व॑तो मे॒
मोप॑दसत् प्र॒जाप॑तेर्भा॒गोऽस्य॑ूर्ज॒स्वान् पय॑स्वान् प्राणापा॒नौ मे॑
पाहि॑ समानव्या॒नौ मे॑ पा॒ह्युदान॑व्या॒नौ मे॑ पा॒ह्यक्षि॑तोऽस्य॒क्षित्यै॑

त्वा मा मै क्षेष्ठा अमुत्रामुष्मिन् लोके॥ (१०)

उपह्वं जुष्टं नस्त्वा षट् च॥ [३]

ब॒रुहिषोऽहं दैवय॒ज्यया॑ प्र॒जावा॑न् भूयासं नरा॒शंस॑स्याहं
दैवय॒ज्यया॑ पशुमान् भूयासम॒ग्नेः स्वि॑ष्टकृतोऽहं दैवय॒ज्यया॑-
ऽऽयु॑ष्मान् यज्ञेन॑ प्रति॒ष्ठां ग॑मेयम॒ग्नेर॒हमु॑ज्जि॒तिम॑नू॒ज्जेष॑
सोम॑स्याहमुज्जि॒तिम॑नू॒ज्जेषम॒ग्नेर॒हमु॑ज्जि॒तिम॑नू॒ज्जेषम॒ग्नीषोम॑यो-
र॒हमु॑ज्जि॒तिम॑नू॒ज्जेषमिन्द्रा॒ग्नीयो॑र॒हमु॑ज्जि॒तिम॑नू॒ज्जेषमिन्द्र॑स्याहमु-
(११)

ज्जि॒तिम॑नू॒ज्जेषं महेन्द्र॑स्याहमुज्जि॒तिम॑नू॒ज्जेषम॒ग्नेः स्वि॑ष्टकृतो-
ऽहमु॑ज्जि॒तिम॑नू॒ज्जेषं वाज॑स्य मा प्रस॒वेनो॑द्वाभे॒णोद॑ग्रभीत्।
अथा॑ सप॒त्नां इन्द्रो॑ मे नि॒ग्राभे॑णाध॒रां अकः॥ उ॒द्वाभं
च नि॒ग्राभं च ब्रह्म॑ दे॒वा अ॑वीवृधन्। अथा॑ सप॒त्नानिन्द्रा॒ग्नी
मै विषू॑चीना॒न्व्यस्य॑ताम्॥ ए॒मा अ॑गमन्ना॒शिषो॑ दोह॑कामा
इन्द्र॑वन्तो (१२)

वनामहे धुक्षीमहि प्र॒जामिष॑म्॥ रोहि॑तेन त्वाऽग्नि॒र्देवता॑
गम॑यतु हरि॒भ्यां त्वेन्द्रो॑ दे॒वता॑ गम॑य॒त्वेत॑शेन त्वा सूर्यो
दे॒वता॑ गम॑यतु वि ते॑ मु॒ञ्चामि र॒शना॑ वि र॒श्मीन् वि यो॒क्त्रा

यानि परिचर्तनानि धृत्तादस्मासु द्रविणं यच्च भद्रं प्र णो
 ब्रूताद्भागधान् देवतासु॥ विष्णोः शंयोरहं दैवयज्यया यज्ञेन
 प्रतिष्ठां गमेयुः सोमस्याहं दैवयज्यया (१३)

सुरेता रेतो धिषीय त्वष्टुरहं दैवयज्यया पशूनाः
 रूपं पुषेयं देवानां पत्नीरग्निर्गृहपतिर्यज्ञस्य मिथुनं तयोरहं
 दैवयज्यया मिथुनेन प्र भूयासं वेदोऽसि वित्तिरसि विदेय
 कर्मासि करुणमसि क्रियासः सनिरसि सनितासि सनेय
 घृतवन्तं कुलायिनः रायस्पोषः सहस्रिणं वेदो ददातु
 वाजिनम्॥ (१४)

इन्द्रस्याहमिन्द्रवन्तः सोमस्याहं दैवयज्यया चतुश्चत्वारिंशच्च॥ [४]

आ प्यायतां ध्रुवा घृतेन यज्ञं यज्ञं प्रति देवयज्यः।
 सूर्याया ऊधोऽदित्या उपस्थ उरुधारा पृथिवी यज्ञे
 अस्मिन्॥ प्रजापतेर्विभान्नामं लोकस्तस्मिंस्त्वा दधामि
 सह यजमानेन सदसि सन्मे भूयाः सर्वमसि सर्वं मे भूयाः
 पूर्णमसि पूर्णं मे भूया अक्षितमसि मा मे क्षेष्टाः प्राच्या
 दिशि देवा ऋत्विजो मार्जयन्तां दक्षिणायां (१५)

दिशि मासाः पितरो मार्जयन्तां प्रतीच्यां दिशि गृहाः
 पशवो मार्जयन्तामुदीच्यां दिश्याप ओषधयो वनस्पतयो
 मार्जयन्तामूर्ध्वायां दिशि यज्ञः संवत्सरो यज्ञपतिर्मार्जयन्तां
 विष्णोः क्रमोऽस्यभिमातिहा गायत्रेण छन्दसा पृथिवीमनु
 वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽस्यभिश्चिहा
 त्रैष्टुभेन छन्दसाऽन्तरिक्षमनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो
 विष्णोः क्रमोऽस्यरातीयतो हन्ता जागतेन छन्दसा दिवमनु
 वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽसि शत्रूयतो
 हन्ताऽऽनुष्टुभेन छन्दसा दिशोऽनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं
 द्विष्मः॥ (१६)

दक्षिणायां द्विष्मो विष्णोरेकान्त्रिंशच्च॥ [५]

अगन्म सुवः सुवरगन्म सन्दृशस्ते मा छिन्सि यत्ते
 तपस्तस्मै ते माऽऽवृक्षि सुभूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामायुर्धा
 अस्यायुर्मे धेहि वर्चोधा असि वर्चो मयि धेहीदमहममुं
 भ्रातृव्यमाभ्यो दिग्भ्योऽस्यै दिवोऽस्मादन्तरिक्षादस्यै पृथिव्या
 अस्मादन्नाद्यान्निर्भजामि निर्भक्तः स यं द्विष्मः। (१७)

सं ज्योतिषाऽभूवमैन्द्रीमावृतमन्वावर्ते समहं प्रजया सं
 मया प्रजा समहः रायस्पोषेण सं मया रायस्पोषः समिद्धो
 अग्ने मे दीदिहि समेद्धा ते अग्ने दीद्यासं वसुमान् यज्ञो
 वसीयान् भूयासमग्र आयूँषि पवस आ सुवोर्जमिषं च
 नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्॥ अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः
 सुवीर्यम्। (१८)

दधत् पोषः रयिं मयि। अग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं
 त्वया गृहपतिना भूयासः सुगृहपतिर्मया त्वं गृहपतिना
 भूयाः शतः हिमास्तामाशिषमा शासे तन्तवे ज्योतिष्मतीं
 तामाशिषमाशासेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीं कस्त्वा युनक्ति स त्वा
 विमुञ्चत्वग्ने व्रतपते व्रतमचारिषं तदशकं तन्मेऽराधि यज्ञो
 बभूव स आ (१९)

बभूव स प्र जज्ञे स वावृधे। स देवानामधिपतिर्बभूव
 सो अस्माः अधिपतीन् करोतु वयः स्याम पतयो
 रयीणाम्॥ गोमाँ अग्नेऽविमाँ अश्वी यज्ञो नृवत्सखा
 सदमिदप्रमृष्यः। इडावाँ एषो असुर प्रजावान् दीर्घो रयिः
 पृथुबुधः सभावान्॥ (२०)

द्विष्मः सुवीर्यं स आ पञ्चत्रिंशच्च॥ [६]

यथा वै संमृतसोमा एवं वा एते संमृतयज्ञा
यदंशपूर्णमासौ कस्य वाहं देवा यज्ञमा गच्छन्ति कस्य वा
न बहूनां यजमानानां यो वै देवताः पूर्वः परिगृह्णाति स एनाः
श्वो भूते यजत एतद्वै देवानामायतनं यदाहवनीयोऽन्तराग्नी
पशूनां गार्हपत्यो मनुष्याणामन्वाहार्यपचनः पितृणामग्निं
गृह्णाति स्व एवायतने देवताः परि (२१)

गृह्णाति ताः श्वो भूते यजते व्रतेन वै मेध्यो-
ऽग्निर्व्रतपतिर्ब्राह्मणो व्रतभृद् व्रतमुपैष्यन् ब्रूयादग्नें व्रतपते
व्रतं चरिष्यामीत्यग्निर्वै देवानां व्रतपतिस्तस्मा एव
प्रतिप्रोच्यं व्रतमालभते बर्हिषा पूर्णमासे व्रतमुपैति
वत्सैरमावास्यायामेतद्धेतयोरायतनमुपस्तीर्यः पूर्वश्चाग्निरपर-
श्चेत्याहुर्मनुष्या (२२)

इत्वा उपस्तीर्णमिच्छन्ति किमु देवा येषां नवावसान-
मुपास्मिञ्छ्वो यक्ष्यमाणे देवता वसन्ति य एवं
विद्वानग्निमुपस्तृणाति यजमानेन ग्राम्याश्च पशवो-
ऽवरुध्या आरण्याश्चेत्याहुर्यद्ग्राम्यानुपवसन्ति तेन ग्राम्यानव

रुन्धे यदारुण्यस्याश्जाति तेनारुण्यान् यदनाश्वानुपवसेत्
पितृदेवत्यः स्यादारुण्यस्याश्जातीन्द्रियं (२३)

वा आरुण्यमिन्द्रियमेवाऽऽत्मन् धत्ते यदनाश्वानुपवसेत्
क्षोधुकः स्याद्यदश्जीयाद्द्रुद्रौऽस्य पशूनभिमन्येतापोऽश्जाति
तन्नेवाशितं नेवानशितं न क्षोधुको भवति नास्य रुद्रः
पशूनभि मन्यते वज्रो वै यज्ञः क्षुत्खलु वै मनुष्यस्य
भ्रातृव्यो यदनाश्वानुपवसति वज्रेणैव साक्षात्क्षुधं भ्रातृव्यः
हन्ति॥ (२४)

परि मनुष्या इन्द्रियं साक्षात् त्रीणि च॥—————[७]

यो वै श्रद्धामनारभ्य यज्ञेन यजते नास्येष्टाय श्रद्धधतेऽपः
प्र णयति श्रद्धा वा आपः श्रद्धामेवाऽऽरभ्य यज्ञेन यजत
उभयेऽस्य देवमनुष्या इष्टाय श्रद्धधते तदाहुरति वा एता
वर्त्रेदन्त्यति वाचं मनो वावैता नाति नेदन्तीति मनसा प्र
णयतीयं वै मनो- (२५)

ऽनयैवैनाः प्र णयत्यस्कन्नहविर्भवति य एवं वेद
यज्ञायुधानि सम्भरति यज्ञो वै यज्ञायुधानि यज्ञमेव
तत्सम्भरति यदेकमेकं सम्भरेत् पितृदेवत्यानि स्युर्यत्सह

सर्वाणि मानुषाणि द्वेद्वे सम्भरति याज्यानुवाक्योरेव
 रूपं करोत्यथो मिथुनमेव यो वै दशं यज्ञायुधानि वेदं
 मुखतोऽस्य यज्ञः कल्पते स्फ्य- (२६)

श्च कपालानि चाग्निहोत्रहवणी च शूर्पं च कृष्णाजिनं
 च शम्यां चोलूखलं च मुसलं च दृषच्चोपला चैतानि वै
 दशं यज्ञायुधानि य एवं वेदं मुखतोऽस्य यज्ञः कल्पते
 यो वै देवेभ्यः प्रतिप्रोच्यं यज्ञेन यजते जुषन्तोऽस्य देवा
 हव्यः हविर्निरूप्यमाणमभि मन्त्रयेताग्निः होतारमिह तः
 हुव इति (२७)

देवेभ्य एव प्रतिप्रोच्यं यज्ञेन यजते जुषन्तोऽस्य देवा
 हव्यमेष वै यज्ञस्य ग्रहो गृहीत्वैव यज्ञेन यजते तदुदित्वा वाचं
 यच्छति यज्ञस्य धृत्या अथो मनसा वै प्रजापतिर्यज्ञमतनुत
 मनसैव तद्यज्ञं तनुते रक्षसां मनन्ववचाराय यो वै यज्ञं
 योगं आगते युनक्ति युक्ते युञ्जानेषु कस्त्वा युनक्ति स त्वां
 युनक्तित्याह प्रजापतिर्वै कः प्रजापतिनैवैनं युनक्ति युक्ते
 युञ्जानेषु॥ (२८)

प्रजापतिर्यज्ञानसृजताग्निहोत्रं चाग्निष्टोमं च पौर्णमासीं
 चोक्थ्यं चामावास्यां चातिरात्रं च तानुदमिमीत्
 यावदग्निहोत्रमासीत् तावानग्निष्टोमो यावती पौर्णमासी
 तावानुक्थ्यो यावत्यमावास्या तावानतिरात्रो य
 एवं विद्वानग्निहोत्रं जुहोति यावदग्निष्टोमेनोपाप्नोति
 तावदुपाप्नोति य एवं विद्वान् पौर्णमासीं यजते
 यावदुक्थ्येनोपाप्नोति (२९)

तावदुपाप्नोति य एवं विद्वानमावास्यां यजते
 यावदतिरात्रेणोपाप्नोति तावदुपाप्नोति परमेष्ठिनो वा एष
 यज्ञोऽग्र आसीत् तेन स परमां काष्ठामगच्छत् तेन प्रजापतिं
 निरवासाययत् तेन प्रजापतिः परमां काष्ठामगच्छत् तेनेन्द्र
 निरवासाययत् तेनेन्द्रः परमां काष्ठामगच्छत् तेनाग्नीषोमौ
 निरवासाययत् तेनाग्नीषोमौ परमां काष्ठामगच्छतां य (३०)

एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते परमामेव काष्ठां
 गच्छति यो वै प्रजातेन यज्ञेन यजते प्र प्रजया
 पशुभिर्मिथुनैर्जायते द्वादश मासाः संवत्सरो द्वादश
 द्वन्द्वानि दर्शपूर्णमासयोस्तानि सम्पाद्यानीत्याहुर्वत्सं

चोपावसृजत्युखां चाधि श्रयत्यव च हन्ति दृषदौ च
समाहन्त्यधि च वपते कपालानि चोप दधाति पुरोडाशं
चा- (३१)

धिश्रयत्याज्यं च स्तम्बयजुश्च हरत्यभि च गृह्णाति वेदिं
च परिगृह्णाति पत्नीं च सं नह्यति प्रोक्षणीश्चाऽऽसादयत्याज्यं
चैतानि वै द्वादश द्वन्द्वानि दर्शपूर्णमासयोस्तानि य
एव५ सम्पाद्य यजते प्रजातेनैव यज्ञेन यजते प्र प्रजया
पशुभिर्मिथुनैर्जायते॥ (३२)

उक्थ्येनोपाप्रोत्यंगच्छतां यः पुरोडाशं च चत्वारि५शच्च॥—————[१]

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽह५ संजातेषु भूयासमित्याह ध्रुवानेवैनान्
कुरुत उग्रोऽस्युग्रोऽह५ संजातेषु भूयासमित्याहाप्रतिवादिन
एवैनान्कुरुतेऽभिभूरस्यभिभूरह५ संजातेषु भूयासमित्याह
य एवैनं प्रत्युत्पिपीते तमुपास्यते युनज्मि त्वा ब्रह्मणा
दैव्येनेत्याहैष वा अग्रेर्योगस्तेनै- (३३)

वैनं युनक्ति यज्ञस्य वै समृद्धेन देवाः सुवर्गं
लोकमायन् यज्ञस्य व्यृद्धेनासुरान् पराभावयन् यन्मे
अग्रे अस्य यज्ञस्य रिष्यादित्याह यज्ञस्यैव तथ्समृद्धेन

यजमानः सुवर्गं लोकमेति यज्ञस्य व्यृद्धेन भ्रातृव्यान् परां
भावयत्यग्निहोत्रमेताभिर्व्याहृतीभिरुप सादयेद्यज्ञमुखं वा
अग्निहोत्रं ब्रह्मैता व्याहृतयो यज्ञमुख एव ब्रह्म (३४)

कुरुते संवत्सरे पर्यागत एताभिरेवोपसादयेद्
ब्रह्मणैवोभयतः संवत्सरं परिगृह्णाति दर्शपूर्णमासौ
चातुर्मास्यान्यालभमान एताभिर्व्याहृतीभिर् हवींष्यासाद-
येद्यज्ञमुखं वै दर्शपूर्णमासौ चातुर्मास्यानि ब्रह्मैता व्याहृतयो
यज्ञमुख एव ब्रह्म कुरुते संवत्सरे पर्यागत एताभिरेवासाद-
येद् ब्रह्मणैवोभयतः संवत्सरं परिगृह्णाति यद्वै यज्ञस्य साम्नां
क्रियते राष्ट्रं (३५)

यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छति यदृचा विशं यज्ञस्याऽ-
ऽशीर्गच्छत्यथ ब्राह्मणोऽनाशीर्केण यज्ञेन यजते
सामिधेनीरनुवक्ष्यन्नेता व्याहृतीः पुरस्तादध्याद् ब्रह्मैव
प्रतिपदं कुरुते तथा ब्राह्मणः साशीर्केण यज्ञेन यजते यं
कामयेत् यजमानं भ्रातृव्यमस्य यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छेदिति
तस्यैता व्याहृतीः पुरोऽनुवाक्यायां दध्याद् भ्रातृव्यदेवत्यां वै
पुरोऽनुवाक्यां भ्रातृव्यमेवास्य यज्ञस्या- (३६)

ऽऽशीर्गच्छति यान् कामयेत् यजमानान्त्समावत्येनान्
यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छेदिति तेषामेता व्याहृतीः पुरोऽनुवाक्याया
अर्धर्च एकां दध्याद्याज्यायै पुरस्तादेकां याज्याया अर्धर्च
एकां तथैनान्त्समावती यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छति यथा वै
पर्जन्यः सुवृष्टं वर्षत्येवं यज्ञो यजमानाय वर्षति
स्थलयोदकं परिगृह्णन्त्याशिषां यज्ञं यजमानः परिगृह्णाति
मनोऽसि प्राजापत्यं (३७)

मनसा मा भूतेनाऽऽविशेत्याहु मनो वै प्राजापत्यं
प्राजापत्यो यज्ञो मन एव यज्ञमात्मन् धत्ते वागस्यैन्द्री
संपत्क्षयणी वाचा मैन्द्रियेणाऽऽविशेत्याहैन्द्री वै
वाग्वाचमेवैन्द्रीमात्मन् धत्ते॥ (३८)

तेनैव ब्रह्मं राष्ट्रमेवास्यं यज्ञस्यं प्राजापत्यं षड्विंशच्च॥ [१०]

यो वै सप्तदशं प्रजापतिं यज्ञमन्वायत्तं वेदं प्रति यज्ञेन
तिष्ठति न यज्ञाद् भ्रंशत आ श्रावयेति चतुरक्षरमस्तु
श्रौषडिति चतुरक्षरं यजेति द्व्यक्षरं ये यजामह इति पञ्चाक्षरं
द्व्यक्षरो वेषद्वार एष वै सप्तदशः प्रजापतिर्यज्ञमन्वायत्तो य
एवं वेदं प्रति यज्ञेन तिष्ठति न यज्ञाद् भ्रंशते यो वै यज्ञस्य

प्रायणं प्रतिष्ठा- (३९)

मुदयनं वेद प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेन स॒ऽस्थां गच्छ॒त्या
 श्राव॑यास्तु श्रौष॒ड्यज॒ ये यजाम॑हे वष॒ट्कार॑ ए॒तद्वै य॒ज्ञस्य॑
 प्राय॑णमे॒षा प्रति॑ष्ठैतदुदयनं य एवं वेद प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेन
 स॒ऽस्थां गच्छ॑ति यो वै स॒नृता॑यै दोहं वेद दुह ए॒वैनां॑ य॒ज्ञो
 वै स॒नृताऽऽश्रा॑वयेत्यैवैनाम॑ह्वदस्तु (४०)

श्रौष॒डित्यु॒पावा॑स्रा॒ग्यजे॒त्युद॑नैषी॒द्ये यजाम॑ह इत्युपा॑स-
 दद्वष॒ट्कारेण॑ दो॒ग्येष॑ वै स॒नृता॑यै दोहो य एवं वेद दुह
 ए॒वैनां॑ दे॒वा वै स॒त्रमा॑सत॒ तेषां॑ दि॒शोऽद॑स्यन्त ए॒तामा॑र्द्रां
 प॒ङ्क्तिम॑पश्यन्ना श्राव॑येति पुरोवा॒तम॑जनयन्नस्तु श्रौष॒डित्य॒भ्र॑
 सम॑प्लावयन् यजेति वि॒द्युत॑- (४१)

म॒जनय॑न् ये यजाम॑ह इति प्राव॑र्षयन्भ्य॑स्तनयन्
 वष॒ट्कारेण॑ ततो॒ वै तेभ्यो॑ दि॒शः प्रा॒प्याय॑न्त॒ य एवं वेद॑
 प्रा॒स्मै दि॒शः प्या॑यन्ते प्र॒जाप॑तिं त्वोवेद॑ प्र॒जाप॑तिस्त्वं वेद॑
 यं प्र॒जाप॑तिर्वेद॑ स पु॒ण्यो भ॑वत्येष वै छ॒न्दस्य॑ः प्र॒जाप॑तिरा
 श्राव॑यास्तु श्रौष॒ड्यज॒ ये यजाम॑हे वष॒ट्कारो॑ य एवं वेद पु॒ण्यो
 भ॑वति वस॒न्त- (४२)

मृतूनां प्रीणा॒मीत्या॑हर्तवो॒ वै प्रया॒जा ऋ॒तूने॒व प्री॑णाति॒
 तैऽस्मै प्री॒ता यथा॑पूर्वं कल्पन्ते॒ कल्प॑न्तेऽस्मा ऋ॒तवो॒
 य एवं वेदा॒ग्नीषो॑मयो॒रहं॒ दे॒वय॒ज्यया॒ चक्षु॑ष्मान्
 भूया॑स॒मित्या॑हा॒ग्नीषो॑मा॒भ्यां॒ वै य॒ज्ञश्चक्षु॑ष्मान् ताभ्या॑मे॒व
 चक्षु॑रा॒त्मन् ध॑त्तेऽग्ने॒रहं॒ दे॒वय॒ज्यया॑न्ना॒दो भूया॑स॒मित्या॑हा॒ग्निर्वै
 दे॒वाना॑मन्ना॒दस्ते॒नैवा॒- (४३)

ऽन्नाद्य॑मा॒त्मन् ध॑त्ते द॒र्ब्धि॑र॒स्यद॑ब्धो भूया॑स॒ममुं
 द॑मे॒यमि॒त्याहै॒तया॒ वै द॒र्ब्ध्या दे॒वा अ॑सु॒रान॑द॒भ्रुवन्
 तयै॒व भ्रातृ॑व्यं द॒भ्रोत्य॒ग्नीषो॑मयो॒रहं॒ दे॒वय॒ज्यया॑ वृ॒त्रहा
 भूया॑स॒मित्या॑हा॒ग्नीषो॑मा॒भ्यां॒ वा इन्द्रो॑ वृ॒त्रम॑हन् ताभ्या॑मे॒व
 भ्रातृ॑व्यं॒ स्तृणु॑त इन्द्रा॒ग्नि॒यो॒रहं॒ दे॒वय॒ज्यये॑न्द्रि॒याव्य॑न्ना॒दो
 भूया॑स॒मित्या॑हेन्द्रि॒याव्यै॑वान्ना॒दो भ॑व॒तीन्द्र॑स्या॒- (४४)

ऽहं दे॒वय॒ज्यये॑न्द्रि॒यावी भूया॑स॒मित्या॑हेन्द्रि॒याव्यै॑व भ॑वति
 महे॒न्द्रस्या॒हं दे॒वय॒ज्यया॑ जे॒मानं॑ म॒हिमानं॑ ग॒मेय॒मित्या॑ह
 जे॒मानमे॒व म॑हि॒मानं॑ गच्छत्य॒ग्नेः स्वि॑ष्ट॒कृतो॒ऽहं दे॒वय॒ज्यया॑-
 ऽऽयु॑ष्मान् य॒ज्ञेन॑ प्रति॒ष्ठां ग॑मे॒यमि॒त्याहा॒युरे॒वात्मन् ध॑त्ते प्रति
 य॒ज्ञेन॑ तिष्ठति॥ (४५)

प्रतिष्ठामहदस्तु विद्युतं वसन्तमेवेन्द्रस्याऽऽष्टात्रिंशच्च॥ [११]

इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनेभ्यः। अस्माकमस्तु
केवलः॥ इन्द्रं नरो नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते
धियस्ताः। शूरो नृषांता शवसश्चकान आ गोमति व्रजे भजा
त्वं नः॥ इन्द्रियाणि शतक्रतो या ते जनेषु पञ्चसु। इन्द्र
तानि त आ वृणे॥ अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते
विश्वमनु वृत्रहत्यै। अनु (४६)

क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्यै॥ आ
यस्मिन्त्सप्त वासवास्तिष्ठन्ति स्वारुहो यथा। ऋषिर्ह
दीर्घश्रुतम इन्द्रस्य घर्मो अतिथिः॥ आमासु पक्वमैरय आ
सूर्यः रोहयो दिवि। घर्मं न सामन्तपता सुवृक्तिभिर्जुष्टं
गिर्वणसे गिरः॥ इन्द्रमिद्राथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिरर्किणः।
इन्द्रं वाणीरनूषत॥ गायन्ति त्वा गायत्रिणो- (४७)

चन्त्यर्कमर्किणः। ब्रह्माणस्त्वा शतक्रतुवुद्धः शमिव येमिरे॥
अहोमुचे प्र भरेमा मनीषामोषिष्ठदाब्ने सुमतिं गृणानाः।
इदमिन्द्र प्रति हव्यं गृभाय सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः॥
विवेष यन्मा धिषणा जजान स्तवै पुरा पार्यादिन्द्रमहः।

अ॒हंसो॑ यत्र॑ पी॒पर॒द्यथा॑ नो ना॒वेव॒ यान्त॑मु॒भये॑ हवन्ते॥ प्र
स॒म्राजं॑ प्रथ॒मम॑ध्व॒राणां॑- (४८)

म॒होमुचं॑ वृष॒भं य॒ज्ञिया॑नाम्। अ॒पां नपा॑तमश्विना
हय॑न्तम॒स्मिन्न॑र इन्द्रि॒यं ध॑त्त॒मोजः॑॥ वि न॑ इन्द्र॒ मृधो॑ जहि
नी॒चा यच्छ॑ पृतन्यतः। अ॒धस्प॑दं तमी॑ कृधि॒ यो अ॒स्मा
अ॒भिदा॑स॒ति॥ इन्द्र॑ क्ष॒त्रम॑भि॒ वाम॑मोजोऽजाय॒था वृष॑भ
च॒र्षणी॑नाम्। अ॒पा॒नुदो॑ ज॒न॒ममि॑त्रयन्त॒मुरु॑ दे॒वेभ्यो॑ अ॒कृणो॑रु
लो॒कम्॥ मृ॒गो न भी॑मः कु॒चरो॑ गि॒रिष्ठाः॑ प॒राव॑त - (४९)

आ ज॑गामा॒ पर॑स्याः। सृ॒क॒शाय॑ प॒विमि॑न्द्र ति॒ग्मं
वि श॒त्रून् ता॑दि॒ वि मृ॑धो॒ नुद॑स्व॥ वि श॒त्रून् वि मृ॑धो॒ नुद॑ वि
वृ॒त्रस्य॑ ह॒नू रु॑ज। वि म॒न्युमि॑न्द्र भा॒मितो॑ऽमि॒त्रस्या॑भि॒दास॑तः॥
त्रा॒तार॑मिन्द्र॒मवि॑तार॒मिन्द्र॑ ह॒वेह॑वे सु॒हव॑ शू॒रमि॑न्द्रम्। हु॒वे
नु श॒क्रं पु॑रु॒हूतमि॑न्द्र॑ स्व॒स्ति नो॑ म॒घवा॑ धा॒त्विन्द्रः॑॥ मा ते॑
अ॒स्या॑ (५०)

स॒हसा॑वन् परि॑ष्ठाव॒घाय॑ भूम॒ हरि॑वः प॒रादै॑। त्राय॑स्व
नोऽवृ॑केभिर्व॒रूथै॑स्तव॒ प्रिया॑सः॒ सूरि॑षु॒ स्याम॑॥ अ॒न॒वस्ते॑
रथ॑मश्व॒ाय तक्ष॑न् त्वष्टा॒ वज्रं॑ पु॒रुहू॑त द्यु॒मन्त॑म्। ब्र॒ह्माण॑ इन्द्र॑

म॒हय॑न्तो अ॒र्कैरव॑र्धय॒न्नह॑ये ह॒न्त॒वा उ॑॥ वृ॒ष्णे यत् ते॒ वृष॑णो
अ॒र्कम॑र्चा॒निन्द्र॑ ग्रावा॑णो अ॒दि॒तिः स॒जोषाः॑। अ॒न॒श्वासो॒ ये
प॒वयो॑ऽर॒था इन्द्रै॑षिता अ॒भ्यव॑र्तन्त॒ दस्यू॑न्॥ (५१)

वृ॒त्र॒ह॒त्ये॒जुं गाय॑त्रिणो॑ऽध्व॒राणां॑ प॒रा॒वतो॑ऽस्याम॒ष्टाच॑त्वारि॒शच्च॑॥ [१२]

॥सप्तमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे सप्तमः प्रश्नः॥

पा॒क॒य॒ज्ञं वा अ॒न्वाहि॑ताग्नेः प॒शव॑ उप॒ तिष्ठ॑न्त॒ इडा॒ खलु॑
वै पा॒क॒य॒ज्ञः सैषा॑ऽन्तरा॒ प्रया॑जानूया॒जान् यज॑मानस्य लो॒के-
ऽव॑हिता॒ तामा॑हि॒यमा॑णाम॒भि म॑न्त्रयेत् सु॒रूप॑वर्षवर्ण॒ एही॑ति
प॒शवो॒ वा इडा॑ प॒शूने॒वोप॑ ह॒यते॒ यज्ञं॑ वै दे॒वा अ॑दु॒हन् य॒ज्ञो-
ऽसु॑रा॒ अदु॑हत् तेऽसु॑रा य॒ज्ञदु॑ग्धाः प॒राऽभ॑वन् यो वै य॒ज्ञस्य॑
दोहं॑ वि॒द्वान् (१)

यज॑तेऽप्य॒न्यं यज॑मानं दुहे सा मे स॒त्याऽऽशी॒रस्य॑
य॒ज्ञस्य॑ भूया॒दित्या॑हैष वै य॒ज्ञस्य॑ दोह॒स्तेनै॑वैनं दुहे प्र॒त्ता
वै गौर्दु॑हे प्र॒त्तेडा॒ यज॑मानाय दुह ए॒ते वा इडा॑यै स्तना॒
इडोप॑हृतेति वा॒युर्व॒त्सो य॒र्हि हो॑तेडामुप॒ह्वये॑त् त॒र्हि

यजमानो होता॑रमीक्ष॑माणो वा॒युं मन॑सा ध्यायेन् (२)

मा॒त्रे व॒त्समु॒पाव॑सृजति॒ सर्वे॑ण॒ वै य॒ज्ञेन॑ दे॒वाः सु॒वर्गं
लो॒कमा॑यन् पा॒कय॑ज्ञेन॒ मन॑रश्चा॒म्यत्से॒डा॒ मनु॑मुपावर्तत॒
ता॒न्दे॒वासु॒रा व्य॑ह्वयन्त प्र॒तीचीं॑ दे॒वाः प॒राची॑मसु॒राः सा
दे॒वानु॑पावर्तत प॒शवो॑ वै तद्दे॒वान॑वृणत प॒शवो॑ऽसु॒रान॑जहुर्य॒
का॒मये॑ताप॒शुः स्या॒दिति॑ प॒राचीं॑ तस्ये॒डामु॑पह्वयेताप॒शुरे॒व
भ॑वति॒ यं (३)

का॒मये॑त प॒शुमा॑न्त्स्या॒दिति॑ प्र॒तीचीं॑ तस्ये॒डामु॑पह्वयेत
प॒शुमा॑ने॒व भ॑वति ब्रह्म॒वादि॑नो॒ वद॑न्ति स त्वा इ॒डामु॑पह्वयेत॒
य इ॒डामु॑पह्वयाऽऽत्मा॒नमि॒डाया॑मुपह्वयेतेति॒ सा नः॑ प्रि॒या
सुप्र॑तू॒र्तिर्म॑घोनीत्याहे॒डामे॑वोपह्वयाऽऽत्मा॒नमि॒डाया॑मुप॒ ह्वये॑ते
व्य॑स्तमि॒व वा ए॒तद्य॑ज्ञस्य॒ यदि॒डां सा॒मि प्रा॑श्नन्ति (४)

सा॒मि मा॑र्जयन्त ए॒तत् प्रति॑ वा अ॒सुरा॑णां य॒ज्ञो
व्य॑च्छिद्यत॒ ब्रह्म॑णा दे॒वाः सम॑दधुर्बृह॒स्पति॑स्तनुतामि॒मं न॒
इत्या॑ह ब्रह्म॒ वै दे॒वानां॑ बृह॒स्पति॑र्ब्रह्म॒णैव॑ य॒ज्ञः स॒न्दधा॑ति
विच्छि॑न्नं य॒ज्ञः समि॑मं द॒धात्वित्या॑ह स॒न्तत्यै॑ वि॒श्वे दे॒वा
इ॒ह मा॑दयन्ता॒मित्या॑ह स॒न्तत्यै॑व य॒ज्ञं दे॒वेभ्यो॑ऽनु॒ दिश॑ति॒ यां

वै (५)

य॒ज्ञे दक्षि॑णां ददा॑ति ताम॑स्य प॒शवोऽनु॑ सङ्क्राम॑न्ति स ए॒ष
ईजा॒नोऽप॒शुर्भा॑वु॒को यज॑मानेन॒ खलु॑ वै तत्कार्य॑मित्या॒हुर्यथा॑
देव॒त्रा दत्तं॑ कुर्वी॒ताऽऽत्मन्॑ प॒शून् र॒मये॑तेति॒ ब्रध्न॑ पि॒न्वस्वे॒त्याह॑
य॒ज्ञो वै ब्र॒ध्नो य॒ज्ञमे॒व तन्म॑हयत्यथो॒ देव॒त्रैव दत्तं॑ कुरु॒त
आ॒त्मन् प॒शून् र॒मय॑ते दद॑तो मे॒ मा क्षा॒यीत्या॒हाक्षि॑तिमे॒वोपै॑ति
कुर्व॑तो मे॒ मोप॑ दस॒दित्या॑ह भू॒मान॑मे॒वोपै॑ति॥ (६)

विद्वान्याये चं प्राश्नन्ति यां वै म॒ एका॒न्नवि॑शतिश्च॥ [१]

स॒ऽश्र॑वा ह सौव॑र्चन॒सस्तुमि॑ञ्जमौपो॑दितिमुवाच
यथ्स॒त्रिणा॑ होताऽभूः॒ कामि॑डा॒मुपा॑हृथा इति॒ तामुपा॑हृ इति॒
होवाच॒ या प्रा॑णेन॒ देवान् दा॑धार॒ व्याने॑न॒ मनु॑ष्या॒नपा॑नेन॒
पितृ॑निति॒ छिन॑त्ति॒ सा न छि॑न॒त्ती (३) इति॒ छिन॑त्तीति॒
होवाच॒ शरी॑रं वा अ॒स्यै तदुपा॑हृथा इति॒ होवाच॒ गौर्वा - (७)

अ॒स्यै शरी॑रं गां वाव॒ तौ तत्पर्य॑वदतां॒ या य॒ज्ञे दी॑यते॒ सा
प्रा॑णेन॒ देवान् दा॑धार॒ यया॑ मनु॒ष्या जी॑वन्ति॒ सा व्या॑नेन॒
मनु॑ष्यान्॒ यां पितृ॑भ्यो॒ घ्नन्ति॒ साऽपा॑नेन॒ पितृ॑न् य ए॒वं
वेद॑ पशु॒मान् भव॑त्यथ॒ वै तामुपा॑हृ इति॒ होवाच॒ या प्र॒जाः

प्रभवंतीः प्रत्याभवतीत्यन्नं वा अस्यै त- (८)

दुपाह्वा इति होवाचौषधयो वा अस्या अन्नमौषधयो वै प्रजाः प्रभवंतीः प्रत्या भवन्ति य एवं वेदान्नादो भवत्यथ वै तामुपाह्व इति होवाच या प्रजाः पराभवन्तीरनुगृह्णाति प्रत्याभवन्तीर्गृह्णातीति प्रतिष्ठां वा अस्यै तदुपाह्वा इति होवाचेयं वा अस्यै प्रतिष्ठे- (९)

-यं वै प्रजाः पराभवन्तीरनुगृह्णाति प्रत्याभवन्तीर्गृह्णाति य एवं वेद प्रत्येव तिष्ठत्यथ वै तामुपाह्व इति होवाच यस्यै निक्रमणे घृतं प्रजाः सञ्जीवन्तीः पिबन्तीति छिनत्ति सा न छिनत्ती (३) इति न छिनत्तीति होवाच प्र तु जनयतीत्येष वा इडामुपाह्वा इति होवाच वृष्टिर्वा इडा वृष्ट्यै वै निक्रमणे घृतं प्रजाः सञ्जीवन्तीः पिबन्ति य एवं वेद प्रैव जायतेऽन्नादो भवति॥ (१०)

गोर्वा अस्यै तत् प्रतिष्ठाऽह्वा इति विश्वतिश्च॥ [२]

परोक्षं वा अन्ये देवा इज्यन्ते प्रत्यक्षमन्ये यद्यजते य एवं देवाः परोक्षमिज्यन्ते तानेव तद्यजति यदन्वाहार्यमाहरत्येते वै देवाः प्रत्यक्षं यद् ब्राह्मणास्तानेव तेन प्रीणात्यथो

दक्षिणैवा॒स्यैषा॒ऽथो य॒ज्ञस्यै॒व छि॒द्रमपि॑ दधाति॒ यद्वै य॒ज्ञस्य॑
 क्रूरं॒ यद्विलि॑ष्टं॒ तद॑न्वाहार्येणा- (११)

न्वाहर॑ति॒ तद॑न्वाहार्यस्यान्वाहार्यत्वं दे॒वदू॒ता वा ए॒ते
 यदृ॒त्विजो॒ यद॑न्वाहार्यमा॒हर॑ति दे॒वदू॒ताने॒व प्री॑णाति
 प्र॒जाप॑तिर्दे॒वेभ्यो॑ य॒ज्ञान् व्यादि॑श॒त्स रि॑रिचानो॑ऽमन्यत॒
 स ए॒तम॑न्वाहार्यमभ॑क्तमपश्यत् तमा॒त्मन्न॑धत्त॒ स वा ए॒ष
 प्रा॑जाप॒त्यो यद॑न्वाहार्यो॑ यस्यै॒वं वि॒दुषो॑ऽन्वाहार्य॑ आ॒ह्रिय॑ते
 सा॒क्षादे॒व प्र॒जाप॑तिमृ॒ध्नोत्य॑परि॒मितो नि॒रुप्यो॑ऽपरि॒मितः
 प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाप॑ते- (१२)

रा॒ष्ट्यै दे॒वा वै यद्य॒ज्ञेऽकु॑र्वत् तद॒सुरा॑ अकुर्वत् ते दे॒वा ए॒तं
 प्रा॑जाप॒त्यम॑न्वाहार्यमपश्यन् तम॒न्वाहर॑न्त॒ ततो॑ दे॒वा अभ॑वन्
 परा॒सुरा॑ यस्यै॒वं वि॒दुषो॑ऽन्वाहार्य॑ आ॒ह्रिय॑ते भव॑त्या॒त्मना॒
 परा॑स्य॒ भ्रातृ॑व्यो भवति य॒ज्ञेन॒ वा इ॒ष्टी प॒क्केन॑ पू॒र्त्ती यस्यै॒वं
 वि॒दुषो॑ऽन्वाहार्य॑ आ॒ह्रिय॑ते स त्वे॒वेष्टा॑पू॒र्त्ती प्र॒जाप॑तेर्भा॒गो-
 ऽसी॑- (३)

त्या॑ह प्र॒जाप॑तिमे॒व भा॑ग॒धेये॑न॒ सम॑र्धय॒त्यू॒र्जस्वा॑न्

पयस्वानित्याहोर्जमेवास्मिन् पयो दधाति प्राणापानौ मे
पाहि समानव्यानौ मे पाहीत्याहाऽऽशिषमेवैतामा शास्ते-
ऽक्षितोऽस्यक्षित्यै त्वा मा मे क्षेष्टा अमुत्रामुष्मिल्लोके इत्याह
क्षीयते वा अमुष्मिल्लोकेऽन्नमितः प्रदानं ह्यमुष्मिल्लोके
प्रजा उपजीवन्ति यदेवमभिमृशत्यक्षितिमेवैनद्रमयति
नास्यामुष्मिल्लोकेऽन्नं क्षीयते॥ (१४)

अन्वाहार्येण प्रजापतेरसि ह्यमुष्मिल्लोके पञ्चदश च॥ [३]

बर्हिषोऽहं देवयज्यया प्रजावान् भूयासमित्याह
बर्हिषा वै प्रजापतिः प्रजा असृजत तेनैव प्रजाः सृजते
नराशंसस्याहं देवयज्यया पशुमान् भूयासमित्याह
नराशंसैन वै प्रजापतिः पशूनसृजत तेनैव पशून्सृजते-
ऽग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्ययाऽऽयुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां
गमेयमित्याहाऽऽयुरेवात्मन् धत्ते प्रति यज्ञेन तिष्ठति
दर्शपूर्णमासयोर्- (१५)

वै देवा उज्जितिमनूदजयन् दर्शपूर्णमासाभ्यामसुरानपा-
नुदन्ताग्नेरहमुज्जितिमनूजैषमित्याह दर्शपूर्णमासयोरेव
देवतानां यजमान उज्जितिमनूजयति दर्शपूर्णमासाभ्यां

भ्रातृव्या॒नपं॑ नुद॒ते वाज॑वतीभ्यां व्यू॒ह॒त्यन्नं॑ वै वाजोऽन्नमे॒वाव॑-
रुन्धे॒ द्वाभ्यां॑ प्रति॒ष्ठित्यै॒ यो वै य॒ज्ञस्य॒ द्वौ दोहौ॑ वि॒द्वान्
यज॑त उभ॒यत॑ - (१६)

ए॒व य॒ज्ञं दु॒हे पु॒रस्ता॑च्चो॒परि॑ष्टाच्चै॒ष वा अ॒न्यो य॒ज्ञस्य॒ दोह॑
इडा॒याम॒न्यो य॒र्हि होता॑ यज॑मानस्य॒ नाम॑ गृह्णी॒यात् तर्हि॑
ब्रू॒यादे॒मा अ॒ग्नन्ना॒शिषो॑ दोह॑कामा॒ इति॑ स॒स्तुता॑ ए॒व दे॒वता॑
दु॒हेऽथो॑ उभ॒यत॑ ए॒व य॒ज्ञं दु॒हे पु॒रस्ता॑च्चो॒परि॑ष्टाच्च॒ रोहि॑तेन
त्वाऽग्नि॑र्दे॒वता॑ गम॒य॒त्वित्या॑है॒ते वै दे॒वाश्वा॑ - (१७)

यज॑मानः प्र॒स्त॒रो यदे॒तैः प्र॒स्तरं॑ प्र॒हर॑ति दे॒वाश्चै॒रे॒व
यज॑मानः सु॒व॒र्गं लो॒कं ग॑म॒यति॒ वि ते॑ मु॒ञ्चामि॒ रश्ना॑ वि
र॒श्मी॒नित्या॑है॒ष वा अ॒ग्नेर्वि॑मो॒कस्ते॒नैवैनं॑ वि मु॒ञ्चति॒ विष्णोः॑
शं॒यो॒र॒हं दे॒वय॒ज्यया॑ य॒ज्ञेन॑ प्रति॒ष्ठां ग॑मे॒यमित्या॑ह॒ यज्ञो॑ वै
विष्णु॑र्य॒ज्ञ ए॒वान्त॑तः प्र॒ति ति॑ष्ठति॒ सोम॑स्या॒हं दे॒वय॒ज्यया॑
सु॒रेता॑ - (१८)

रेतो॑ धिषी॒येत्या॑ह॒ सोमो॑ वै रे॒तो॒धास्ते॒नैव॑ रे॒त आ॒त्मन्
ध॒त्ते त्वष्ट॑र॒हं दे॒वय॒ज्यया॑ प॒शूना॑ रूपं पु॒षेय॑मित्या॒ह
त्वष्टा॑ वै प॒शूनां॑ मि॒थुना॑ना॒ रूप॑कृ॒त्तेनै॒व प॒शूना॑

रूपमात्मन् धत्ते देवानां पत्नीरग्निर्गृहपतिर्यज्ञस्य मिथुनं
तयोरहं देवयज्यया मिथुनेन प्र भूयासमित्याहैतस्माद्वै
मिथुनात्प्रजापतिर्मिथुनेन (१९)

प्राजायत तस्मादेव यजमानो मिथुनेन प्र जायते वेदो-
ऽसि वित्तिरसि विदेयेत्याह वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं
वेद्यमविन्दन्त तद्वेदस्य वेदत्वं यद्यद् भ्रातृव्यस्याभिध्यायेत्
तस्य नामं गृहीयात् तदेवास्य सर्वं वृद्धे घृतवन्तं कुलायिनः
रायस्पोषः सहस्रिणं वेदो ददातु वाजिनमित्याह प्र सहस्रं
पशूनां प्रोत्यास्यं प्रजायां वाजी जायते य एवं वेद॥ (२०)

दृशपूर्णमासयोरुभयतो देवाश्चाः सुरेताः प्रजापतिर्मिथुनेनाऽऽप्रोत्यष्टौ च॥ [४]

ध्रुवां वै रिच्यमानां यज्ञोऽनु रिच्यते यज्ञं यजमानो
यजमानं प्रजा ध्रुवामाप्यायमानां यज्ञोऽन्वा प्यायते यज्ञं
यजमानो यजमानं प्रजा आ प्यायतां ध्रुवा घृतेनेत्याह
ध्रुवामेवाऽऽप्याययति तामाप्यायमानां यज्ञोऽन्वा प्यायते यज्ञं
यजमानो यजमानं प्रजाः प्रजापतेर्विभान्नामं लोकस्तस्मिं
स्त्वा दधामि सह यजमानेने- (२१)

त्याहायं वै प्रजापतेर्विभान्नामं लोकस्तस्मिन्नेवैनं

दधाति सुह यजमानेन रिच्यत इव वा एतद्यद्यजते
यद्यजमानभागं प्राश्नात्यात्मानमेव प्रीणात्येतावान् वै यज्ञो
यावान् यजमानभागो यज्ञो यजमानो यद्यजमानभागं
प्राश्नाति यज्ञ एव यज्ञं प्रतिष्ठापयत्येतद्वै सूयवस॑ सोदकं
यद्वरुहिश्चाऽऽपश्चैतद् (२२)

यजमानस्याऽऽयतनं यद्वेदिर्यत् पूर्णपात्रमन्तर्वेदि
निनयति स्व एवाऽऽयतने सूयवस॑ सोदकं कुरुते
सदसि सन्मे भूया इत्याहाऽऽपो वै यज्ञ आपोऽमृतं
यज्ञमेवामृतमात्मन्धत्ते सर्वाणि वै भूतानि व्रतमुपयन्तमनूपं
यन्ति प्राच्यां दिशि देवा ऋत्विजो मार्जयन्तामित्याहैष वै
दर्शपूर्णमासयोरवभृथो (२३)

यान्येवैनं भूतानि व्रतमुपयन्तमनूपयन्ति तैरेव
सहावभृथमवैति विष्णुमुखा वै देवाश्छन्दोभिरिमाल्लोकाननप-
ज्यमभ्यजयन् यद्विष्णुक्रमान् क्रमते विष्णुरेव भूत्वा
यजमानश्छन्दोभिरिमाल्लोकाननपज्यमभि जयति विष्णोः
क्रमोऽस्यभिमातिहेत्याह गायत्री वै पृथिवी त्रैष्टुभमन्तरिक्षं
जागती द्यौरानुष्टुभीर्दिशश्छन्दोभिरेवेमाल्लोकान् यथापूर्वमभि

जयति॥ (२४)

इत्येतदवभृथो दिशः सप्त च॥ [५]

अगन्म सुवः सुवर्गन्मेत्याह सुवर्गमेव लोकमेति
सन्दृशस्ते मा छिन्सि यत्ते तपस्तस्मै ते मा
वृक्षीत्याह यथायजुरेवैतत्सुभूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामायुर्धा
अस्यायुर्मे धेहीत्याहाऽऽशिषमेवैतामा शास्ते प्र वा
एषोऽस्माल्लोकाच्च्यवते यो (२५)

विष्णुक्रमान् क्रमते सुवर्गाय हि लोकाय विष्णुक्रमाः
क्रम्यन्ते ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वे विष्णुक्रमान्
क्रमेत य इमाल्लोकान् भ्रातृव्यस्य संविद्य पुनरिमं
लोकं प्रत्यवरोहेदित्येष वा अस्य लोकस्य प्रत्यवरोहो
यदाहेदमहममुं भ्रातृव्यमाभ्यो दिग्भ्योऽस्यै दिव इतीमानेव
लोकान्भ्रातृव्यस्य संविद्य पुनरिमं लोकं प्रत्यवरोहति
सं (२६)

ज्योतिषाऽभूवमित्याहास्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठत्यैन्द्रीमा-
वृतमन्वावर्त इत्याहासौ वा आदित्य इन्द्रस्तस्यैवाऽऽ-
वृतमनु पर्यावर्तते दक्षिणा पर्यावर्तते स्वमेव वीर्यमनु

पर्यावर्तते तस्माद्वक्षिणोऽर्ध आत्मनो वीर्यावत्तरोऽथो
 आदित्यस्यैवाऽऽवृतमनु पर्यावर्तते समहं प्रजया सं मया
 प्रजेत्याहाऽऽशिष- (२७)

मेवैतामा शास्ते समिद्धो अग्ने मे दीदिहि समेद्धा
 ते अग्ने दीद्यासमित्याह यथायजुरेवैतद्वसुमान् यज्ञो
 वसीयान् भूयासमित्याहाऽऽशिषमेवैतामा शास्ते बहु वै
 गार्हपत्यस्यान्ते मिश्रमिव चर्यत आग्निपावमानीभ्यां
 गार्हपत्यमुप तिष्ठते पुनात्येवाग्निं पुनीत आत्मानं द्वाभ्यां
 प्रतिष्ठित्या अग्ने गृहपत इत्याह (२८)

यथायजुरेवैतच्छतं हिमा इत्याह शतं त्वा
 हेमन्तानिन्धिषीयेति वावैतदाह पुत्रस्य नाम गृह्णात्यन्नादमेवैनं
 करोति तामाशिषमा शासे तन्तवे ज्योतिष्मतीमिति
 ब्रूयाद्यस्य पुत्रोऽजातः स्यात् तेजस्व्येवास्य ब्रह्मवर्चसी
 पुत्रो जायते तामाशिषमा शासेऽमुष्मे ज्योतिष्मतीमिति
 ब्रूयाद्यस्य पुत्रो (२९)

जातः स्यात् तेज एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति यो वै यज्ञं
 प्रयुज्य न विमुञ्चत्यप्रतिष्ठानो वै स भवति कस्त्वा युनक्ति स

त्वा वि मुञ्चत्वित्याह प्रजापतिर्वै कः प्रजापतिनैवैनं युनक्तिं
प्रजापतिना वि मुञ्चति प्रतिष्ठित्या ईश्वरं वै व्रतमविसृष्टं
प्रदहोऽग्ने॑ व्रतपते व्रतमचारिषमित्याह व्रतमेव (३०)

वि सृजते शान्त्या अप्रदाहाय पराङ् वाव यज्ञ एति
न नि वर्तते पुनर्यो वै यज्ञस्य पुनरालम्भं विद्वान् यजते
तमभि नि वर्तते यज्ञो बभूव स आ बभूवेत्याहैष वै यज्ञस्य
पुनरालम्भस्तेनैवैनं पुनरालभतेऽनवरुद्धा वा एतस्य विराड्
आहिताग्निः सन्नसभः पशवः खलु वै ब्राह्मणस्य सभेष्वा
प्राङुत्क्रम्य ब्रूयाद्गोमां अग्नेऽविमां अश्वी यज्ञ इत्यव
सभां रुन्धे प्र सहस्रं पशूनां प्रोत्यास्य प्रजायां वाजी
जायते॥ (३१)

यः स माशिषं गृहपतु इत्याह यस्य पुत्रो व्रतमेव खलु वै चतुर्विंशतिश्च॥—[६]

देवं सवितुः प्रसुव यज्ञं प्रसुव यज्ञपतिं भगाय दिव्यो
गन्धर्वः। केतपूः केतं नः पुनातु वाचस्पतिर्वाचमद्य स्वदाति
नः॥ इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं बध्यात्॥
वाजस्य नु प्रसवे मातरं महीमदितिं नाम वचसा करामहे।
यस्यामिदं विश्वं भुवनमाविवेश तस्यां नो देवः सविता धर्म

साविषत्॥ अ- (३२)

फस्वन्तरमृतमप्सु भेषजमपामुत प्रशस्तिष्वश्वा भवथ
वाजिनः॥ वायुर्वा त्वा मनुर्वा त्वा गन्धर्वाः सप्तविंशतिः। ते
अग्रे अश्वमायुञ्जन्ते अस्मिञ्जवमादधुः॥ अपा नपादाशुहेमन्
य ऊर्मिः ककुद्भान् प्रतूर्तिर्वाजसातमस्तेनायं वाजं सेत्॥
विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमस्यङ्कौ
न्यङ्कावभितो रथं यौ ध्वान्तं वाताग्रमनु सञ्चरन्तौ
दूरेहेतिरिन्द्रियावाप्सतत्री ते नोऽग्रयः पप्रयः पारयन्तु॥ (३३)

अप्सु न्यङ्कौ पञ्चदश च॥ [७]

देवस्याहं सवितुः प्रसवे बृहस्पतिना वाजजिता वाजं
जेषं देवस्याहं सवितुः प्रसवे बृहस्पतिना वाजजिता
वर्षिष्ठं नाकं रुहेयमिन्द्राय वाचं वदतेन्द्रं वाजं
जापयतेन्द्रो वाजमजयित्। अश्वाजनि वाजिनि वाजेषु
वाजिनीवत्यश्वांश्चसमथ्सु वाजय॥ अर्वाऽसि सप्तिरसि
वाज्यसि वाजिनो वाजं धावत मरुतां प्रसवे जयत वि
योजना मिमीध्वमध्वनः स्कन्नीत (३४)

काष्ठां गच्छत वाजेवाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा

अमृता ऋतज्ञाः॥ अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात
 पृथिभिर्देवयानैः॥ ते नो अर्वन्तो हवनश्रुतो हवं विश्वे शृण्वन्तु
 वाजिनः॥ मितद्रवः सहस्रसा मेधसाता सनिष्यवः। महो
 ये रत्नं॑ समिथेषु जग्निरे शं नो भवन्तु वाजिनो हवेषु॥
 देवताता मितद्रवः स्वर्काः। जम्भयन्तोऽहिं वृकं॑ रक्षांसि
 सनेम्यस्मद्युयवन्न- (३५)

मीवाः॥ एष स्य वाजी क्षिपणिं तुरण्यति ग्रीवायां
 बद्धो अपिकक्ष आसनि। क्रतुं दधिका अनु सन्तवीत्वत्
 पथामङ्काः॑ स्यन्वापनीफणत्॥ उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः
 पूर्णं न वेरनु वाति प्रगर्धिनः। श्येनस्यैव ध्रजतो अङ्कसं
 परि दधिकाव्णः सहोर्जा तरित्रतः॥ आ मा वाजस्य
 प्रसवो जगम्यादा द्यावापृथिवी विश्वशम्भू। आ मा गन्तां
 पितरां (३६)

मातरा चाऽऽमा सोमो अमृतत्वाय गम्यात्॥
 वाजिनो वाजजितो वाजं॑ सरिष्यन्तो वाजं जेष्यन्तो
 बृहस्पतेर्भागमव जिघ्रत वाजिनो वाजजितो वाजं॑
 ससृवांसो वाजं जिगिवांसो बृहस्पतेर्भागे नि मृद्वमियं

वः सा स॒त्या स॒न्धाऽभू॒द्यामिन्द्रे॑ण स॒मध॑ध्व॒मजी॑जिपत
वनस्पतय॒ इन्द्रं॑ वाजं॒ विमु॑च्यध्वम्॥ (३७)

स्क॒न्नीत॒ युय॑व॒न्मि॒तरा॒ द्विच॑त्वारि॒शच्च॥ [८]

क्ष॒त्रस्यो॑ल्ब॒मसि॑ क्ष॒त्रस्य॑ योनि॑रसि॒ जाय॑ एहि॒ सुवो॑
रोहा॑व॒ रोहा॑व॒ हि सुव॑र॒हं ना॑वुभयोः सुवो॑ रोक्ष्यामि॒ वाजं॑श्च
प्रस॒वश्चा॑पिजश्च॒ क्रतु॑श्च॒ सुव॑श्च॒ मूर्धा च॒ व्यश्जि॑यश्चाऽ-
ऽन्त्याय॑नश्चान्त्य॑श्च भौव॑नश्च॒ भुव॑न॒श्चाधि॑पतिश्च। आयु॑र्य॒ज्ञेन॑
कल्प॑तां प्रा॒णो य॒ज्ञेन॑ कल्प॑तामपा॒नो - (३८)

य॒ज्ञेन॑ कल्प॑तां व्या॒नो य॒ज्ञेन॑ कल्प॑तां चक्षु॑र्य॒ज्ञेन॑
कल्प॑ता॒ऽश्रो॑त्रं॒ य॒ज्ञेन॑ कल्प॑तां मनो॑ य॒ज्ञेन॑ कल्प॑तां
वाग्य॒ज्ञेन॑ कल्प॑तामा॒त्मा य॒ज्ञेन॑ कल्प॑तां य॒ज्ञो य॒ज्ञेन॑
कल्प॑ता॒ऽसुव॑र्दे॒वाऽअ॑गन्मा॒मृता॑ अभू॒म प्र॒जाप॑तेः प्र॒जा
अ॒भू॒म सम॑हं प्र॒जया॑ सं मया॑ प्र॒जा सम॑ह॒ऽरा॒यस्पोषे॑ण
सं मया॑ रा॒यस्पोषो॑ऽन्नाय॑ त्वाऽन्नाद्या॑य त्वा॒ वाजा॑य त्वा
वाज॑जित्या॒यै त्वा॒ऽमृत॑मसि॒ पुष्टि॑रसि प्र॒जन॑नमसि॥ (३९)

अ॒पा॒नो वाजा॑य॒ नव॑ च॥ [९]

वाज॑स्ये॒मं प्र॑स॒वः सु॑षुवे॒ अग्रे॑ सोम॒ऽराजा॑न॒मोष॑धीष्व॒प्सु।

ता अ॒स्मभ्यं॑ म॒धु॒मती॑र्भवन्तु व॒यः॑ र॒ष्ट्रे जा॑ग्रियाम पुरोहि॑ताः॥
 वाज॑स्येदं प्र॒स॒व आ ब॑भूवे॒मा च॒ विश्वा॒ भुव॑नानि स॒र्वतः॑।
 स वि॒राजं॑ पर्येति प्रजा॒नन् प्र॒जां पु॒ष्टिं वर्ध॑यमानो अ॒स्मे॥
 वाज॑स्ये॒मां प्र॒स॒वः शि॑श्रिये दि॒वमि॒मा च॒ विश्वा॒ भुव॑नानि
 स॒म्राट्। अदि॑त्सन्तं दापयतु प्रजा॒नन् र॒यिं (४०)

च॒ नः॒ सर्व॑वीरां॒ नि य॑च्छतु॥ अ॒ग्ने अ॒च्छा व॒देह॑ नः॒ प्रति॑
 नः सु॒मना॑ भव। प्र णो॑ यच्छ भुव॒स्पते॑ धन॒दा अ॑सि न॒स्त्वम्॥
 प्र णो॑ यच्छत्व॒र्यमा॑ प्र भगुः॒ प्र बृ॒ह॒स्पतिः॑। प्र दे॒वाः प्रो॒त
 सू॒नृता॑ प्र वाग्दे॒वी द॑दातु नः॥ अ॒र्य॒मणं॑ बृ॒ह॒स्पति॑मिन्द्रं दाना॑य
 चोद॑य। वाचं॒ विष्णु॑ः सर॑स्वती॒ सवि॑तारं (४१)

च वा॒जिन॑म्॥ सोम॑ः राजा॑नं वरु॑णम॒ग्निम॒न्वार॑भामहे।
 आ॒दि॒त्यान् विष्णु॑ः सूर्यं॑ ब्र॒ह्माणं॑ च॒ बृ॒ह॒स्पति॑म्॥ दे॒वस्य॑ त्वा
 सवि॑तुः प्र॒स॒वेऽश्वि॑नो॒र्बाहु॑भ्यां॒ पू॒ष्णो ह॒स्ताभ्या॑ः सर॑स्वत्यै
 वा॒चो य॒न्तुर्य॒त्रेणा॑ग्नेस्त्वा॒ साम्रा॑ज्येना॒भिषि॑श्चामीन्द्र॑स्य
 बृ॒ह॒स्पते॑स्त्वा॒ साम्रा॑ज्येना॒भिषि॑श्चामि॥ (४२)

र॒यिः॑ स॒वितार॑ः ष॒ट्त्रिं॑शच्च॥ [१०]

अ॒ग्निरेका॑क्षरेण॒ वाच॑मुद॒जय॑द॒श्विनौ॒ द्य॑क्षरेण प्राणापा॒ना-

वुद॑जयतां॒ विष्णु॑स्य॒क्षरेण॒ त्री॒ल्लो॑कानुद॑जय॒त्सोम॑श्चतु॑रक्षरेण॒
 चतु॑ष्पदः प॒शूनुद॑जयत् पू॒षा प॒ञ्चा॑क्षरेण प॒ङ्क्ति॑मुद॑जयद्वा॒ता
 षड॑क्षरेण॒ षड्॑तूनुद॑जयन्म॒रुतः॑ स॒प्ताक्ष॑रेण स॒प्तप॑दा॒ऽ
 शक्वे॑रीमुद॑जयन् बृह॒स्पति॑र॒ष्टाक्ष॑रेण गाय॒त्रीमुद॑जयन्मि॒त्रो
 नवा॑क्षरेण त्रि॒वृत्॑ऽ स्तोम॑मुद॑जय- (४३)

द्व॒रुणो॑ दशा॑क्षरेण वि॒राज॑मुद॑जयदिन्द्र॒ एका॑दशाक्षरेण
 त्रि॒ष्टुभ॑मुद॑जयद् वि॒श्वे दे॒वा द्वा॑दशाक्षरेण जग॑तीमुद॑जयन्
 वस॑व॒स्त्रयो॑दशाक्षरेण त्रयो॑दशऽस्तोम॑मुद॑जयन् रु॒द्राश्चतु॑र्दशा-
 क्षरेण चतु॑र्दशऽस्तोम॑मुद॑जयन्नादित्याः प॒ञ्चद॑शाक्षरेण
 प॒ञ्चद॑शऽस्तोम॑मुद॑जयन्नदितिः षोड॑शाक्षरेण षोड॑शऽ
 स्तोम॑मुद॑जयत् प्र॒जाप॑तिः स॒प्तद॑शाक्षरेण सप्त॑दशऽ
 स्तोम॑मुद॑जयत्॥ (४४)

अ॒जय॑त् षट्॑त्वारि॒ऽशच्च॑॥ [११]

उ॒प॒या॒म॒गृ॒हीतो॑ऽसि नृ॒षदं॑ त्वा द्रु॒षदं॑ भुव॒न॒सद॑मिन्द्रा॒य
 जुष्टं॑ गृ॒ह्णाम्ये॒ष ते यो॒नि॒रिन्द्रा॑य त्वो॒प॒या॒म॒गृ॒हीतो॑-
 ऽस्य॑प्सु॒षदं॑ त्वा घृ॒त॒सदं॑ व्योम॑सद॒मिन्द्रा॑य जुष्टं॑ गृ॒ह्णाम्ये॒ष
 ते यो॒नि॒रिन्द्रा॑य त्वो॒प॒या॒म॒गृ॒हीतो॑ऽसि पृथि॒वि॒षदं॑ त्वा-

ऽन्तरिक्षसदं नाकसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय
त्वा॥ ये ग्रहाः पञ्चजनीना येषां तिस्रः परमजाः। दैव्यः
कोशः - (४५)

समुज्जितः। तेषां विशिप्रियाणामिषमूर्जं समग्रभीमेष
ते योनिरिन्द्राय त्वा॥ अपां रसमुद्वयसं सूर्यरश्मिं
समाभृतम्। अपां रसस्य यो रसस्तं वो गृह्णाम्युत्तममेष
ते योनिरिन्द्राय त्वा॥ अया विष्ठा जनयन्कर्वराणि स हि
घृणिरुरुर्वराय गातुः। स प्रत्युदैद्धरुणो मध्वो अग्रं स्वायां
यत्तनुवां तनूमैरयत। उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा
जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिः प्रजापतये त्वा॥ (४६)

कोशस्तनुवां त्रयोदश च॥ [१२]

अन्वह मासा अन्विद्वनान्यन्वोषधीरनु पर्वतासः।
अन्विन्द्रं रोदसी वावशाने अन्वापो अजिहत जायमानम्॥
अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्ये॥
अनु क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये॥
इन्द्राणीमासु नारिषु सुपत्नीमहमश्रवम्। न ह्यस्या अपरं
चन जरसा (४७)

मरते॒ पतिः॥ नाहमिन्द्राणि॑ रारण॒ सख्युर्वृषाक॑पेर् ऋते।
यस्ये॒दमप्य॑ ह॒विः प्रियं॑ दे॒वेषु॑ गच्छति॥ यो जा॒त ए॒व प्रथ॑मो
मन॑स्वान् दे॒वो दे॒वान् क्रतु॑ना प॒र्यभूष॑त्। यस्य॒ शुष्मा॑द्रोद॒सी
अभ्य॑सेतां नृ॒म्णस्य॑ म॒हा स ज॑नासु इन्द्रः॥ आ ते॒ मह॑
इन्द्रो॒त्युग्र॑ सम॒न्यवो॑ यत्स॒मर॑न्त॒ सेनाः॑। पता॑ति दि॒द्युन्नर्य॑स्य
बाहु॑वोर्मा ते (४८)

मनो॑ विष्व॒द्रिय॑ग्विचारीत्॥ मा नो॑ म॒र्धीरा भ॑रा द॒द्धि तन्नः॑
प्र दा॒शुषे॒ दात॑वे॒ भूरि॑ यत् ते। नव्ये॑ दे॒ष्णे श॒स्ते अ॒स्मिन् तं
उ॒क्थे प्र ब्र॑वाम व॒यमिन्द्र॑ स्तुवन्तः॥ आ तू भ॑र॒ माकि॑रे॒तत्
परि॑ष्ठाद्विद्वा हि त्वा॒ वसु॑पतिं वसू॒नाम्। इन्द्र॑ यत् ते॒ माहि॑नं
द॒त्रम॑स्त्य॒स्मभ्यं॑ तद्ध॑र्यश्च (४९)

प्र य॑न्धि॥ प्र॒दा॒तार॑ हवामह॒ इन्द्र॑मा ह॒विषा॑ व॒यम्। उ॒भा
हि ह॒स्ता वसु॑ना पृ॒णस्वाऽऽप्र॑ यच्छ॒ दक्षि॑णा॒दोत॑ स॒व्यात्॥
प्र॒दा॒ता व॒ज्री वृष॑भस्तुरा॒षाढु॑ष्मी राजा॑ वृ॒त्रहा॑ सोम॒पावा॑।
अ॒स्मिन् य॒ज्ञे ब॒र्हिष्या॑ नि॒षद्या॑था भव॒ यज॑मानाय॒ शं योः॥
इन्द्रः॑ सु॒त्रामा॒ स्ववा॑ अवो॒भिः सुमृ॑डी॒को भ॑वतु वि॒श्ववे॑दाः।
बाध॑तां द्वेषो॒ अभ॑यं कृ॒णोतु॑ सु॒वीर्य॑स्य (५०)

पतयः स्याम॥ तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्यापि भूद्रे
 सौमनसे स्याम। स सुत्रामा स्ववा इन्द्रो अस्मे आराचिद्वेषः
 सनुतर्युयोतु॥ रेवतीर्नः सधमाद् इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः।
 क्षुमन्तो याभिर्मदेम॥ प्रो प्वस्मै पुरोरथमिन्द्राय शूषमर्चत।
 अभीके चिदु लोककृत्स्नङ्गे समत्सु वृत्रहा। अस्माकं बोधि
 चोदिता नभन्तामन्यकेषाम्। ज्याका अधि धन्वसु॥ (५१)

जुरसा मा ते हर्यश्च सुवीर्यस्याध्येकं च॥ [१३]

॥ अष्टमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे अष्टमः प्रश्नः ॥

अनुमत्यै पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति धेनुर्दक्षिणा ये
 प्रत्यञ्चः शम्याया अवशीयन्ते तन्नैर्ऋतमेककपालं कृष्णं
 वासः कृष्णातूषं दक्षिणा वीहि स्वाहाऽऽहुतिं जुषाण एष
 ते निरऋते भागो भूते हविष्मत्यसि मुञ्चेममहंसः स्वाहा
 नमो य इदं चकाराऽऽदित्यं चरुं निर्वपति वरो दक्षिणाऽ-
 ऽग्नावैष्णवमेकादशकपालं वामनो वही दक्षिणाऽग्नीषोमीय-
 (१)

मेकादशकपालं५ हिरण्यं दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालमृषभो
 वही दक्षिणाऽऽग्नेयमष्टाकपालमैन्द्रं दध्यृषभो वही
 दक्षिणैन्द्राग्रं द्वादशकपालं वैश्वदेवं चरुं प्रथमजो वत्सो
 दक्षिणा सौम्यः५ श्यामाकं चरुं वासो दक्षिणा सरस्वत्यै
 चरुः५ सरस्वते चरुं मिथुनौ गावौ दक्षिणा॥ (२)

अग्नीषोमीयं चतुस्त्रिंशच्च॥ [१]

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति सौम्यं चरुः५ सावित्रं द्वादश-
 कपालः५ सारस्वतं चरुं पौष्णं चरुं मारुतः५ सप्तकपालं
 वैश्वदेवीमामिक्षां द्यावापृथिव्यमेककपालम्॥ (३)

आग्नेयमष्टादश॥ [२]

ऐन्द्राग्रमेकादशकपालं मारुतीमामिक्षां वारुणीमामिक्षां
 कायमेककपालं प्रघास्यान् हवामहे मरुतो यज्ञवाहसः
 करम्भेण सजोषसः॥ मो षू ण इन्द्र पृथ्सु देवास्तु स्म ते
 शुष्मिन्नवया। मही ह्यस्य मीढुषो यव्या। हविष्मतो मरुतो
 वन्दते गीः॥ यद् ग्रामे यदरण्ये यत्सभायां यद्विन्द्रिये।
 यच्छूद्रे यदर्य एनश्चकृमा वयम्। यदेकस्याधि धर्मणि
 तस्यावयजनमसि स्वाहा॥ अक्रन् कर्म कर्मकृतः सह वाचा

मयोभुवा॥ देवेभ्यः कर्म कृत्वाऽस्तं प्रेतं सुदानवः॥ (४)

वयं यद् विश्वं॥ [३]

अग्रयेऽनीकवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति साकं
सूर्येणोद्यता मरुद्भ्यः सान्तपनेभ्यो मध्यन्दिने चरुं मरुद्भ्यो
गृहमेधिभ्यः सर्वासां दुग्धे सायं चरुं पूर्णां दर्वि परां पत
सुपूर्णां पुनरापत। वस्त्रेव वि क्रीणावहा इषमूर्जं शतक्रतो॥
देहि मे ददामि ते नि मे धेहि नि ते दधे। निहारमिन्नि मे
हरा निहारं (५)

नि हरामि ते॥ मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः पुरोडाशं
सप्तकपालं निर्वपति साकं सूर्येणोद्यताग्नेयमष्टा-
कपालं निर्वपति सौम्यं चरुं सावित्रं द्वादशकपालं
सारस्वतं चरुं पौष्णं चरुमैन्द्राग्रमेकादशकपालमैन्द्रं चरुं
वैश्वकर्मणमेककपालम्॥ (६)

हरा निहारं त्रिशच्च॥ [४]

सोमाय पितृमते पुरोडाशं षट्कपालं निर्वपति पितृभ्यो
बर्हिषद्भ्यो धानाः पितृभ्योऽग्निष्वात्तेभ्योऽभिवाच्यायै दुग्धे

मन्थमेतत् ते तत् ये च त्वामन्वेतत् ते पितामह प्रपितामह
 ये च त्वामन्वत्र पितरो यथाभागं मन्दध्वः सुसन्दृशं त्वा
 वयं मघवन् मन्दिषीमहि॥ प्र नूनं पूर्णवन्धुरः स्तुतो यासि
 वशाः अनु॥ योजा न्विन्द्र ते हरी॥ (७)

अक्षन्नमीमदन्त ह्यवं प्रिया अधूषत॥ अस्तोषत
 स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मती॥ योजा न्विन्द्र ते हरी॥
 अक्षन् पितरोऽमीमदन्त पितरोऽतीतृपन्त पितरोऽमीमृजन्त
 पितरः॥ परेत पितरः सोम्या गम्भीरैः पृथिभिः पूर्यैः॥ अथा
 पितृन्सुविदत्राः अपीत यमेन ये संधमादं मदन्ति॥ मनो
 न्वा हुवामहे नाराशः सेन स्तोमेन पितृणां च मन्मभिः॥
 आ (८)

न एतु मनः पुनः ऋत्वे दक्षाय जीवसे॥ ज्योक् च सूर्य
 दृशे॥ पुनर्नः पितरो मनो ददातु दैव्यो जनः॥ जीवं व्रातः
 सचेमहि॥ यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा
 जिहिःसिम॥ अग्निर्मा तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्र मुञ्चतु
 दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम्॥ (९)

प्रति॒पूरु॒षमे॑क॒कपा॒ला॒न्निर्व॑प॒त्येक॒मति॑रिक्तं याव॑न्तो गृ॒ह्याः॑
 स्मस्ते॑भ्यः कर्म॑करं पशू॒नां शर्मा॑सि शर्म॒ यज॑मानस्य शर्म॒ मे
 यच्छै॑कं ए॒व रु॒द्रो न द्वि॑तीयाय तस्थ आ॒खुस्तै॑ रु॒द्र प॒शुस्तं
 जुष॑स्वैष ते॒ रु॒द्र भा॒गः स॒ह स्व॒स्राऽम्बि॑कया॒ तं जुष॑स्व
 भेष॑जं गवेऽश्वाय॒ पुरु॑षाय भेष॑जमथो अ॒स्मभ्य॑ भेष॑जं
 सुभेष॑जं (१०)

यथाऽस॑ति॥ सु॒गं मे॒षाय॑ मे॒ष्या॑ अवा॑म्ब रु॒द्रम॑दिम॒ह्यव॑ दे॒वं
 त्र्य॑म्बकम्॥ यथा॑ नः श्रेय॑सः क॒र॒द्यथा॑ नो वस्य॑सः क॒र॒द्यथा॑
 नः प॒शुम॑तः क॒र॒द्यथा॑ नो व॒यसा॑ययात्॥ त्र्य॑म्बकं यजामहे
 सु॒गन्धिं पु॑ष्टि॒वर्ध॑नम्॥ उ॒र्वारु॒कमि॑व॒ बन्ध॑नान्मृत्योर्मु॑क्षीय॒ मा-
 ऽमृ॑तात्॥ ए॒ष ते॑ रु॒द्र भा॒गस्तं जुष॑स्व॒ तेना॑व॒सेन॑ प॒रो
 मूज॑व॒तोऽती॒ह्यव॑ततधन्वा॒ पिना॑कहस्तः कृ॒त्तिवा॑साः॥ (११)

सुभेषजमिहि त्रीणि च॥ _____ [६]

ऐ॒न्द्रा॒ग्रं द्वा॑द॒शक॑पालं वैश्व॑दे॒वं च॒रुमि॑न्द्राय॒ शुना॑सी॒राय॑
 पुरो॒डाशं॑ द्वा॒द॒शक॑पालं वा॒यव्यं॑ प॒यः सौ॒र्यमे॑क॒कपालं॑
 द्वा॒द॒शग॑वः॒ सीरं॑ दक्षि॑णाऽऽग्ने॒यम॑ष्टाक॒पालं॑ निर्व॑पति रौ॒द्रं
 गा॒वीधु॑कं च॒रुमै॑न्द्रं दधि॑ वा॒रुणं॑ य॒वम॑यं च॒रुं व॒हिनीं॑

धेनुर्दक्षिणा ये देवाः पुरःसदोऽग्निनेत्रा दक्षिणसदो यमनेत्राः
पश्चात्सदः सवितृनेत्रा उत्तरसदो वरुणनेत्रा उपरिषदो
बृहस्पतिनेत्रा रक्षोहणस्ते नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो (१२)

नमस्तेभ्यः स्वाहा समूढः रक्षः सन्दग्धः रक्ष इदमहः
रक्षोऽभि सं दहाम्यग्रये रक्षोघ्ने स्वाहा यमाय सवित्रे
वरुणाय बृहस्पतये दुवस्वते रक्षोघ्ने स्वाहा प्रष्टिवाही रथो
दक्षिणा देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
हस्ताभ्याः रक्षसो वधं जुहोमि हतः रक्षोऽवधिष्म रक्षो
यद्वस्ते तदक्षिणा॥ (१३)

तेभ्यः पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [७]

धात्रे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपत्यनुमत्यै चरुः राकायै
चरुः सिनीवात्यै चरुं कुह्वै चरुं मिथुनौ गावौ दक्षिणाऽ-
ऽग्रावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपत्यैन्द्रावैष्णवमेकादशकपालं
वैष्णवं त्रिकपालं वामनो वही दक्षिणाऽग्नीषोमीयमेकादश-
कपालं निर्वपतीन्द्रासोमीयमेकादशकपालः सौम्यं चरुं
बभ्रुर्दक्षिणा सोमापौष्णं चरुं निर्वपत्यैन्द्रापौष्णं चरुं पौष्णं
चरुः श्यामो दक्षिणा वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपति

हिरण्यं दक्षिणा वारुणं यवमयं चरुमश्वो दक्षिणा॥ (१४)

निरष्टौ च॥ [८]

बार॒हस्प॒त्यं च॒रुं निर्व॑पति ब्र॒ह्मणो॑ गृ॒हे शि॑तिपृ॒ष्ठो
दक्षि॑णै॒न्द्रमेका॑दशकपालः राज॒न्यस्य॑ गृ॒ह ऋ॒षभो दक्षि॑णा-
ऽऽदि॒त्यं च॒रुं महि॑ष्यै गृ॒हे धे॒नुर्दक्षि॑णा नैर्ऋ॒तं च॒रुं
परि॑वृ॒त्तयै॑ गृ॒हे कृ॒ष्णानां॑ व्रीही॒णां न॒खनि॑र्भि॒त्रं कृ॒ष्णा कू॒टा
दक्षि॑णाऽऽग्ने॒यमृ॒ष्टाक॑पालः सेना॒न्यो गृ॒हे हि॑रण्यं दक्षि॑णा
वारु॑णं दश॑कपालः सू॒तस्य॑ गृ॒हे म॒हानि॑रष्टो दक्षि॑णा
मारु॑तः स॒प्तक॑पालं ग्राम॒ण्यो गृ॒हे पृ॒श्निर्दक्षि॑णा सावि॒त्रं
द्वाद॑शकपालं (१५)

क्ष॒त्तुर्गृ॒ह उप॑ध्वस्तो दक्षि॑णाऽऽश्वि॒नं द्वि॑कपालः
सं॒ङ्गही॑तुर्गृ॒हे संवा॑त्यौ दक्षि॑णा पौ॒ष्णं च॒रुं भा॑गदु॒घस्य॑ गृ॒हे
श्या॒मो दक्षि॑णा रौ॒द्रं गा॑वीधु॒कं च॒रुम॑क्षावापस्य गृ॒हे श॒बल॑
उद्वा॑रो दक्षि॑णेन्द्रा॒य सु॒त्राम्नो॑ पुरो॒डाश॑मेका॑दशकपालं प्रति
निर्व॑पतीन्द्रा॒याः हो॒मुचे॑ऽयं नो॒ राजा॑ वृ॒त्रहा॑ राजा॑ भू॒त्वा
वृ॒त्रं व॑ध्यान्मैत्राबार॒हस्प॒त्यं भ॑वति श्वे॒तायै॑ श्वे॒तव॑त्सायै दु॒ग्धे
स्व॑यम्मूर्ते स्व॑यम्मथि॒त आज्य॑ आश्व॑त्थे (१६)

पात्रे चतुःस्रक्तौ स्वयमवपुत्रायै शाखायै कर्णाश्चा-
 कर्णाश्च तण्डुलान् वि चिनुयाद्ये कर्णाः स पयंसि
 बार्हस्पत्यो येऽकर्णाः स आज्ये मैत्रः स्वयं कृता
 वेदिर्भवति स्वयन्दिनं बर्हिः स्वयं कृत इध्मः सैव श्वेता
 श्वेतवत्सा दक्षिणा॥ (१७)

सवित्रं द्वादशकपालमाश्वत्थे त्रयस्त्रिंशच्च॥ [९]

अग्नये गृहपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति कृष्णानां
 ब्रीहीणां सोमाय वनस्पतये श्यामाकं चरुं सवित्रे
 सत्यप्रसवाय पुरोडाशं द्वादशकपालमाशूनां ब्रीहीणां
 रुद्राय पशुपतये गावीधुकं चरुं बृहस्पतये वाचस्पतये नैवारं
 चरुमिन्द्राय ज्येष्ठाय पुरोडाशमेकादशकपालं महाब्रीहीणां
 मित्राय सत्यायाऽम्बानां चरुं वरुणाय धर्मपतये यवमयं
 चरुं सविता त्वां प्रसवानां सुवतामग्निर्गृहपतीनां सोमो
 वनस्पतीनां रुद्रः पशूनां (१८)

बृहस्पतिर्वाचामिन्द्रो ज्येष्ठानां मित्रः सत्यानां वरुणो
 धर्मपतीनां ये देवा देवसुवः स्थ त इममामुष्यायणमनमित्राय
 सुवध्वं महते क्षत्राय महत आधिपत्याय महते जानराज्यायैष

वो॑ भर॒ता॒ राजा॒ सोमो॑ऽस्माकं॑ ब्राह्म॒णाना॑ः राजा॒ प्रति॒
 त्यन्नाम॑ रा॒ज्यम॑धायि॒ स्वां त॒नुवं वरु॑णो अशि॒श्रेच्छु॑चै॒र्मित्र॑स्य
 व्र॒त्या॑ अभू॒माम॑न्महि॒ मह॑त ऋ॒तस्य॑ नाम॒ सर्वे॑ व्रा॒ता
 वरु॑णस्याभू॒वन्वि मि॒त्र ए॒वैररा॑तिम॒तारी॒दसू॑षु॒दन्त॑ य॒ज्ञिया॑
 ऋ॒तेन॑ व्यु॒ त्रितो॑ ज॒रिमा॑णं न आ॒नङ् वि॒ष्णोः क्रमो॑ऽसि॒
 वि॒ष्णोः क्रान्त॑म॒सि वि॒ष्णोर्वि॒क्रान्त॑म॒सि॥ (१९)

पशूनां व्राताः पञ्चविंशतिश्च॥ [१०]

अ॒र्थे॒तः स्था॒ऽपां पति॑र॒सि वृषा॑स्यूर्मि॒र्वृष॑से॒नोऽसि॑
 व्रज॒क्षितः॑ स्थ म॒रुता॒मोजः॑ स्थ सूर्य॑वर्च॒सः स्थ सूर्य॑त्वच॒सः
 स्थ मा॒न्दाः स्थ वा॒शाः स्थ श॒क्ररीः स्थ वि॒श्वभृ॑तः स्थ
 जन॒भृ॒तः स्था॒ऽग्नेस्ते॑ज॒स्याः स्था॒ऽपामोष॑धी॒नाः रसः॑
 स्था॒ऽपो दे॒वीर्मधु॑मती॒रगृ॒ह्णन्नू॑र्ज॒स्वती॑ राज॒सूया॑य॒ चिता॑नाः।
 याभि॑र्मि॒त्रावरु॑णाव॒भ्यषि॑श्चन् याभि॑रिन्द्र॒मन॑य॒न्नत्य॑रा॒तीः॥
 रा॒ष्ट्रदाः स्थ रा॒ष्ट्रं द॑त्त॒ स्वाहा॑ रा॒ष्ट्रदाः स्थ रा॒ष्ट्रमु॒ष्मै
 दत्त॑॥ (२०)

अत्येकादश च॥ [११]

देवीरापः सं मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यध्वं महि वर्चः
 क्षत्रियाय वन्वाना अनाधृष्टाः सीदतोर्जस्वतीर्महि वर्चः
 क्षत्रियाय दधतीरनिभृष्टमसि वाचो बन्धुस्तपोजाः सोमस्य
 दात्रमसि शुक्रा वः शुक्रेणोत्पुनामि चन्द्राश्चन्द्रेणामृता अमृतेन
 स्वाहा राजसूयाय चितानाः॥ सधमादौ द्युम्निनीरूर्ज एता
 अनिभृष्टा अपस्युवो वसानः। पुस्त्यासु चक्रे वरुणः
 सधस्थमपा५ शिशुर्- (२१)

मातृतमास्वन्तः॥ क्षत्रस्योल्बमसि क्षत्रस्य योनिरस्यावित्रो
 अग्निर्गृहपतिरावित्र इन्द्रो वृद्धश्रवा आवित्रः पूषा विश्ववेदा
 आवित्रो मित्रावरुणावृतावृधावावित्रे द्यावापृथिवी धृतव्रते
 आवित्रा देव्यदितिर्विश्वरूप्यावित्रोऽयमसावामुष्यायणोऽस्यां
 विश्वस्मिन् राष्ट्रे महते क्षत्राय महत आधिपत्याय महते
 जानराज्यायैष वो भरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणाना५
 राजेन्द्रस्य (२२)

वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं वेध्याच्छत्रुबाधनाः स्थ
 पात मा प्रत्यश्च पात मा तिर्यश्चमन्वश्च मा पात दिग्भ्यो
 मा पात विश्वाभ्यो मा नाष्ट्राभ्यः पात हिरण्यवर्णावुषसां

विरोकेऽयः स्थूणावुदितौ सूर्यस्याऽऽरोहतं वरुण मित्रं गतं
ततश्चक्षाथामदितिं दितिं च॥ (२३)

शिशुरिन्द्रस्यैकचत्वारिंशच्च॥ [१२]

समिधमा तिष्ठ गायत्री त्वा छन्दसामवतु त्रिवृथस्तोमो
रथन्तरं सामाग्निर्देवता ब्रह्म द्रविणमुग्रामा तिष्ठ त्रिष्टुप् त्वा
छन्दसामवतु पञ्चदशः स्तोमो बृहथ्सामेन्द्रो देवता क्षत्रं द्रविणं
विराजमा तिष्ठ जगती त्वा छन्दसामवतु सप्तदशः स्तोमो
वैरूपं सामं मरुतो देवता विड्वविणमुदीचीमा तिष्ठानुष्टुप्
त्वा (२४)

छन्दसामवत्वेकविंशः स्तोमो वैराजं सामं मित्रावरुणौ
देवता बलं द्रविणमूर्ध्वामा तिष्ठ पङ्क्तिस्त्वा छन्दसामवतु
त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ स्तोमो शाक्ररैवते सामनी बृहस्पतिर्देवता
वर्चो द्रविणमीदृङ् चाँन्यादृङ् चैतादृङ् च प्रतिदृङ् च
मितश्च सम्मितश्च सभराः। शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च
सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्मांश्च सत्यश्चर्तपाश्चा- (२५)

त्यंहाः। अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा सवित्रे स्वाहा
सरस्वत्यै स्वाहा पूष्णे स्वाहा बृहस्पतये स्वाहेन्द्राय स्वाहा

घोषाय॑ स्वाहा॒ श्लोकाय॑ स्वाहा॒ ऽंशाय॑ स्वाहा॒ भगाय॑ स्वाहा॒
 क्षेत्र॑स्य॒ पतये॑ स्वाहा॒ पृथिव्यै॑ स्वाहा॒ ऽन्तरिक्षाय॑ स्वाहा॒ दिवे॑
 स्वाहा॒ सूर्याय॑ स्वाहा॒ चन्द्रम॑से स्वाहा॒ नक्षत्रे॑भ्यः स्वाहा॒ ऽद्भ्यः
 स्वाहा॒ षधी॑भ्यः स्वाहा॒ वन॑स्पति॒भ्यः स्वाहा॑ चराच॒रेभ्यः॑ स्वाहा॑
 परि॒प्लवे॑भ्यः स्वाहा॑ सरी॒सृपे॑भ्यः स्वाहा॑॥ (२६)

अनुष्टुप्स्वर्तपाश्च॑ सरीसृपेभ्यः स्वाहा॑॥ [१३]

सोम॑स्य॒ त्विषि॑रसि॒ तवे॑व मे॒ त्विषि॑र्भूयाद्मृत॑मसि॒ मृत्यो॑र्मा
 पाहि॑ दि॒द्योन्मा॑ पा॒ह्यवै॑ष्टा द॒न्दशू॑का॒ निर॑स्तं॒ नमु॑चेः शि॒रः॑॥
 सोमो॑ राजा॒ वरु॑णो दे॒वा ध॑र्म॒सुव॑श्च॒ ये। ते ते॒ वाच॑ं सु॒वन्ता॑
 ते ते॑ प्रा॒णं सु॑वन्ता॑ ते ते॒ चक्षुः॑ सु॒वन्ता॑ ते ते॒ श्रोत्र॑ं
 सु॒वन्ता॑ं सोम॑स्य॒ त्वा द्यु॑म्नेना॒भिषि॑श्चाम्य॒ग्ने- (२७)

स्तेज॑सा॒ सूर्य॑स्य॒ वर्च॑सेन्द्र॒स्येन्द्रि॑येण॑ मि॒त्रावरु॑णयोर्वी॒र्येण॑
 म॒रुता॑मोज॑सा॒ क्षत्रा॑णां॒ क्षत्र॑पतिर॒स्यति॑ दि॒वस्पा॑हि
 स॒माव॑वृत्र॒न्नध॑रागुदी॒चीर॑हिं॒ बुध्निय॑मनु॒ सञ्चर॑न्ती॒स्ताः
 पर्व॑तस्य॒ वृष॑भस्य॒ पृष्ठे॑ नाव॑श्चरन्ति॒ स्वसि॑चं इ॒यानाः॑॥ रु॒द्र
 यत्ते॑ क्रयी॒ परं॑ नाम॒ तस्मै॑ हु॒तम॑सि॒ यमे॑ष्टमसि॒ प्रजा॑पते॒ न
 त्वदे॒तान्य॒न्यो वि॒श्वा जा॒तानि॒ परि॒ ता ब॑भूव। यत्का॑मास्ते

जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम्॥ (२८)

अग्नेस्तैकादश च॥ _____ [१४]

इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं वेध्यामित्रावरुण-
योस्त्वा प्रशास्त्रोः प्रशिषा युनज्मि यज्ञस्य योगेन विष्णोः
क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमसि मरुतां
प्रसवे जेषमाप्तं मनः समहमिन्द्रियेण वीर्येण पशूनां मन्युरसि
तवेव मे मन्युर्भूयान्नमो मात्रे पृथिव्यै माऽहं मातरं पृथिवीं
हिंसिषं मा (२९)

मां माता पृथिवी हिंसीदियदस्यायुरस्यायुर्मे धेह्यूर्गस्यूजं
मे धेहि युङ्क्षि वर्योऽसि वर्यो मयि धेह्यग्रये गृहपतये
स्वाहा सोमाय वनस्पतये स्वाहेन्द्रस्य बलाय स्वाहा
मरुतामोजसे स्वाहा हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता
वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्। नृषद्वरसद्वत्सद्धोमसदब्जा गोजा
ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत्॥ (३०)

हिंसिषं मर्तजास्त्रीणि च॥ _____ [१५]

मित्रोऽसि वरुणोऽसि समहं विश्वैर्देवैः क्षत्रस्य नाभिरसि

क्षत्रस्य॒ योनि॑रसि॒ स्यो॒नामा॑ सी॒द सु॒षदा॑मा सी॒द मा त्वा॑
 हि॒९सी॒न्मा मा॑ हि॒९सी॒न्निष॑साद धृ॒तव्र॑तो वरु॒णः प॒स्त्या॑स्वा
 साम्रा॑ज्याय सु॒क्रतु॑र्ब्रह्मा(३)न् त्व९ रा॑जन् ब्र॒ह्माऽसि॑ सवि॒ता-
 ऽसि॑ स॒त्यस॑वो ब्रह्मा(३)न् त्व९ रा॑जन् ब्र॒ह्माऽसीन्द्रो॑ऽसि
 स॒त्यौजा॑ (३१)

ब्रह्मा(३)न् त्व९ रा॑जन् ब्र॒ह्माऽसि॑ मि॒त्रोऽसि॑ सु॒शेवो॑
 ब्रह्मा(३)न् त्व९ रा॑जन् ब्र॒ह्माऽसि॑ वरु॒णोऽसि॑ स॒त्यध॑र्मेन्द्रस्य
 वज्रो॑ऽसि॒ वार्त्र॑घ्नस्तेन॑ मे र॒ध्य दि॒शोऽभ्य॑य९ रा॒जा-
 ऽभू॒त्सुश्लो॑काँ(४) सु॒मङ्ग॑लाँ(४) स॒त्यरा॑जा(३)न्। अ॒पां न॒त्रे
 स्वा॒होर्जो॑ न॒त्रे स्वा॒हाऽग्नये॑ गृ॒हप॑तये स्वाहा॑॥ (३२)

स॒त्यौजा॑श्च॒त्वारि॑९श॒च्च॑॥ [१६]

आ॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पालं॒ निर्व॑पति॒ हिर॑ण्यं दक्षि॑णा सार॒स्वतं च॑रुं
 व॒त्सत॑री दक्षि॑णा सावि॒त्रं द्वा॑द॒शक॑पालमु॒पध्व॑स्तो दक्षि॑णा
 पौ॒ष्णं च॑रु९ श्या॒मो दक्षि॑णा बा॒र्हस्प॑त्यं च॑रु९ शि॒तिपृ॑ष्ठो
 दक्षि॑णैन्द्रमेका॑द॒शक॑पालमृष॒भो दक्षि॑णा वा॒रुणं॑ द॒शक॑पालं
 म॒हानि॑र॒ष्टो दक्षि॑णा सौ॒म्यं च॑रुं ब॒भ्रुर्दक्षि॑णा त्वा॒ष्ट्रम॑ष्टाक॑पाल९
 शु॒ण्ठो दक्षि॑णा वैष्ण॒वं त्रि॑क॒पालं वा॑म॒नो दक्षि॑णा॥ (३३)

आग्नेयं द्विचत्वारिंशत्॥ [१७]

सद्यो दीक्षयन्ति सद्यः सोमं क्रीणन्ति पुण्डरिस्रजां
 प्र यच्छति दशभिर्वत्सतरैः सोमं क्रीणाति दशपेयो
 भवति शतं ब्राह्मणाः पिबन्ति सप्तदशः स्तोत्रं भवति
 प्राकाशावध्वर्यवे ददाति स्रजमुद्रात्रे रुक्मः होत्रे-
 ऽश्वं प्रस्तोतृप्रतिहर्तृभ्यां द्वादश पष्ठौहीर्ब्रह्मणे वशां
 मैत्रावरुणायर्षभं ब्राह्मणाच्छः सिने वासंसी नेष्टापोतृभ्याः
 स्थूरिं यवाचितमच्छावाकायानुद्वाहमग्नीधे भार्गवो होता
 भवति श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भवति वारवन्तीयमग्निष्टोमसामः
 सारस्वतीरपो गृह्णाति॥ (३४)

वारवन्तीयं चत्वारिं च॥ [१८]

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति हिरण्यं दक्षिणैन्द्रमेका-
 दशकपालमृषभो दक्षिणा वैश्वदेवं चरुं पिशङ्गी पष्ठौही
 दक्षिणा मैत्रावरुणीमामिक्षां वशा दक्षिणा बार्हस्पत्यं चरुः
 शितिपृष्ठो दक्षिणाऽऽदित्यां मल्हां गर्भिणीमा लभते मारुतीं
 पृश्निं पष्ठौहीमश्विभ्यां पूष्णे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपति
 सरस्वते सत्यवाचे चरुः सवित्रे सत्यप्रसवाय पुरोडाशं

द्वादशकपालं तिसृधन्व९ शुष्कदृतिर्दक्षिणा॥ (३५)

आग्नेय९ सप्तचत्वारि९शत्॥ ————— [१९]

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति सौम्यं चरु९ सावित्रं
द्वादशकपालं बार्हस्पत्यं चरुं त्वाष्ट्रमष्टाकपालं वैश्वानरं
द्वादशकपालं दक्षिणो रथवाहनवाहो दक्षिणा सारस्वतं
चरुं निर्वपति पौष्णं चरुं मैत्रं चरुं वारुणं चरुं क्षैत्रपत्यं
चरुमादित्यं चरुमुत्तरो रथवाहनवाहो दक्षिणा॥ (३६)

आग्नेयं चतुस्त्रि९शत्॥ ————— [२०]

स्वाद्धीं त्वा॑ स्वादुना॑ तीव्रां तीव्रेणामृताममृतेन सृजामि
स९सोमेन॑ सोमो॑ऽस्यश्विभ्या॑ पच्यस्व सरस्वत्यै पच्यस्वेन्द्राय
सुत्राम्णे॑ पच्यस्व पुनातु॑ ते परिस्रुत९ सोम९ सूर्यस्य
दुहिता॑। वारेण॑ शश्वता॑ तना॑॥ वायुः॑ पूतः॑ पवित्रेण
प्रत्यङ्ग॑सोमो॑ अतिद्रुतः॑। इन्द्रस्य॑ युज्यः॑ सखा॑॥ कुविदङ्ग॑
यवंमन्तो॑ यवं चिद्यथा॑ दान्त्यनुपूर्वं॑ वियूयं। इहेहैषां॑ कृणुत॑
भोजनानि॑ ये बर्हिषो॑ नमोवृक्तिं॑ न जग्मुः॑॥ आश्विनं॑ धूम्रमा
लभते॑ सारस्वतं॑ मेषमैन्द्रमृषभमैन्द्रमेकादशकपालं॑ निर्वपति

सावि॒त्रं द्वा॒दश॑कपालं॒ वारु॑णं दश॑कपाल॒ꣳ सोम॑प्रतीकाः
पित॑रस्तृ॒ष्णुत॒ वड॑बा दक्षि॒णा॥ (३७)

भो॒र्जनानि॒ षड्विं॑शतिश्च॥ ————— [२१]

अ॒ग्रावि॑ष्णू॒ महि॑ तद्वा॑ म॒हित्वं॑ वी॒तं घृ॑तस्य॒ गुह्या॑नि॒ नाम॑।
दमे॑दमे स॒प्त रत्ना॑ दधा॑ना॒ प्रति॑ वां जि॒ह्वा घृ॑तमा च॑रण्येत्॥
अ॒ग्रावि॑ष्णू॒ महि॑ धाम॑ प्रि॒यं वा॑ वी॒थो घृ॑तस्य॒ गुह्या॑ जुषा॒णा।
दमे॑दमे सु॒ष्टुती॑र्वावृ॒धा॒ना प्रति॑ वां जि॒ह्वा घृ॑तमुच्च॑रण्येत्॥ प्र
णो॑ दे॒वी सर॑स्वती॒ वाजे॑भिर्वा॒जिनी॑वती। धी॒नाम॑वि॒त्र्यव॑तु।
आ नो॑ दि॒वो बृ॑हतः (३८)

पर्व॑ता॒दा सर॑स्वती यज॒ता ग॑न्तु य॒ज्ञम्। हव॑ दे॒वी
जु॑जुषा॒णा घृ॑ताचीं श॒ग्मां नो॒ वाच॑मुश॒ती शृ॑णोतु॥ बृह॑स्पते
जुष॑स्व नो ह॒व्यानि॑ विश्वदे॒व्य। रास्व॒ रत्नानि॑ दा॒शुषे॑॥
ए॒वा पि॒त्रे वि॒श्वदे॑वाय॒ वृष्णे॑ य॒ज्ञैर्वि॑धेम॒ नम॑सा ह॒विर्भिः॑।
बृह॑स्पते सुप्र॒जा वी॒रव॑न्तो व॒यꣳ स्या॑म॒ पत॑यो रयी॒णाम्॥
बृह॑स्पते॒ अति॒ यद॒र्यो अ॒र्हाद्भु॑मद्विभाति॒ क्रतु॑म॒ञ्जनै॑षु।
यद्दी॒दय॑च्छ॒वस॑- (३९)

-र्तप्रजातु तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्॥ आ नो मित्रावरुणा घृतैर्गव्यूतिमुक्षतम्। मध्वा रजांसि सुक्रतू॥ प्र बाह्वांसि सिसृतं जीवसे न आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन। आ नो जनैः श्रवयतं युवानां श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमा॥ अग्निं वः पूर्वं गिरा देवमीडे वसूनाम्। सपर्यन्तः पुरुप्रियं मित्रं न क्षेत्रसाधसम्॥ मक्षू देववतो रथः (४०)

शूरो वा पृथ्सु कासु चित्। देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत्॥ न यजमान रिष्यसि न सुन्वान न देवयो॥ असदत्र सुवीर्यमुत त्यदाश्वश्वियम्॥ नकिष्टं कर्मणा नशन्न प्र योषन्न योषति॥ उप क्षरन्ति सिन्धवो मयोभुव ईजानं च यक्ष्यमाणं च धेनवः। पृणन्तं च पपुंरि च (४१)

श्रवस्यवो घृतस्य धारा उप यन्ति विश्वतः॥ सोमारुद्रा वि वृहतं विषूचीममीवा या नो गयमाविवेश। आरे बाधेथां निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्रमुमुक्तमस्मत्॥ सोमारुद्रा युवमेतान्यस्मे विश्वा तनूषु भेषजानि धत्तम्। अव स्यतं मुञ्चतं यन्नो अस्ति तनूषु बद्धं कृतमेनो अस्मत्॥ सोमापूषणा

जन॑ना रयी॒णां जन॑ना दि॒वो जन॑ना पृथि॒व्याः। जा॒तौ विश्व॑स्य
 भुव॑नस्य गो॒पौ दे॒वा अ॑कृण्वन्नमृ॒तस्य॑ नाभिम्॥ इ॒मौ दे॒वौ
 जाय॑मानौ जुषन्ते॒मौ तमा॑सि गू॒हता॑मजु॒ष्टा। आ॒भ्यामिन्द्रः
 प॒क्वमा॑मास्व॒न्तः सो॑मापूष॒भ्यां जन॑दु॒स्त्रिया॑सु॥ (४२)

बृ॒ह॒तः शव॑सा रथः प॒पु॒रिं च दि॒वो जन॑ना पञ्च॑वि॒ंशति॑श्च॥ [२२]